

II.CULTURĂ ARTĂ PRESĂ

18 apr.1931-iun.'33

II.CULTURĂ ARTĂ PRESĂ.....	1
18 apr.1931-iun.'33.....	1
-----	6
Guvern Iorga-Argetoianu. Legislatura I .Sesiunea extraordinară.iun-iul'31.....	6
-----	6
1.18 apr.'31.Formarea guvernului Iorga -Argetoianu.....	6
I.Guvern de rectori și savanți.....	6
▫ Depunerea jurământului	6
*Note biografice-miniștri.....	6
2. Proclamația către Țară -Iorga , 19 aprilie 1931.....	7
▫UN GUVERN DE BUNĂVOINȚI.....	7
3. Declarațiile de presă - Iorga . 19 , 20 apr.'31.....	7
/Vizite de curtuozie la șefii de partid.....	7
/Duminecă seara ,acasă.cu ziaristii	7
-Program de guvernare ?.....	7
-Parlamentul ?.....	7
-Colaborarea cu partidele?.....	7
-Evreei ?.....	8
- Coroana ?.....	8
/30 apr.Convocarea și dizolvarea Parlamentului PNȚ.....	8
4.d.Programul de guvernare.....	8
▫Discursul la Cameră.....	8
/Conceptia omului de știință.....	8
-Democrație de țărani credincioși Domului lor.....	9
-Restituirea drepturilor Coroanei.....	9
-Refacerea Parlamntului.....	9
-Înlăturarea regionalismului.....	9
▫ Program de guvernare imediată :	9
-Școală- Iorga.....	9
-Minorități –Rudolf Brandsch.....	9
-Politica externă -Ghika.....	9
▫ Divorțul de Parlamentul PNȚ.....	9
5.Mesajul Regal. 15 iunie 1931.....	10
/Noua reprezentanță națională.....	10
/Așezăminte durabile.....	10
▫Iorga :reîntronarea vechilor tradiții ale Regatului.....	10
/Înlăturarea formelor neasimilabile.....	10
6. Omagierea lui Iorga ,la 60 de ani , în Cameră și Senat , 18 iunie 1931.....	11
Cameră.....	11
- IGDuca:Iorga în timpul războiului, la Iași.....	11
-G.A.Cuza (LANC):același ideal, alte metode.....	11
-Gh.Moroianu(ardelean) :venerație, respect , recunoștință.....	11
-Al.Periețeanu (Liga "Vlad Țepeș"):știința cugetătorului, experiența luptătorului.....	11
-dr.Emil Țeposu ("semănătorist" ardelean):ca un Moise spre pământul făgăduinței. 11	
-Pr.Pavel Guciuja ("Asociația clerului"-Basarabia) :recunoștința Basarabiei.....	11
-N.Cornățeanu (Liga Agrară):apărătorul țăranilor ; "Semănătorul" generațiilor.....	12
-Teodor Fischer (P.N.Evreesc) :persoană providențială.....	12
▫Nicolae Iorga :servim Tronul, servim Țara.....	12
-Senat.....	12
▫Mihail Sadoveanu(președ. Senat): generația "formelor fără fond".....	12
-Un secol de dibuiri și soluții formale.....	12
-Hainele de împrumut sunt acum ale noastre.....	13
-Dezideratele prințului Nicolae Șutzu.....	13
-Nicolae Iorga –semănătorul.....	13
▫dr.C.Angelescu (PNL) : omagii și admirație.....	13

♣Reprezentanții cultelor.....	13
♣ Nicolae Iorga :omagiu generației sale.....	14
7.Octavian Goga (P.P.-Averescu) ,discurs la Mesaj,25 iunie 1931.....	14
♣ Guvern Iorga-Argetoianu.....	14
/Guvern în afara cadrelor vieții politice.....	14
/Personalitățile="solilocii".....	14
/ Iorga și ardelenii.....	14
♣Iorga și "majoritatea" parlamentară peștișă.....	15
8. I.G.Duca , Declarație la mesaj, 25 iun.'31.....	16
♣Avertisment !.....	16
9. N.Schina ("Funcționari publici și pensionari "),la mesaj,25 iun.'31.....	16
♣ Iorga-"teoretician" al asociațiilor profesionale.....	16
10. C.Bușilă, (UGIR) , declarație la mesaj, 25 iun.'31.....	16
♣Iorga- cea mai proeminentă a vieții intelectuale și moarale românești.....	16
11 Preot Gr.Cristescu (Clerul Biserici ortodoxe) , declarație la mesaj, 26 iunie'31.....	17
♣ Guvernul Iorga = lamura intelectualității românești.....	17
-Iorga-ne-a iubit mai mult decât noi înșine.....	17
12. Teodor Mihali (PND) , discurs la Mesaj, 25 iun.'31.....	17
♣Prof.Iorga –marele nostru patriot și savant.....	17
13.D.Busuiocescu,(Liga Agrară-Argetoianu) ,la mesaj, 25 iunie'31.....	18
♣ Guvernul Iorga-Argetoianu.....	18
-Iorga -marele apostol al neamului.....	18
14. Eduard Mirto,(PNȚ) declarație la mesaj, 26 iunie 1931.....	18
♣ Guvern Iorga -Argetoianu.....	18
-Îndepărtarea de la calea constituțional-parlamentară.....	18
15.C.Stere (PȚD) , declarație la mesaj, 26 iun.'31.....	18
♣Guvern Iorga=compromiterea ordinii de drept.....	19
-Experiment al discordiei.....	19
-Nesocotirea normelor constituționale.....	19
♣Ardealul fără ardeleni ;Basarabia fără basarabeni !.....	19
/ Guvern neutru ! Alegeri !.....	19
16. George Grigorovici (PSD) , discurs la mesaj, 26 iun.'31.....	20
-Retro'Iorga : expulzat din Austria.....	20
-Retro' Cantacuzino, Racovița :au sprijinit mișcarea socialistă.....	20
-Înlăturarea PNȚ-neconstituțională.....	20
-Guv.Iorga –dreptul de a stăpâni, nu de a guverna.....	20
♣ Compromisul politic.....	20
-Prof Iorga : partidul Curcanului care se teme de culoarea roșie.....	20
♣ Provinciile unite.....	21
17. H.Otto Roth (PNG) , discurs la mesaj, 26 iun.'31.....	21
♣ Guvernul Iorga	21
♣ Minorități.....	21
♣ Regim constituțional, parlamentar.....	21
18. I.Petrovici (ex-PP, ex-PNȚ, "Neînregimentării ") ,la mesaj, 1 iul.'31.....	21
♣Constituționalitatea guvernului	22
/ Constituția nu prevede partide.....	22
♣ Guvernul Iorga - guvern de autoritate.....	22
[Dictatura –fenomen istoric].....	22
- De ce Iorga ?Cum adică ?!.....	22
19 I.Isac (Liga contra cametei) , discurs la mesaj, 1 iul.'31.....	23
♣Război civil, fratricid,arestări.....	23
-Iorga :d-ta faci o faptă rea !.....	23
20.Emil Ottulescu (Liga "Vlad Țepeș " , raportor la Răspuns la mesaj).....	23
discurs concludiv, 2 iul.'31.....	23
♣Iorga –drapelul culturii românești.....	24
21.Nicolae Iorga ,discurs concludiv la Mesaj,2 iulie'31.....	24
♣ Mărturisire monarhică :în serviciul Suveranului	24
♣ Mărturisire de istoric.....	25
♣Mărturisire de primministru.....	25
♣Crez și doctrină :o bună țară patriarhală.....	25
♣ Învățămint.....	25

▪Nu revoluționarea României , ci modestă operă de oportunitate.....	26
/Autoironia iorghistă care zdrobește.....	26
22.Episoade cultural -artistice , iun.-iul.'31.....	26
▪Statui ,muzee, teatru.....	26
23 a.Mayer Ebner (președ. clubului parlamentar evreesc),27apr.'31.....	26
/ Iorga –"înțeleptul națiunii ".....	26
/ Guv.Iorga – eveniment de importanță mondială.....	27
23.b. Liviu Rebreanu,"Jurnal",și "Addenda" 1927-1940,Ed Minerva, 1984.....	27
▪1931.Guvernarea Iorga.....	27
-Năzdrăvăniile lui Iorga.....	27
-Iorga –comic aristofanesc.....	27
-Regele Carol-atmosferă oribilă.....	27
-Retragerea lui Maniu din șefia PNȚ.....	27
▪Rebreanu, Addenda.....	27
a)Pădurea Spânzuraților.....	28
b)Spovedaniile= însemnările celor sinceri.....	28
-----	28
Guvern Iorga-Argetoianu .Legislatura I.Siunea ordinară 1931/ 1932.....	28
-----	28
24 Deschiderea Parlamentului.Mesajul Regal, 15 nov.'31.....	28
▪Cultură, artă, știință.....	28
25.ACCuza (LANC) , discurs la mesaj, 3 dec.'31.....	28
▪ Testamentul politic.....	29
▪ Autoportret , autobiografie.....	29
25 a.)Evenimente cultural-artistice și literare (ex.) , nov.'31.....	29
25.b) Evenimente :științifice - culturale - literare -artistice , anii 1931- 1932.....	30
26.)Todor Avram, colaborări cultural-literare româno -maghiare , 1931/ 1932.....	30
▪ Încercări de apropiere.....	30
27.) Proces de presă :Al.Drăgulescu-Dralex// aprilie'32.....	30
▪Flagrant delict de șantaj.....	31
28.) Confiscări de ziare în Basarabia, 10 mai'32.....	31
29.) Banchetul revistei liberale "Democrația" .Declarațiile lui IGDuca , 14 apr.'32.....	32
Duca / apr.'32.....	32
▪ Misiunea specialiștilor.....	32
▪ Cultura , intelectualitatea.....	33
30.) " Congresul noului partid național-agrar ".....	33
Goga / apr.'32.....	33
▪ Programul PNA.....	33
▪ Școala.....	33
31.) " Interviewul dr.Nicolae Lupu " , 27 iul.'32.....	34
-----	34
Guvern Vaida Voevod .Legislatura II .Sesiunea extraordinară, 10 aug.-oct.'32.....	34
-----	34
32 a) Al.Lapedatu (PNL) , discurs la Mesaj, Senat, 18 aug.'32.....	34
▪ Regimul presei.....	34
32.b)Nichifor Robu, discurs la mesaj, 19 aug.'32.....	35
▪ Specificul naționalismului bucovinean.....	35
▪ Jidanii !.....	35
▪ Jidovimea după Unire.....	36
▪ Partidele din Vechiul Regat.....	36
▪ Năvala jidanilor la Universitate.....	36
▪ Bătălia pentru Teatrul Național.....	36
▪ Criza morală.....	37
32.c) Demostene Botez (PNȚ) , discurs la mesaj, 19 aug.'32.....	37
33.a) I.Hudiță (PTȚ-Lupu) , discurs la mesaj, 24 , 26 aug.'32.....	38
▪ Școala.....	38
33.b) CC Giurescu (PNL -2) , discurs la mesaj, //școala // cultura // 30 aug.'32.....	38
33.c)G.Serbeniuk (P.Ucrainean) , discurs la mesaj, // școala ucraineană // , 30 aug.'32.....	39
-----	39
34.) V.Rădulescu (PNȚ , Raportor la Adresă) , discurs conclusiv, Cameră ,.....	39
▪ Limbajul parlamentar.....	39

▫ Partide - Regim parlamentar.....	40
▫ Ion Mihalache - Iuliu Maniu.....	41
▫ "Majoritatea" parlamentară - Guvernul Vaida.....	41
▫ Regimul parlamentar - Legea electorală.....	41
▫ Marile reforme democratice - polemică(p. 588 -592).....	42
35 a) M.Stelescu , Interpelare , 2 sept.'32.....	43
35.b) dr.Francisc Laar (PNM) , Protest la Sumar : presă deformată; 5 sept.'32.....	43
36) Ilie Lazăr (PNȚ) , interpelare : Opera Română , 15 sept.'32.....	43
37.) N.Fortunescu (PNȚ) , un împrumut ptr.Teatrul din Craiova , 15 sept.'32.....	44
38.)Legea control avere și apărarea onoarei , // implicarea și consecințele pentru presă // aug.-sept.'32.....	44
▫ Evoluția legii.....	45
▫ I.Observațiuni principiale	45
▫ II.Observațiuni de tehnică juridică și legislativă [. ....]......	45
b) Lotar Rădăceanu (PSD) , discurs la Lege ,Cameră , 24 aug.'32.....	45
▫ Legea național-țărănistă.....	46
c) Gaspar Muth (PNG) , discurs la lege, Cameră, 24 aug.'32.....	46
▫ Legea.....	47
▫ Calomnie, șantaj , scandal.....	47
▫ Apărarea onoarei ?.....	47
▫ Libertatea presei.....	47
▫ Responsabilitatea presei.....	47
d) I.Botez (PNL.d) , discurs la lege , Senat , 31 aug.'32.....	48
▫ Atmosfera înveninată.....	48
▫ Legea ... avere ... onoare.....	49
▫ Prezumția de nevinovăție.....	49
▫ Denunțătorii.....	50
e) Vică Georgescu (PNȚ) , discurs la Lege, 31 sept.'32.....	51
f) C.Rădulescu-Motru (PNȚ) , discurs la lege, 31 sept.'32.....	51
▫ Legea.....	52
▫ Corupți - Denumiți.....	52
▫ "Vlad Țepeș " !.....	52
▫ "Țărănismul " legii lui Mihalache.....	53
▫ Corupți și denunțători.....	53
g) N.Corodeanu (PNȚ) raportor , discurs la lege , 31 sept.'32.....	53
▫ Rădăcinile și actorii corupției	53
▫ Presa în lumina Legii.....	54
▫ Efectul așteptat al Legii : Asanarea morală.....	55
39.) I.Hudiță (PT-Lupu) , Comunicare : Librăria Gamber în dificultate (Paris) ,.....	55
40.Dimitrie Gusti (ministr.Instrucțiune, Culte) , răspuns la interpelări , 8 oct.'32.....	55
41.)Legea privind transferurile în învățământ , Cameră, 10 oct.'32.....	57
-----	57
Guvern Iuliu Maniu .Legislatura II .Sesiunea ordinară , 15 nov.'32 -.....	57
-----	58
▫ Aniversarea unirii Transilvaniei cu România în Parlament , 1 dec. 1932.....	58
Iorga / 1 dec.'32.....	59
▫ Biserica românească.....	59
▫ Armata românească.....	60
▫ Rostul partidelor politice în război ?.....	60
▫ Politica în Provinciile unite.....	60
▫ Ardealul.....	61
▫ Vechiul Regat.....	61
Emil Fagure (ziarist) / 1 dec.1932.....	62
▫ Maghiarii.....	62
▫ Apel la gazetari.....	62
42.a) C.Rădulescu -Motru (raportor Răspuns la mesaj) , discurs final ,.....	63
▫ Concepția și politica PNL : Școala.....	63
▫ Concepția PNȚ : Școala producătoare.....	64
42.b) Evenimente : științifice - culturale - literare -artistice , anii 1931- 1932.....	65
-----	65
Guvern Vaida .Legislatura II .Sesiunea ordinară- continuă - , - 15 apr.'33.....	65

56.)Petre Andrei ,Conferință de presă : inspecții în județe // învățământ // , 6 iun.'33...84
57.) Evenimente : științifice - culturale - literare -artistice , anul 1933.....84

Guvern Iorga-Argetoianu. Legislatura I .Sesiunea extraordinară.iun-iul'31

1.18 apr.'31.Formarea guvernului Iorga -Argetoianu

("Dimineața, 20 apr.1931+ foto în salonul casei Iorga.)

[LD: pe lângă alte denumiri date gov.Iorga, eu i-aș da și pe aceea de "**guvernul rectorilor**", sau "**guvern de universitari**" : Iorga (rector univ.București) ; **Vilcovici** (rector Politehnica Timișoara), **Iuliu Hațieganu** (rectorul Univ.din Cluj) **Ionescu-Sisești** (prof univ.Agronomie)]

▫ Decret regal,18 apr.'31.

I.Guvern de rectori și savanți

Argetoianu - Finanțe; ad-interim la Afaceri străine ;

Dr.I.Cantacuzino : Muncă, sănătate , ocrotiri sociale;

Manoilescu: Industrie și comerț ;

Gral Ștefănescu-Amza: Armată.

C.Hamangiu-Justiție;

Ionescu-Sisești - Agricultură și Domenii;

Vilcovici - Lucrări publice și Comunicații;

▫ Depunerea jurământului .

/ Ora 8, 15.Sala Bibliotecii din Palatul regal.

Regele : "După o criză care a durat mai mult ca de obicei, **sunt mulțumit** că s-a putut forma guvernul acesta cu Domniile Voastre.Unii, **chiar dacă sunteți în vreun partid politic , v-ați descătușat prin intrarea în acest guvern de anume considerațiuni** , în care, **dezlegați de orice interes** în afară de cel al binelui țării, sunt sigur că veți lucra așa încît să corespundeți așteptărilor tuturor.[...]

Iorga : Mulțumește MSR pentru încredere ; chemați la **o funcție de încredere "pe care nici unul dintre noi n-am cerut-o** [...] vom căuta **să nu scriem în istoria țării un capitol nevrednic** de cele mai bune care l-au precedat[...]

La vârsta mea ,**omul nu mai e dominat de nici o ambiție deșartă** [?!] , ci numai de dorința de a face bine și de a ispăși frumos[...] s per că MV nu-i va părea rău de momentul cînd a crezut în noi "

*Note biografice-miniștri

Argetoianu - După ce și-a luat **doctoratul în medicină**,Argetoianu a intrat în **corpul diplomatic** ,cu grade din cele mai înalte.Nicolae Filipescu-**Partidul Conservator**-l-a decis să iasă din diplomație și să facă **politică militantă**.

Sub auspiciile lui Filipescu a făcut Argetoianu primii pași în viața politică.

În timpul armistițiului, a avut sarcina penibilă de a conduce **preliminariile păcii separete de la Buftea**.

După război, în **PPoporului-Averescu** ;este Ministru de Interne în al doilea guvern Averescu ;Ministru la Domenii, în guvernul **PNL ICBrătianu**.

- **Dr.I.Cantacuzino** - Nu era "politician" și nici "om politic", dar nu era nici " Homo Novus" în viața publică.Singura lui pasiune dominantă era știința și arta.

Ar fi putut fi taxat (după mentalitate) ca "om de stînga" .

- **Manoilescu** -intrat în viața politică de 6-7ani, în **PPoporului , la Averescu**

În 1926, subsecretar de stat la Finanțe; după căderea guvernului... expectativă... apoi în

PNȚ. Carlist înverșunat, cu rol mare în restaurație; funcție de **ministru de Industri și comerț** -în al II-lea **gouv.Manu** ; menținut în **gouv.GGMironescu** ; "contribuții" la

înlăturarea gub.Mironescu ; "contribuții" la eșecul lui Titulescu .

-Gral Ștefănescu-Amza- șef de promoție, carieră militară,războiul, cult, destoinic.

-C.Hamangiu- figură reprezentativă a justiției; **cercetător în domeniu ; cărturar al științei dreptului.A creat (1921-1931) "Pandectele Române"** ; ținută morală remarcabilă; membru al **Înaltei Curți de Casație** .

-Ionescu-Sisești - profesor la **Academia de agricultură**; conducător de departamente la **Ministerul Agriculturii**; experiență teoretică și practică agrară.

-Vîlcovici - rectorul și organizatorul **Politehnicii-Timișoara** ;inginer distins; în tinerețe iorghist ; excelent organizator .

-Cămăreșescu - ex conservator, în guvernul Take Ionescu ; intrat în PNR -ardeleni ; deputat în parlamentul PNȚ ; experiență dministrativă; fost prefect de Durostor (gub. PNȚ) ; delegat cu funcția de "director" al Munteniei (cf Legii administrative) ; organizator al unui Congres agricol internațional.

18 apr.'31

---

2. Proclamația către Țară -Iorga , 19 aprilie 1931.

[LD: parantezele și semnele îmi aparțin]

"Dorința cea mai călduroasă a MSR a fost , precum se știe, aceea **de a aduna** în jurul MS **pe toți aceia** cari în Vechea Românie sau în țara unită [...] **au contribuit să puie pe temelii statornice țara noastră iubită** ,continuind **silințele generațiilor** cari s-au perindat timp de **șapte sute de ani** [LD sic !] pe acest pământ

" Pentru aceasta , **MSR a făcut apel la un om a cărui mare valoare face parte din capitalul moral al Europei actuale.** Timp de două săptămîni d.**Titulescu n-a reușit să armonizeze voinți deprinse a-și sta împotriva.**

«UN GUVERN DE BUNĂVOINȚI

" Rămînea **o singură soluție** , care nu putea să fie decît a unui **guvern de bunăvoinți** , de jertfă dezinteresată, de fierbinte dorință de a o scoate pentru moment din greutățile care o apasă [...]

"Amestecat de **40 de ani în viața politică** a țării, fără să fi adus în ea **nici interes politic, nici patimă personală** [!?!], ajuns **la vîrsta de 60 de ani**, [...]am crezut că pot avea îndrăzneala să **iau asupra mea sarcina de a prezida un mănunchi de oameni**

19 apr.'31

---

3. Declarațiile de presă - Iorga . 19 , 20 apr.'31

/Vizite de curtuozie la șefii de partid.

("Dimineața", 21 apr., 2 mai '31,)

În vizite, solicitînd concurs, explicînd intenții, evocînd momente de colaborare :

la **Iuliu Maniu** ,la **IGDuca**,la **Gh.Brătianu** , la **dr.Lupu** ; nu la **Averescu** (cu care nu mai avea relații "personale")

/Duminecă seara ,acasă.cu ziariștii .

Se simte între colegi.

/ Va continua ce au făcut predecesorii, dar "**fără teorii**" ,deoarece țara "s-a săturat de teorii" ; nu va continua "**mașina de legi**", nu va abroga nici o lege-; legile "inutile" dispar de la sine ; țara n'are nevoie de "cataplasme" , pentrucă "este sănătoasă" ;

-Program de guvernare ?

- Programul se formează în fiecare moment,în funcție de necesități.

-Parlamentul ?

Nu se dizolvă :**parlamentele "se sinucid"**

/"Nu sunt pentru dictatură , pentru că sunt convins că nu este nevoie de ea. [...]

În țară este liniște perfectă,nu este nicăieri nici o tulburare și țara se guvernează singură.

La ce ar servi dictatura? "

-Colaborarea cu partidele?

Nu contează pe nici o posibilitate de colaborare "Însă la noi **sistemul de partide va putea dispărea decît printr-o înfometare lungă "**

-Evreii ?

" Evreii sunt oameni ca și noi.Ne vom purta omenește față de ei, dar să se poarte și ei omenește" Nu va tolera mișcările anarhice.

- Coroana ?

Niciodată nu poate capitula și nu poate fi abandonată.**Mi-am oferit spatele mele** destul de voinioce **ca un sfînt Cristofor**, pentru ca să susțin ideea monarhică și persoana regelui , căruia îi aparțin din toată inima.I-am declarat regelui că **accept chiar și o sinucidere politică** ,ceea ce cred că n-o să se întîmple"

/30 apr.Convocarea și dizolvarea Parlamentului PNT

La 30 aprilie,în MO a fost publicată **convocarea și dizolvarea Prlamentului**, Acest lucru a provocat alte valuri la toate partidele politice , mai ales a PNT . / **Decretul de dizolvare a Parlamentului** naț.-țărăn. a fost publicat în M.O. din 30 apr.'31. Parlamentul a fost dizolvat utilizîndu-se **o grabă și o metodă necunoscută** încă. **Dacă urma să fie dizolvat,de ce s-a mai convocat ?** Și dacă Iorga a citit lungul program guvernamental,de ce nu s-a dat cuvîntul nimănui ?! Oricum, **începutul guvernării Iorga pornea sub rele auspicii.**

4.d.Programul de guvernare

Dizolvarea parlamentului PNT, 30 aprilie 1931.

(DAD, MO nr.1, șed. din 30 apr.'31, p. 1-4 D.S. , MO. Nr. 1, șed. de joi, 30 apr.'31, p. 1-4)

[LD:această convocare a parlamentului PNT a fost un gest de orgoliu ,pentru a-i umili și a-i avertiza pe politicieni asupra liberului său arbitru .Este atîta cinism și aroganță deșartă la Iorga ,atîtea frustrări și atîta improvizație și incoerență ,încât ,intrată în analiza guvernării lui, am fost tulburată , parcurgînd contradictorii sentimente față de el : uluire, furie, ,penibilitate, respingere, jenă,milă.Dar toate acestea nu trebuie să răzbată în scrisul meu , și mă voi strădui să-mi păstrez obiectivitatea]

La ora 12 , d prof. Iorga , împreună cu întregul guvern, intră în sala de ședință , unde sunt întruniți senatorii și deputații.Ședința este prezidată de Șt.Cicio Pop, asistat de cîțiva deputați și senatori .Iorga dă citire următorului **Mesaj regal** : "*Domnilor senatori, dlor deputați,După demisia prezentată de d.GGMironescu [...] Eu declar sesiunea extraordinară a Parlamenului deschisă.Carol "*

...Iorga anunță apoi **sesiunea reunită închisă** și anunță **reluarea ședințelor despărțite**, pentru după amiaza .După amiaza cele două Camere se întrunesc separat .

...La reluare, **Iorga ține două discursuri** , în Cameră și în Senat ,apoi un nou **Mesaj regal** care anunță **dizolvarea parlamentului și alegeri generale** .

▣Discursul la Cameră.

Prezenți 277 deputați

" Dle președ.,dlor deput., am crezut necesar ca din mijlocul acestui Parlament ,căruia nu-i voi precupeți , căci n-ar fi drept, recunoașterea pentru încrederea cu care a pornit la lucru, pentru bunele intenții și pentru toleranța pe care a manifestat-o și pentru ideile cu totul deosebite de ale sale,pentru un sistem de gîndire cu totul altul,să răspund la curiozitatea , foarte naturală , cu privire la ce ne-a îndemnat ,în afara de elementara datorie față de Suveran și de dorința de a da țerii liniște și siguranță,să primim o sarcină de răspundere istorică.

/Concepția omului de știință

" Prin natura însăși a ocupațiilor noastre, **oameni de știință și nu literați ideologi**, și oameni de lungă experiență practică,ne-am găsit uniți asupra unei concepții de unde în toate domeniile pleacă judecata noastră ,concepție pe care **în zece legislaturi ,ales totdeauna contra presiunilor guvernamentale** , am manifestat-o eu însumi cu o

îndărătnică statornicie ,**jerfindu-i tot** ce aş fi putut avea în viaţa politică a ţerii noastre. **Această concepţie e opusă** aceleia că o societate politică sau naţională e **o colecţie întâmplătoare** de oameni oarecari , pe care n-ai nevoie să-i cunoşti în trecutul şi prezentul lor, pe cari n-ai de ce să-i întrebi şi pentru cari , luaţi individual , poţi face oricâte şi orice legi ,**fericindu-i în abstract** .

-Democraţie de ţerani credincioşi Domului lor

Ea admite că avem a face în România cu **un corp organic** ,de o dezvoltare multiseclară,cu **o veche democraţie de ţerani** fără vulgaritate,avînd **virtuţi de o tradiţională aristocraţie,nobili de simţire ,în gînd şi în purtări ,credincioşi totdeauna Domnilor lor,cu cari se simt una,şi indiferenţi la curentele de ideologie** ,pe care **nu vreau şi nu pot să şi le asimileze**.
Aşa fiind ,cugetarea noastră şi nevoile strigătoare ale ţerii , se confundă de la sine într-un program de reforme care sunt raţiunea noastră de a fi în acest loc.Şi anume:

-Restituirea drepturilor Coroanei

Restituirea acelor drepturi ale Coroanei care, spre paguba ei şi a tuturor ,**i-au fost răpîte** mai ales în anii din urmă.

-Refacerea Parlamentului

Refacerea Parlamentului ,dintr-un simplu organ al luptelor de partide,într-o reprezentare adevărată a voinţii naţiei întregi , liber exprimată.

-Înlăturarea regionalismului

Prefacerea regionalismului strîns încă în graniţele tăiate de regimurile străine ,peste corpul firesc al ţerii, în cumintele localism îndreptat după normele cele mai naturale ale ei, după regiunile geografice permanente.
Însănătoşirea trupeză şi sufletească a ţeranului.

▣ Program de guvernare imediată :

[LD: chiar așa ! adiţionare parcă a unor notiţe date de miniştri !]

-[Sănătate –Cantacuzino]

-Şcoală- Iorga

/ Crearea şcolii după necesităţile societăţii,fără ca Statul să sacrifice banul muncit al mulţimilor, pentru a crea paraziţi fals-culturali , veşnic element de nemulţumire şi agitaţie.
/ Deci scoaterea şcolii din făgaşul unui pedantism administrativ ,împărţitor de diplome , unirea, în orice grad a ei,a teoriei cu practica agricolă şi industrială
[...]
[...] completa liberare a Universităţii [...]
Sprijinirea întregului învăţămînt pe o şcoală primară , capabilă de a da ţerii cetăţeni luminaţi .
-[Agricultură-Siseşti] [Industrie- Manoilescu] [Finanţe -Argetoianu]
[Legislaţie- Hamangiu]

-Minorităţi –Rudolf Brandsch

" Cîştigarea **naţiunilor etnografice şi culturale** care trăesc în **naţiunea politică română**, pentru acea mare operă de colaboraţie care ar restabili în este locuri binecuvîntate , ca solidaritatea , care a făcut puterea lor.

-Politica externă -Ghika

Păstrarea unor legături care ne sunt scumpe cu ţările de care nimic nu va putea dezlipi inima naţiunii noastre , stăruind ca şi pînă acum , în interesul păcii generale ,la păstrarea unor hotare pentru care am sacrificat floarea unor generaţii.
/ Adîncirea alianţelor şi prietenilor României ,pînă astăzi simple acte diplomatice sau convenţii militare ,peste toate straturile naţiunii, [...] sprijinite pe cîtă dreptate naţională se poate stabili în haosul moştenirilor istorice ,rezultate din ruinele Imperiilor Internaţionale .

▣ Divorţul de Parlamentul PNŢ

"Ar fi zadarnic și, adaug, necuviincios să se ceară o aprobare atât de vastă și pe o concepție atât de deosebită unei adunări care cu toate sfaturile pe care cu frățească iubire și fără nici un interes de partid i le-am dat, **a urmat prea adesea căile ispititoare ale ideologiei pure**, îngrămădind o legislație care se cere revizuită (aplauze pe băncile PNL și PT-Lupu), bucată cu bucată, păstrînd multul care e asimilabil, dar înlăturînd toată zădărnicia unor paragrafe strecurate cu o repeziciune fără exemplu. Aceasta ne îndeamnă la o despărțire, pe care m-am luptat aproape două săptămîni să o evit, și pe care, în ciuda legăturilor de opoziție cu minoritatea din toate partidele și, la majoritate chiar, a unor manifestări individuale pe care le prețuesc recunoscător, mi-o impune întrebuintărea, de conducerea partidului național-tărănesc, contra celor mai prietenești propuneri de colaborare, a tot ce poate iscodi **exclusivismul de partid** (înteruperi pe băncile majorității PNȚ), peste care, cu concursul tuturor voințelor libere din mijlocul tuturor partidelor (înteruperi, zgomot, pe băncile majorității PNȚ)

-Iuliu Maniu : "N-ați propus nici o colaborare !"

-Iorga :... a căror ființă n-am dreptul s-o critic, dar cu care în această însușire a lor **nu înțelegem a lega soarta acestui Ministeriu**, aș fi dorit să am posibilitatea de a lucra (înteruperi, zgomot la PNȚ)

-Iuliu Maniu : "N-ați făcut nici un demers. N-ați propus niciodată nimic !"

-Iorga :... țara, silită fără voia noastră să aleagă în condițiile unei legi nedrepte, va judeca între o direcție și între cealaltă. Ne vom supune hotărîrii ei, în care avem încrederea pe care ne-o poate da o întregă viață de credință și de muncă (înteruperi, zgomot la PNȚ)

-Iuliu Maniu : "N-ați propus niciodată colaborarea ! (aplauze, înteruperi, zgomot la PNȚ)

-Iorga : Dle președinte, am să dau citire unui **Înalt Mesaj Regal** ...

-Voci : la tribună !

Iorga -trece la tribună și dă citire :decretului de dizolvare a Parlamentului și de convocare a Corpului electoral (vezi la fișier Alegeri)

Art.I. Adunările legiuitoare sunt și rămîn dizolvate.

(aplauze furtunoase și prelungite pe băncile PNL și PT ; voci : "Trăiască Maniu !! la PNȚ)

Art.IV. Noile Adunări sunt convocate în București, în ziua de 15 iunie 1931.

-Ștefan Cicio Pop: "Ședința este ridicată."

[LD : la Senat, în prezența a 126 de senatori, sub președinția lui Traian Bratu, se repetă ceremonia, cu același discurs, fără înteruperile de la Cameră.]

5.Mesajul Regal. 15 iunie 1931

(D.A.D, MO nr. 1. Ședința din 15 iunie 1931, p 1-3)

(Rev."Parlamentul Românesc", 17-18, 1931, p 9-11)

/Noua reprezentanță națională

"Noua reprezentanță națională, în care se întîlnesc toate partidele și grupările politice, are sarcina deosebit de grea ca, lăsînd la o parte pentru o vreme tot ceea ce le desparte, să aducă la îndeplinire măsurile menite a face din această țară binecuvîntată și din popoarele ei [!?!], în fruntea cărora, prin vechime, muncă, vitejie și sacrificii, stă nația românească, ceea ce o lungă tradiție și bogăție neasemănată a tuturor producțiilor impun ca o sacră datorie.

/Așezăminte durabile

"Tristul spectacol al unor continue neînțelegeri, care pot compromite instituția parlamentară înseși, ale cărui origini le găsim și în propriul nostru trecut, trebuie să facă loc unei conlucrări spornice, singura în stare să înzestreze Statul și Țara cu așezăminte durabile, nesupuse schimbărilor, de la un regim la altul.

"Ținta de căpetenie a guvernării care se deschide e să readucă în țară acea stare de spirit, nutrită de libertate, dar sprijinită pe autoritatea prea mult slăbită, stare de spirit care, prin solidaritatea pe care o reprezintă a fost tăria poporului românesc chiar în acele locuri unde lipsea viața de sine stătătoare.

✎Iorga :reîntronarea vechilor tradiții ale Regatului

"România a părăsit prea mult atât vechile tradiții în care s-a întemeiat Regatul cît și amintirile bune ale unor regimuri străine, pentru o ideologie curentă, căreia i s-a

jerfit prea mult.

Înlăturarea formelor neasimilabile

Forme complicate, neasimilabile, se cer înlăturate ca , în **cadre mai simple**, însăși comunitatea să poată activa , determinînd crearea de **instituții potrivite** cu adevăratele ei nevoi.

"**E de dorit** ca în jurul acestei **sforțări de completă refacere** să se găsească , nu numai o **înțelegere parlamentară** , dar și acel **sprijin al opiniei publice** care întărește acțiunea guvernelor.
Mesajul Regal, 15 iunie

---

6. Omagierea lui Iorga ,la 60 de ani , în Cameră și Senat , 18 iunie 1931.

Parlamentul încă mai lucra la validări.Iorga, luînd loc pe banca ministerială , este primit în aplauze îndelungate ,cu strigăte de "ura" , din partea majorității .

(**vezi pe larg la fișier IORGA**)

Cameră

- **IG.Duca:Iorga în timpul războiului, la Iași**

I.G.Duca : " În cursul ultimelor decenii, **am fost adesea în divergențe de păreri** cu d.prim-ministru , dar **în momentele mari**, în momentele hotărîtoare ale vieții noastre naționale , **am fost totdeauna alături** , și eu personal , în deosebi, **nu pot să uit tot ceea ce a făcut d.prim-ministru la Iași și în tot timpul războiului**, pentru **ajutorarea celor care aveau răspunderea destinelor țării**. "
(**aplauze prelungite**) [.....]

-**G.A.Cuza (LANC):aceiași ideal, alte metode**

LANC , care **năzuiește către același ideal ca și dvs.**, de asanare morală a vieții noastre publice , **uită că altele îi sunt mijloacele și programul** înfăptuirii acestuia, pentru a-și aminti în **prezenta clipă** de faptul că **sunteți nădejdea și cheazăia unui viitor mai bun pentru neam**. (**aplauze îndelungate**)

-**Gh.Moroianu(ardelean) :venerație, respect , recunoștință**

(P.N. D. ?-Ardeal ,de vîrsta lui Iorga) :

În numele Ardealului, marelui nostru cărturar , venerație, respect, pentru munca și **truda titanică** , în slujba neamului nostru ;[...] "**Noi vă mulțumim cu recunoștință pentru tot ce ați făcut în trecut pentru noi, ardelenii** , și pentru **tot ce veți face în viitor** pentru întreaga noastră nație ,și pentru **această bună țară a noastră, România Întregită** [...]

-**AI.Periețeanu (Liga "Vlad Țepeș"):**știința cugetătorului, experiența luptătorului

Cînd se va scrie **istoria** activității prodigioase a **prof.Iorga** ,va trebui împărțită în **trei perioade**: I. Perioada tinereții ;II Perioada aruncării în viața politică III.Perioada care abia acum începe ,**perioadă pentru refacerea țării** .

" Înarmat cu primele două arme, cu **știința cugetătorului** și cu **experiența luptătorului**, nu poate să nu reușească [...] nu poate să nu **execute ceea ce a putut să conceapă în primele două părți ale vieții sale**." (**aplauze**) [...]

Micul grup numit Liga Vlad Țepeș, care s-a creiat în scopul de a **propovădui în țară** **ideea sănătoasă moștenită din ideile profesorului Iorga** și putem zice că **este o sămîntă a propovăduirilor lui**, convins de **utilitatea și de fecunditatea celorlalte perioade ale vieții sale**, îi vom da tot concursul și tot devotamentul ca să poată face ceea ce este dator să facă pentru țara noastră. "

-**dr.Emil Țeposu ("semănătorist" ardelean):ca un Moise spre pămîntul făgăduinței**

[...]Suntem generația crescută de "**Semănătorul**" darnic,[...] **Suntem generația** pentru care d-voastre ați dat "**Floarea Darurilor**" ,care v-a împodobit ființa.

Suntem generația pe care ați vizitat-o în Egiptul de atunci, înainte de intrarea în Canaan.**Suntem generația pe care , ca un Moise, ați condus-o în pămîntul**

făgăduinței . [...]

-Pr.Pavel Guciuja ("Asociația clerului"-Basarabia) :recunoștința Basarabiei

"Soarta a făcut ca , după 12 ani, când am avut cinstea să stăm împreună pe aceeași listă , în primul Parlament [1919] , în județul Orhei , ca astăzi să mă aflu iar în rândul parlamentarilor și să fiu și eu onorat cu participarea la această sărbătoare , [...]. Astăzi, dle prim-ministru, **în numele asociației clerului**, pe care am cinstea să-l reprezint, dați-mi voie să adaug și eu **un omagiu de recunoștință** pentru activitatea din trecut, să exprim toată speranța și nădejdea convingerii că **trecutul este pentru noi, biserică și cler, o garanție pentru viitor.** " (aplauze) [...]

Dar un lucru afirmăm cu convingere, că **am păstrat , păstrăm și vom păstra tradițiunea strămoșească.** [...] **provincia aceasta** pentru care , **pentru prima oară într-un Mesaj Regal este spus că este drept ca Basarabia să fie tratată la fel cu celelalte ținuturi românești "**

-N.Cornățeanu (Liga Agrară):apărătorul țăranilor ; "Semănătorul" generațiilor

În numele agricultorilor , grupați în organizația profesională a Ligii Agrare .Nu uită că, într-un moment **când partidele nu dădeau atenție țăranimii,[!!!] lorga s-a ridicat în apărarea țăranimii.**

" Noi, agricultorii, nu putem uita că dvs în "Semănătorul" , ați îndemnat generațiunile de atunci ca să se îndrepte spre sate și spre studiul nevoilor plugărimii." [Agricultorii îl asigură de tot concursul lor. (aplauze prelungite)

-Teodor Fischer (P.N.Evreesc) :persoană providențială

"Minoritatea etnică evreească din România, și-a mărturisit totdeauna solidaritatea cu națiunea română în momentele de importanță istorică din viața ei.

Este negreșit un asemenea moment istoric pe care-l trăește astăzi **românismul** de pretutindeni, sărbătorind aniversarea a 60-a a zilei în care i-a fost **dăruită de Providență , Nicolae Iorga (aplauze prelungite, îndelung repetate)** [...]

▣Nicolae Iorga :servim Tronul, servim Țara

" [...] ceasul acesta pe care-l voi socoti ca **unul din cele mai frumoase ale vieții mele** și unul din cele care cheamă asupra mea **mai multă răspundere.**

Fără deosebire de partid și de grupare politică, noi cu toții , în momentul acesta nu facem altceva decât să servim.Servim, în înțelesul cel mai desăvârșit și cel mai absolut al cuvântului, **servim Tronul, servim Țara.**

"Dacă vreodată s-ar vedea că noi am ieși din această **strictă misiune** de a reface țara sub raportul material și de a trezi într'însa o viață morală, care este numai adormită , **vă rog să grăbiți momentul în care noi ar trebui să părăsim aceste locuri.**

Nu le-am cerut , nu le-am dorit, nu le-am uzurpat în dauna nimănui. [...]

Am ținut să spun lucrurile acestea , care trec dincolo de rostul cărturarului, și ating situația politică de astăzi, pentrucă **nimănui** din cei ce s-au manifestat , **să nu-i pară rău de ceea ce a spus** și,fără nici un gând , **să fac să le pară rău** celor care **nu s-au reunit în exprimarea sentimentelor d-voastră .[aluzie la PNT] , PP și Maghiari]**

"Tuturor le cer un singur lucru : să cruțe cât pot liniștea și odihna acestei țări, care suferă de multe suferințe și pe care o putem îndrepta numai cu toții împreună.

Dați-mi, cum am spus și acestui bun popor, atunci când am cutreierat țara de două ori, **dați României un mic răgaz , sub un guvern fără caracter de partid, pentru ca să se refacă și după aceea , ce pot ști eu ce poate pregăti viitorul ?** [...]

-Senat

(DS, MO 5, 18 iun.1931, p. 96-99)

▣Mihail Sadoveanu(președ. Senat): generația "formelor fără fond"

" Pentru poporul nostru, în majoritate țărănesc,**1907 era finalul unei tragedii** al cărei prim efect fusese **1864** și al cărei **prolog** se amestecă cu **ideologia generației de la 1848.Nu am intenția să fac procesul generației** de acum un veac, care, cu bună credință și dragoste de țară, **a socotit că găsește soluționarea** durerilor și mizeriile timpului în **prefacerea totală a formelor de viață socială și politică**,impusă de un lung

proces istoric. **Reprezentanții** acelei generații **au socotit că fac bine aducând aici, la marginea Orientului, firme și forme din Europa vestică.**

-Un secol de dibuiri și soluții formale

" După **un secol de experiențe și dibuiri** racilele levantine și bizantine apar și mai evidente, pentru că **soluțiile formale au rămas în afară de sufletul viu al acestei națiuni. Respectul legii, corectitudinea în viața publică, și disciplina muncii** au rămas pînă astăzi **un deziderat**, așa cum îl găsim în memoriile prințului Nicolae Șutzu, mare logofăt al Moldovei, acum o sută de ani.

-Hainele de împrumut sunt acum ale noastre

" După 25 de ani țara se află într-o altă criză. Bolnavul are din nou manifestări particulare, dovedind că de multă vreme tratamentul e fals. Fără îndoială, **nu ne mai putem întoarce îndărăt; nu mai putem lepăda hainele pe care le-am împrumutat**. Le-am răscumpărat cu destule suferințe și **acum sunt ale noastre**.

Dar trebuie **să mergem la rădăcina răului** și să încercăm **remediul special**.

Nu complicații formale, nu serii de legi vane trebuiesc alcătuirii noastre sociale, într-o epocă de criză generalizată europeană de crudă amenințare a însăși civilizației europene; **ci ridicare de conștiinți și recunoaștere de valori**.

-Dezideratele prințului Nicolae Șutzu

Dezideratele de acum un veac ale prințului Nicolae Șutzu **rămân neschimbate:**

Ne trebuie respectul legii și autorității, cinste, disciplina muncii. [...]

În criza și în boala democrației statelor cari și-au însușit forme și firme goale, alcătuirea acestei cuirase nobile de rezistență nu poate fi garantată de metodele mecanice.[...]

-Nicolae Iorga –semănătorul

După un pătrar de veac, **cel care a semănat tot timpul**, e chemat să caute rodul.

După ce **a propovăduit**, are dreptul să treacă la realizări.[...]

Pentru aceasta, **toate conștiințele românești** și mai ales **toată noblețea intelectuală a țării, îi datoresc lui Nicolae Iorga sprijinul**. Acordul lor trebuie să fie un omagiu adus învățatului și omului politic, care vine să-și desăvîrșească în înfăptuire jerfa vieții.

(**aplauze furtunoase**)

dr. C. Angelescu (PNL): omagii și admirație

"PNL se asociază, cu toată căldura și din tot sufletul la **omagiile de admirație**

pe care Parlamentul și țara întreagă le aduc astăzi **marelui cărturar,**

marelui istoric al neamului, lui Nicolae Iorga. (**aplauze prelungite**)

"PNL știe că activitatea atât de vastă și atât de fecundă a lui Nicolae Iorga

nu a avut alt scop, nu a urmărit alte țeluri, decît **propășirea și consolidarea neamului**.

Reprezentanții cultelor

/ IPSS **Pimen, Mitropolitul Moldovei și Sucevei** [.....]

/ IPSS **Gurie, Mitropolitul Basarabiei**: dragostea moldovenilor dintre Nistru și Prut, dragostea drept credincioșilor și **admirația noastră d-lui prof. Iorga** care, în cercetările sale istorice, **nu a uitat și de provincia noastră** și, pe cînd încă se găsea sub ruși, **ne-a vestit și ne-a cunoscut** că suntem **sînge din sîngele românesc** și suntem **urmașii și plăeșii lui Ștefan cel Mare**

/ **Dr. Alex. Russu**, Episcop greco-catolic al Maramureșului: "Umilit elev al marelui dascăl al neamului, stau aici din încredințarea Episcopiei Bisericii Blajului, în numele întregii Biserici Româno-Unite.[...]" Noi suntem mîndri că putem avea înrudiri atât de apropiate cu acest mare dascăl al neamului nostru [...]

/ **Prim Rabin dr. I. Niemirower**: "Cînd întreaga suflare românească sărbătorește pe dascălul Românilor, uriașul gîndirii românești, Nicolae Iorga, luăm și noi Evreii din România parte la această **festivitate a geniului românesc**. (**aplauze**) [.....]

" Ridicăm și noi **sanctuale de recunoștință** acestui **savant cu renume mondial**,

acestui **ilustru scriitor** care, după o celebră definiție a ființei istoricului,

este un profet, care își îndreaptă privirile spre trecut; acestui **mare patriot**, care creiază

și viitorul statului român, **realizînd visul lui Platon** din antichitate, **ca filozoful să fie la**

cîrma țării .Dacă s-a zis că acela care scrie istoria nu poate face totdeauna istorie ; veneratul nostru prim-ministru va arăta că tălmăcește cu măiestrie fenomenele istorice ale cultului, și creează mari politici pentru viitor." (aplauze)

▣ Nicolae Iorga :omagiul generației sale

Mulțumește călduros tuturor, fără deosebire de partid .
"Cu toții sunteți, pentru mine, **oameni ai generației mele , generațiune** care s-a ridicat cu toate hotărîrea **de a îndrepta o stare de lucruri** care într-adevăr, **nu putea să fie menținută** , de a o îndrepta printr-un ideal mai înalt, **o moralitate mai desăvîrșită și o mai bună înțelegere** între toate elementele poporului românesc.**Viața ne-a împărțit .Momentele așa de grele** , cum sunt acelea prin care trecem, **trebuie să ne adune "** (aplauze prelungite) [.....]
Ei bine, **noi aceștia de 60 de ani**, sau dintre 50 pînă la 60 de ani, **noi suntem din aceeași luntre**. Luntre ca aceasta, **s-au luptat cu aceeaș furtună în feluri deosebite**. [...] **cîți am scăpat și ne găsim pe luntrea acesta** , ar fi bine să ne dăm seama că **vremea vrăjmașilor de caracter individual și de caracter ideologic a trecut**, fiindcă **altfel eu sunt sigur că mînia poporului românesc** , dreapta mînie a poporului românesc,**se va îndrepta** , nu împotriva unora sau altora, ci se va îndrepta **împotriva unei întregi clase conducătoare, care n-a înțeles momentul Unirii** , sub îndemnul regelui și potrivit cu nevoile întregului popor."

(aplauze prelungite , ovațiuni)

" **Eu sunt aici** , Prea Sfinți Părinți și domnilor senatori, **nu pentru a căuta să impun o ideologie**, și nici pentru a servi interese care îmi stau atît de departe [...]

Eu sunt aici pentru altceva, pentru a vă întreba și pentru a căpăta de aici răspunsul d-voastră , iar **legislația [...]** **nu va fi nici a mea**, și nu va fi nici a fiecăruia dintre d-voastră, **va fi a tuturor.** " [.....]

Aniversarea lui Iorga / 18 iunie 1931

7.Octavian Goga (P.P.-Averescu) ,discurs la Mesaj,25 iunie 1931.

(DAD, MO 9 , șed. din 25 iun.'31, p. 288-300)

N.Iorga - replici, intervenții .

▣ Guvern Iorga-Argetoianu

[**Iorga lipsește din Cameră, fiind la Senat, cu legea bacalaureatului**]

După 15 zile , într-o atmosferă de justificată nevroză, Titulescu a eșuat în mod brusc, și pe primul plan politic s-a ivit silueta d-lui **Nicolae Iorga** și a dlui **C .Argetoianu**.[.....]

"Mărturisesc , am rămas într-**o mare nedumerire** , pentru că venirea d-lui Iorga era **cu totul altceva** decît teza de la care s-a pornit. [**unirea tuturor partidelor**]

Ei bine, s-a renunțat la acest lucru .Nu s-a putut concentrarea generală,noi ne gîndeam atunci , poate să fie vorba de o concentrare parțială.S-a făcut apel la 6 partide politice. Nu s-a putut 6, s-ar fi putut 3, 2, 1 partid politic.

/Guvern în afara cadrelor vieții politice

Nu , d-lor,**s-a ajuns la situația paradoxală** care pentru înția oară se găsește aci în țară, de la întemeierea României moderne, **ca guvernul care se face ,să fie în afară de cadrele vieții politice din țară**

-G.Cantacuzino-Grănicerul :"**Suntem oameni noi !**" (ilaritate la PNȚ și PP)

/Personalitățile="soliloci"

[LD: nu amintește,că Argetoianu și Manoilescu fuseseră cîndva în PP!

Le spune "soliloci" , eu găsesc termenul de "migratori" , de "fripturiști" , mai potrivit]

Iorga a făcut guvernul făcînd apel la **două personalități** , "**Soliloci**" și ei :

Argetoianu (plecat din PNL) și **Manoilescu** (degajat de PNȚ)

Ceilalți , sunt personalități "dincolo de zona politică" , "**oameni de valoare respectați de opinia publică** " , oameni pe care "nu-i puteau da partidele politice "

Goga -Iorga / '31

/ Iorga și ardelenii

[În acest moment, Iorga intră în incintă, se așează pe banca ministerială]

-Goga: spunea că în guvern nu au fost reprezentate provinciile unite ;că Ardealul era reprezentat numai din p.d.v. minoritar

-Iorga : " [...] este o lungă și tristă poveste .Și, natural, când împarte cineva tot Ardealul în două, și are fiecare cheia în buzunar, de unde voiți dvs să găsească ardeleni ? "

-Goga : "Din ce cauză ?"

-Iorga : "Din ce cauză ? Fiindcă ceilalți sunt naționaliști și patrioți, iar noi, aceștia, suntem lipsiți de simțul național și patriotic. De aceea ardelenii nu pot colabora cu mine.

Dar eram excelent pe vremea când stăteam alături de d. Iuliu Maniu și când de atâtea ori Ardealul a avut nevoie de mine. Acum, natural, se încuie ușa cu cheia și după aceea se întreabă :dar de ce nu ai d-ta pe nimeni dintre oamenii aceia pe care i-am închis eu.?(aplaude la majorități) A rugat pe Iuliu Hațieganu, pe VVTilea, pe Emil Hațieganu și pe mulți alții ."Dar de oarece eu eram contaminat de o boală molipsitoare politică ,evident, oamenii cari țin la sănătatea lor, nu puteau să lucreze cu un călcător de legi, și cu un sfârmător al tuturor bunelor datini și cu un răspînditor de imoralitate , cu un sinistru personaj cum a spus șeful d-voastră [Averescu] că sunt eu. (aplaude la majorități) Eu când mă uit în oglindă , mă văd același om de treabă.

Cum Dumnezeu astăzi, pentru anumiți oameni din Ardeal, de am devenit sinistru ?

Aceasta îi privește pe dînșii. **Eu nu pot să împiedic pe nimeni de a visa rău"**

(aplaude la majorități)

-Goga : " [...] declarațiunea d-lui primministru [...] este din cele mai grave."

-Iorga : " [...] Cum se aruncă cuvinte mari cu orice ocazie !" [...]

-Goga : " "Am avut și eu de a face nițel, în viață, cu cîntărirea cuvintelor și cu nuanțele. [...] cîntăresc și cuvintele pe care le spun de la această tribună, [...] am spus că ați pronunțat cuvinte grave , am întrebuintat un limbaj politic. **Și sunt grave pentru că d-voastră, vă prezentați ca izolat în Ardeal.** [...] în postura omului care și-a dat toate silințele să adune Ardealul în jurul lui și nu a izbutit."

-Iorga : "Politicianii Ardealului, nu Ardealul.

Din inima Ardealului [...] nu mă scoate nici o afirmație și nici o interpretare. [...]

Atăcați-mă în ce vroți, în inconsecvențele mele; sunt inconsecvent ,cum este viața însuși inconsecventă. Atăcați-mă în greșelile , cari vin din iubirea mea de oameni, din dorința de a nu supăra pe nimeni, și din părerea de rău pentru aceia pe care i-am jignit; [...] **Dar într-un lucru vă rog să nu mă jigniți , fiindcă ați fi nedrepti.** [...]

-Goga : " [...] sunteți unul dintre marii autori ai unității naționale. [...] este adevărul, este o axiomă. Dvs însă spuneți : am găsit ușa închisă. Ei, rolul omului politic este să găsească cheia , că să deschidă zăvorul fermecat (ilaritate , aplaude la PP, PNȚ, PNL-2)

-Iorga : "Să fac cheie falsă ?"(ilaritate)(p. 291)

Goga- Iorga /31

«Iorga și "majoritatea" parlamentară peștrită

(Iorga ar fi plecat de la Interne, lăsîndu-l pe Argetoianu să facă atmosfera electorală necesară, să strîngă acea "majoritate " necesară)

Din cine era formată ea ? : **cîțiva credincioși** , "*garda personală* " a lui Iorga- puținii din PND ;**sacrificării votului censitar** -retrași " în colțurile de diversimente sociale, la club [...] epave, scînduri din corabia naufragiată " **a ex- partidului conservator** , care a avut iluzia că răsare soarele peste creștetul lor , reînviind cuvîntul istoric <*bonjur popor !* >

PNL (la inspirația lui Argetoianu). Vînaștoarea de partizani , din cadrul "detestateleor partide politice" , "clientela" , "coada" unor partide (inclusiv din cei plecați de la PP) ; **ziariști , mulți, după moda lansată de Maniu** , pentru a susține regimul prin publicitate, drept recunoștință. Apoi s-a trecut la campania electorală, cu tot cortegiul de abuzuri și violențe cunoscute, cu "inovații" propagandistice (foto prin ziare) , **reușind să facă în 25 de zile , ceea ce nu a reușit în 25 de ani.**

[se iscă iar tumult ; i se aduce aminte de alegerile făcute de el , ca ministru de interne ; polemici cu foști colegi de partid ; Iorga evocă alegerile din '19, din '26 ;Goga mărturisește

că a obosit cu acest "duel" ;se fac incursiuni istorice, schimburi de cuvinte de spirit,ironii]

"Sunteți o majoritate numerică , pînă la un punct.[...] Din p.d.v al coeziunii sufletești însă nu sunteți o majoritate Nu aveți o legătură sufletească bine determinată.

-Voce : "Suntem români !"(Mare ilaritate)

-Voce PNȚ : "Dar noi ce suntem ?"

-Goga : "Admirabilă legitimare în politică :<suntem români ! >[...].Dvs.aveți un fel de

aspect de mozaic ."

-Dr.Lupu : " Un mozaic de friptură " (**Mare ilaritate**)

-Goga : "...mă întreb, dle prim ministru , dacă veți izbuti dvs din acest mozaic ...

-Iorga : " **Grija mea să nu o porți d-ta** ; grija aceia o să o am eu.Să ai grijă de ceea ce ai să pierzi d-ta."

-Goga : "Eu ce am avut de pierdut, am dat !"

-Iorga : "Mulțumesc, ai fost generos.Ai dat ce-i mai bun "

-Goga :Citează un cronicar care spusese: < *Iar Laiotă -Vodă adunînd oaste de strînsură , lovi pe coasta Siretului.* >

-Iorga :"Textul este fals.Laiotă-Vodă n-a văzut Siretul "

-Goga : "Puneți pe altul în locul lui Laiotă, dacă vreți, dar **eu n-aș vrea ca , în locul lui Laiotă să fie astăzi Nicolae Iorga , care să adune <oaste de strînsură.>**"

-Iorga : :) "Dta ne porți mare necaz fiindcă un număr dintre prietenii d-tale ,este lîngă mine." [...] (p. 300)

Goga-Iorga / 25 iunie 1931

---

8. **IGDuca , Declarație la mesaj, 25 iun.'31**

(DAD, MO 9, șed. din 25 iun.'31, p. 283)

[LD: **declarația poartă pecetea situației confuze create în jurul PNL, prin asocierea în cartel cu guvernul.Cu toate precizările făcute privind "aranjmentul neangajant "** ,

PNL se găsește în echivoc. Acest lucru se resimte și în afirmațiile lui Duca ,
voit **întortochiate** , deseori **aluzive**, alternînd **aprobarea cu respingerea.**

În confruntările "ochi în ochi " , pe scena deschisă a parlamentului , se simte la toți politicienii , pe de o parte , **grija mare de a nu-l jigni pe Iorga** (pentru a nu-i provoca cine știe ce filipice sau lamentări) , pe de altă parte, de a-i transmite **avertismente ferme lui Carol** ... să nu se atingă de regimul democratic parlamentar partidist.]**▣** -

▣Avertisment !

" Tot astfel se pot discuta și judeca în chipuri deosebite formele exterioare pe care viața noastră de stat le-a îmbrăcat în evoluția ei de la renașterea României contemporane pînă azi, dar **PNL :)** nu poate opri gîndul său la amintirile bune a unor regimuri trecute străine și , statornic credincios ideologiei sale democratice , vede , mai mult decît oricînd, în **respectul Constituției și al regimului parlamentar , întemeiat pe partide** , garanția propășirii generale și a ordinii publice " (**aplauze PNL-1**)

"**Pe această cale** ,România s-a înălțat treptat pînă la unitatea națională.

Sub egida acelorășii conducători politici , ea poate să ajungă la temeinica ei consolidare în viitor ." [.....]

.Duca /25 iunie'31

---

9. **N.Schina ("Funcționari publici și pensionari "),la mesaj,25 iun.'31**

(DAD,MO 9, ședința din 25 iun.'31, p. 283-285)

▣ Iorga-"teoretician" al asociațiilor profesionale

Satisfacția că , după 12 ani de demnă dar categorică afirmare a revendicărilor lor, **funcționarii publici și pensionarii** pot avea un **reprezentant în Parlament** .[...] "

" Cînd d. **profesor Iorga , ca teoretician**,la început, ca președinte al Consiliului de Miniștri, după aceea, **a exaltat rolul asociațiilor profesionale**,

a fost desigur, tocmai din această **largă și superioară preocupare** , de a asigura , printr-o colaborare a oamenilor celor mai potriviți , odată cu satisfacerea intereselor profesionale ale fiecăruia, și prosperitatea tuturor."

Deși Răspunsul la Mesaj nu prevede vreo măsură pentru funcționari,în nădejdea sesiunii ordinare, **va vota Răspunsul la Mesaj.**

Schina / iun.'31

---

10. **C.Bușilă, (UGIR) , declarație la mesaj, 25 iun.'31**

(DAD, MO 9, șed. din 25 iun.'31, p. 285-287)

▣ **lorga- cea mai proeminentă a vieții intelectuale și moarale românești**

" **Ca primă manifestare** , în mijlocul acestui **Parlament** în care **am fost ales pe lista "Uniunii Naționale"** , sunt obligat a face **declarațiunea** că înțeleg a reprezenta în acest Parlament **interesele industriale** .

" **Cu autorizarea UGIR**, pe care **am onoarea a o prezida**, am luat loc pe lista "Uniunii Naționale" , **cu toată încrederea** pe care toți acei ce dorim binele țării ,trebuie să avem în guvernul condus de **cea mai proeminentă personalitate a vieții intelectuale și morale românești**, care este **secondat de oameni cu experiență și de specialitate** în conducerea diferitelor departamente.

" Întrînd în viața parlamentară **reprezentantul industriei** înțelege a reprezenta aici interesele acestei **ramuri de producțiune a țării**, în cadrul intereselor generale ale economiei naționale "Întreaga viață a unei țări are la bază **organizarea și propășirea economică.Rolul UGIR**, poate fi **tot atît de folositor ca și acțiunea politică a partidelor**. [...] Consecvent celor expuse (vezi mai jos) , independent de orice legături politice ,voi fi alături de cei ce vor lucra pentru binele și propășirea țării, contribuind la consolidarea unității naționale.(apaluze)
Bușilă / iun.'31

---

11 Preot Gr.Cristescu (Clerul Biserici ortodoxe) , declarație la mesaj, 26 iunie'31

(DAD,MO10, șed. din 26 iun.'31, p. 317-318)
(**Vezi pe larg la fișier Biserică**)

▣ **Guvernul lorga = lamura intelectualității românești**

"**Sfatul care cîrmuește azi țara este al unei "Uniuni Naționale"** , încheat din **lamura intelectualității și vredniciei noastre românești** , în fruntea căruia stă ca un **voluntar al celui mai curat, mai creator și mai militant idealism, profesorul Nicolae lorga** ,este o **chezășie** îndestulătoare **că biserica strămoșească va fi ajutată** să-și îndeplinească , după inimă și gînd, **toate marile și poruncitoarele ei îndatoriri**.

" **Cine iubește cu adevărat**, se închină în tăcere visului care-l robește , **nu-i ține discursuri la răspîntii**.

Dacă despre Biserica ortodoxă nu se vorbește nimic în Mesaj, este pentru că **toată inimad-lui lorga este plină de biserica noastră** , de podoabele , de vredniciile și de chemările sfinte ." (**apaluze la majorități**)

-**lorga-ne-a iubit mai mult decît noi înșine**

" **Cel ce ne-a iubit**, poate , **mai mult decît ne-am iubit noi înșine, și a înțeles mai adînc** rostul și slujba smeritelor și sfințelor noastre jefelnice și iconostase, cel ce **ne-a țilcuit cu atîta curată osîrdie** ,comorile de evlavie ,de înțelepciune și de frumusețe ale bisericii noastre ,**are astăzi putința să prefacă în faptă vie o veche și curată a sa dorință** :de a vedea svîcnind **viață nouă** , acolo de unde trebuie să izvorască **viața pentru toți**.

"Încrezători mai mult ca oricînd în binele care se dorește și care se va înfăptui pentru cinstitul așezămînt al sfinței noastre biserici,noi slujitorii ei , fîgăduim să rămînem neclintîți pe marea linie a disciplinei spirituale ,ca să înălțăm prin rugăciune , moralitate și cultură sufletul neamului nostru la Dumnezeu " (**apaluze la majorități**)
preot Cristescu/ 26 iun.'31

---

12. Teodor Mihali (PND) , discurs la Mesaj, 25 iun.'31

(DAD, MO 9, șed. din 25 iun.'31, p. 302)
(**Vezi pe larg la fișier PND-lorga**)

▣ **Prof.lorga –marele nostru patriot și savant**

" În fața frontului care ni se face din partea dușmanilor noștri, **trebuie să ne grupăm într-o rezistență unitară și puternică** în jurul iubitului nostru **Rege Carol al II-lea**. (**apaluze la majorități**)
La **apelul patriotic al Maiestății Sale**, în timpurile acestea grele, **a răspuns**, primind

sarcina guvernării , **marele nostru patriot și savant, d.profesor Nicolae Iorga**.(apaluze prelungite, ovații)

" Să avem ferma convingere că **guvernul** , sub **conducerea înțeleaptă** a d-sale, **ajutat de valoroșii săi colaboratori**, va putea soluționa în mod fericit problemele importante de la ordinea zilei , iar noi îi **suntem datori a-i da întreg concursul nostru**.

T.Mihali / iun.'31

13.D.Busuiocescu,(Liga Agrară-Argetoianu) ,la mesaj, 25 iunie'31

(DAD,MO 9, șed. din 25 iun.'31, f. 302-303)

[LD: [Vezi integral la fișier Liga Agrară-Argetoianu](#)]

▣ Guvernul Iorga-Argetoianu

" **La apelul** plin de cel mai cald sentiment de patriotism al **MSRegelui** , **ca toți fii buni ai patriei ,fără deosebire de partid, să conlucreze** frățește la înlăturarea situației extrem de grea, în care se găsește țara noastră"

-Iorga -marele apostol al neamului

Liga Agrară , al cărui scop este propășirea agriculturii românești , cu toate ramurile ei și a celei mai importante din clasele noastre sociale , ce o reprezentăm , **a răspuns la chemarea de colaborare a guvernului** de sub președinția **marelui patriot și apostol al neamului , profesorul N.Iorga."** (apaluze la majorități)

" **Liga Agrară** , al cărui scop este propășirea agriculturii românești , cu toate ramurile ei și a celei mai importante din clasele noastre sociale , ce o reprezentăm , **a răspuns la chemarea de colaborare a guvernului** de sub președinția **marelui patriot și apostol al neamului , profesorul N.Iorga."**[...] Cunoscînd **dragostea și rîvna d-lui prof. Iorga** și a guvernului pentru agricultură, **Liga este convinsă** că nu se va cruța nimic pentru **salvarea agriculturii**. Busuiocescu / iun.'31

---

14. Eduard Mirto,(PNȚ) declarație la mesaj, 26 iunie 1931

(DAD,MO 10, șed. din 26 iun.'31, p. 316-317)

▣ Guvern Iorga -Argetoianu

"...țara s-a găsit în fața unui **guvern Iorga-Argetoianu** , care și-a asumat rolul de **guvern de uniune națională** , deși era conștient că nu poate realiza această uniune. "Punîndu-se de la început **în contradicere cu rolul** ce-și asumase , **guvernul Iorga-Argetoianu** s-a mulțumit cu **colaborarea** de interes electoral cu unul din partidele politice , cel **liberal de sub șefia d-lui Duca** și a făcut tot ce i-a stat cu putință pentru a crea o **atmosferă neprielnică destinderii** politice și pentru a se așeza pe un **teren** pe care nu poate avea loc o **colaborare în cadrul regimului constituțional și parlamentar**.

" Din primele zile ale activității sale printr-o **convocare neobișnuită** a Corpurilor Legiuitoare , a chemat reprezentanții națiunii numai spre a asculta o **declarație ministerială provocatoare și ofensatoare** , precum și **decretul disolvării** unui Parlament , care avea dreptul să reclame cel puțin altă procedare ." (apaluze la PNȚ)

-Îndepărtarea de la calea constituțional-parlamentară.

[...] **Guvernul " s-a îndepărtat de la calea constituțională** și acest fapt constituie o **reală îngrijorare** pentru soarta instituțiilor noastre și pentru dezvoltarea liniștită a țării " **Abrogarea totală sau parțială a unor legi** prin decrete și decizii ministeriale ; **măsurile arbitrare** împotriva autonomiei comunale ; **călcarea libertăților și garanțiilor constituționale**; **întrebuințarea armatei și justiției în scopuri de răzbunare politică** .

[...] **PNȚ declară că nu poate vota Adresa de Răspuns la Mesaj** [...]

Ed.Mirto / 26 iun.'31

15.C.Stere (PTD) , declarație la mesaj, 26 iun.'31

(DAD, MO 10 , șed. din 26 iun.'31, p. 332-333)

[LD : în momentul cînd i se dă cuvîntul lui **Stere** , membrii majorității părăsesc incinta . Această "execuție " pe care Iorga o prelungeste și prin proaspeții săi partizani parlamentari , dă măsura **urii pătimase de care putea fi dominat apostolul neamului. Discursul lui Stere**, însă, este o **consistentă analiză doctrinară** privind "**experimentul" guvernării Iorga.**]

Stere / 26 iun'31

▣Guvern Iorga=compromiterea ordinii de drept.

" PTD, zămislit ca o reacțiune împotriva metodelor de guvernămînt, cari au fost aplicate de la război încoace, cu părere de rău este silit să constate că aceste metode -- care au dus la zdruncinarea întregului nostru edificiu politic și economic, prin compromiterea ordinii de drept , prin introducerea regimului de silnicie și ilegalitate , caracterizat prin dezordini administrative , prin abuz de putere și arbitrar -- au fost încă agravate prin soluțiunea dată crizei de guvern , în urma retragerii cabinetului național-țărănesc.[.....]

"Dar în nici un stat nu se impune mai mult ca în România , sub sancțiunea celei mai mari primejdii, respectul ordinii de drept și a normelor regimului parlamentar , pentru asigurarea colaborării efective între națiune și Coroană.

-Experiment al discordiei

"Un stat alcătuit prin unirea recentă a mai multor provincii despărțite de veacuri, înconjurate de vecini care nu se resemnează încă să recunoască situația creată în această parte a continentului european în urma marelui război , **nu-și poate permite luxul unor experimente de guvernămînt** ,care seamănă **discordia** între elementele constitutive ale nației și care **clatină prestigiul și autoritatea Coroanei** ,mai cu seamă în mijlocul unei grozave **crize economice** a cărei înlăturare cere încordarea tuturor energiilor și **acordul tuturor voințelor."**

" **Actualul guvern** însă a **nesocotit** ,chiar **prin condițiunile** în care a acceptat să fie constituit , ca și **prin toată acțiunea** desăvîrșită de atunci ,**aceste imperative** categorice ale momentului istoric." [...]

-Nesocotirea normelor constituționale

" **Guvernul prezidat de d.Nicolae Iorga a sdruncinat această temelie**

prin **nesocotirea normelor constituționale** , chiar la constituirea sa.

Și numai pentru faptul că a trecut peste factorii de partid,ca organe normale de regim constituțional, peste situația parlamentară reală,[**parlamentul PNTJ**]ca și prin violentarea și falsificarea ulterioară a scrutinului popular. " [...]

Stere /iun.'31

▣Ardealul fără ardeleni ;Basarabia fără basarabeni !

La 13 ani după unire , vedem în adevăr un **guvern** care , nu numai că s-a constituit **fără participarea reprezentanților provinciilor alipite** ,dar care a **pornit împotriva acestora** , mai cu seamă în campania electorală,**un adevărat război civil** , afirmînd cu o lipsă de discreție necunoscute pînă azi,trista lozincă **< Ardealul fără ardeleni >** și **<Basarabia fără basarabeni >."** **guvernul României Mari** , pe care îl desparte de uriașa republică de la nord un conflict ireductibil de interese naționale ,**inaugurează un regim de reacțiune și de opresiune** împotriva tuturor **aspirațiilor democratice** , care singure pot constitui o pavăză față de amenințările împotriva integrității noastre naționale și, în același timp, **pornește o acțiune de prigoană și defăimare** împotriva acelor **reprezentați ai națiunii**, cărora scrutinul popular **din băștinașe provincii românești** ,le încredințează, în ciuda tuturor urgiilor, neîntrerupt, de 12 ani , reprezentarea și apărarea intereselor lor., și a **căror autoritate constituie un capital național** pus în serviciul unității și al solidarității de neam și de stat. " [.....]

"**Această pornire** a guvernului e din nenorocire **accentuată** și în acele pasagii ale Mesajului și ale Răspunsului , prin care se afirmă **-deplasîndu-se răspunderile** - că **<aportul Ardealului și Basarabiei ne lipsește >** și că **<numai de acum înainte ar**

urma să fie trezite în Ardeal, Basarabia și Bucovina , prețioasele virtuți active , de care țara are nevoie.> Ofensa e gratuită și prea puțin politică.

Și , în orice caz, **nu prin ostracism, nu prin excluderea de la opera de guvernământ și prin eliminarea din administrația acestor provincii a reprezentanților lor legitimi** , poate fi realizat scopul anunțat în mesaj."[...]

/ Guvern neutru ! Alegeri !

În acest scop,PȚD reclamă constituirea provizorie a unui **guvern neutru** , care să asigure **expresiunea liberă și sinceră a voinței naționale** ; Alegerea unui parlament și al unui guvern "cu adevărat constituțional și parlamentar " PȚD nu va vota Răspunsul la mesaj .
C.Stere / iun.'31

---

16. George Grigorovici (PSD), discurs la mesaj, 26 iun.'31

(DAD, MO 10, șed. din 26 iun.'31, p.319- 331)

[LDSpre deosebire de alți parlamentari, care au recurs la scurte declarații , Grigorovici rostește un **amplu și exhaustiv discurs de gen**.
Din toate p.d.v. , discurs de referință.]

-Retro'lorga : expulzat din Austria

Pe lorga îl știe de foarte mult timp. I-a luat apărarea în **Parlamentul austriac**,cînd a fost **expulzat din Austria** ; a făcut **întruniri de protestare** în contra expulzării sale, și **are toată stima pentru dînsul. (aplauze la majorități)**

-Retro' Cantacuzino, Racoviță :au sprijinit mișcarea socialistă

"Guvernul de astăzi este **condus de d.profesor lorga**, văd și pe d. **doctor Cantacuzino**, care , alături de d.**Voinov și de d. dr.Racoviță** , profesor la Cluj,**a sprijinit mișcarea socialistă românească din Bucovina** cu bani, **două decenii** , în modul cel mai regulat , așa că trebuie să spun că aş aştepta și din partea unor bărbați ca aceștia, reforme care să bată în direcția de care am vorbit "

-Înlăturarea PNȚ-neconstituțională.

PNȚ **a fost trăsniț deodată** ca din cer senin , "**distrugîndu-se nădejdea țării într-o democrație țărănească**"; **nimeni nu a avut dreptul să-l distrugă în mod neconstituțional, așa cum s-a făcut.Păcatele** cari s-au făcut **se vor răzbuna ;"**

-Guv.lorga –dreptul de a stăpâni, nu de a guverna

"**Aceste 40 % [prima electorală] au dat guvernului acestuia tăria de a stăpîni** ,dar **nicidecum dreptul constituțional și democrat de a guverna.**
Între stăpînire și guvernare este o mare deosebire"
Grigorovici / iu.'31

▣ Compromisul politic.

[LD: frumoasă pledoarie la care , în mare, subscriu.Ar fi fost bine dacă o atare atitudine ar fi caracterizat și alți politicieni .Interesant însă, nici măcar pe el nu-l caracteriza !]

"**Noi**, din punctul acesta de vedere, cînd ne-am întîlnit în **țara aceasta unită [1919]** , și vă aduceți aminte că ne-am dat o întîlnire **reprezentanții tuturor provinciilor**, și că am spus : <Nu ne cunoaștem încă bine, fiți cu luare aminte unul față de altul, **să găsim o cale de compromis ca să ne unim, să punem bazele acestui stat românesc ,în viitor, în bună înțelegere și conlucrare cu toții , fără deosebire de partid.V-am declarat că chiar PSD e gata să conlucreze pentru a pune bazele acestui stat . > [...] Toată viața noastră sunt conduse de **compromisuri** . Oamenii care nu înțeleg compromisul , nu sunt capabili să facă politică. Oamenii năfîngi care nu se acceptă ideea de compromis , nu sunt capabili de o conducere de partid.Nu vorbesc de compromisul compromițător , de compromisul fără caracter,ci de compromisul care dă și care ia, care are ținta comună ,care există în orice stat și societate."**

-Prof Iorga : partidul Curcanului care se teme de culoarea roșie

" Pe vremea **cînd a venit la putere** ,[1931] și era **încîntat** că a ajuns acolo unde a vrut să ajungă, atîta timp îndelungat ,**d.Iorga a declarat că ne-ar primi și pe noi toți pe lista d-sale**, dacă am avea în mîină **steagul tricolor, și nu steagul roșu**.

Poporul din Bucovina a botezat atunci partidul acesta al Uniunii Naționale **partidul Curcanului care se teme de culoarea roșie** "...

" Noi nu vedem în **steagul acesta roșu nici un pericol**."[.....]

Grigorovici / iun'31

▣ Provinciile unite

[LD : un om atît de cultivat, un om atît de versat politic, destul de echilibrat ... cînd ajunge la capitolul "provincii" , devine dur, prea dur, **trafînd România ca pe "mama vitregă" , "maștera" , care asuprește "fratele" și "surioarele" ...**

Pentru mine este capitolul cel mai greu de rezolvat.]

În ziarele de astăzi a citit că "**munții Ardealului stau ca de granit în dosul lui Maniu**."

"Noi cunoaștem **Ardealul, este fratele cel mare al nostru**, care se ridică totdeauna în ajutorul **nenorocitei Bucovinei** și al **nenorocitei Basarabii** , care astăzi sunt disperate.

Ei bine, d-lor, în Bucovina **ați trimis ca să fie candidați** niște "**benveniști**" , niște

"**ghorghiazii**" , și niște "**mihelzohni**"pe care lumea nu-i cunoaște. (**apaluze la PNT și**

PSD)**Surioara noastră Bucovina și surioara noastră Basarabia** se uită spre **Ardeal**,

fratele cel mare cu 6 milioane locuitori și cu mulți luptători ,cari nu s-au lăsat sugrumați de

nimeni [...] La fratele cel mare care spune astăzi : **munții noștri de granit stau în**

spatele nostru. Ei gem și vor naște, dar tare mă tem că **vor naște un monstru** ,

care are să vă înghită. "**(apaluze la opoziție)** (p. 331)

G.Grigorovici / 26 iun'31

---

17. H.Otto Roth (PNG) , discurs la mesaj, 26 iun.'31

(DAD, MO 10, șed. din 26 iun.'31, p. 331)

▣ Guvernul Iorga .

Țin să asigur pe d.președinte al Consiliului că **Partidul German va sprijini toate străduințele guvernului în această direcție** ,cu căldură și hotărîre."

(**apaluze la majorități**)

▣ Minorități

" Profit de prima ocaziune să exprim onoratului guvern **mulțumirile noastre și satisfacția** noastră pentru **crearea Subsecretariatului de stat al minorităților**, care va avea menirea de a pune în mod crescînd **baze solide și trainice** pentru stabilirea **raporturilor dintre stat și minorități**.

Socotim crearea Subsecretariatului pentru minorități, nu numai ca un **act important** , ci o faptă de **o excepțională importanță** , care deșteaptă în toate cercurile minoritare , **speranțe serioase**.[...]

Partidul German este ferm hotărît de a sprijini pe subsecretarul de stat al minorităților, d.Rudolf Brandsch (**apaluze la majorități și PG**)

în activitatea sa oficioasă , **cu toată tăria** , apărînd astfel și interesele permanente ale acestui așezămînt de stat.

▣ Regim constituțional, parlamentar

" Ca adepți convingși ai **regimului constituțional și parlamentar**, ne exprimăm speranța că **principiile fundamentale** ale vieții noastre de **stat să fie păstrate** cu toată strictețea. Interesul suprem al statului ne obligă ca **să ne ferim de riscurile unei schimbări brusce și radicale ale formelor noastre de guvernămînt**. " (p. 315)

Roth/ iun.'31

---

18. I.Petrovici (ex-PP, ex-PNT, "Neînregimentării ") ,la mesaj, 1 iul.'31

(DAD, MO. 14, șed. din 1 iul.'31, p. 412-415)

[LD : nici nu știu la ce grupare și la ce fișier să-l pun. Spre deosebire de 1928,

cînd și-a motivat **plecarea din PP**, prin **adeziunea la programul și principiile PNT**, de data asta este un **fervent susținător al guvernării în afara partidelor, a guvernării Iorga**, explicit, căutîndu-i **antecedente, precursori, motivații și legitimitate**.

Autointitulîndu-se ca făcînd parte dintre "**neînregimentați**", "**migrator**" emblematic, etichetat în epocă ca făcînd parte din categoria "**fripturiștilor**", egalat sau întrecut doar de **Argetoianu și Manoilescu** ... nu se poate spune că nu era un **redutabil teoretician, dedicat ad-hoc cauzei pe care o servea**.

Și de data aceasta, **o face cu brio**, încît este viu aplaudat de guvern și majorități]
Petrovici / iun.'31

▣ **Constituționalitatea guvernului .**

Mai toți oratorii au declarat că vorbesc în numele unor partide, al unui grup, al unei asociații. **El vorbește în numele unor "raționamente"**, convins că argumentele " logice" și de "bun simț", sunt împărtășite și de alții. Discuția la Mesaj a gravitat în jurul unei probleme : "**un guvern în afară de partide ,sau un guvern fără partid**, își are destulă justificare în **cadrul așezămintelor noastre ?**"

Vom cădea foarte repede de acord că **acest guvern nu este în afară de prevederile Constituției**, chiar dacă este un guvern fără partid.

/ **Constituția nu prevede partide.**

Constituția prevede suveranitatea Regelui , suveranitatea poporului, **nu prevede nicăeri partide** și nici **nu cere unui guvern să aibă numai decît partid**".

Se va zice: nu constituția, dar practica constituțională !

"Eu nu cred că practica constituțională e o supraconstituție.

"Nici practica constituțională nu a fost constantă !

...În 1888, după 12 ani de guvernare liberală a lui Ion Brătianu, Regele Carol a chemat la guvern pe Teodor Rosetti cu prietenii lui junimiști. Ei nu aveau un partid, ci erau un mănunchi de elită.

...În 1911, guvernul Carp: junimiștii aveau un mic partid , dar nu puternic.

...Și Iorga are un partid [...] dar nu are mentalitate de partid [...] s-a adresat și altor bunăvoinți ." Eu cred **că un guvern în afară de partide**, nu numai că rămîne **perfect legal, dar este și echitabil.**"

" Eu nu susțin că partidele care au guvernat țara nu au făcut nimic folositor pentru ea ; de asemeni nu voi susține , cît de puțin, apusul partidelor politice; **eu cred că vom mai avea guverne de partid.**"

Petrovici / iun.'31

▣ **Guvernul Iorga - guvern de autoritate.**

/ S-a etichetat de "**dictatură**", măsura de **suprimare a prefectilor administrativi**.

"Eu cred că această suprimare n-a fost un act de dictatură, ci **un act de bună gospodărire. Un guvern poate lucra cu nepartizani, dar în nici un caz cu adversari !**

[...]" **Guvernul d-lui Iorga**, nu cred că este de dictatură , însă trebuie să fie altceva:

un guvern de autoritate .(apaluze prelungite la majorități) Un guvern de autoritate care să aibă menirea tocmai **să facă de prisos o dictatură "**(apaluze la majorități)

(p. 414)

[**Dictatura –fenomen istoric]**

" Cine a citit puțină carte știe un lucru , că **dictatura nu este invențiunea individuală a unor oameni cu apucături tiranice** .

Dictatura, cînd se produce, este un **fenomen istoric** care are rădăcini mai adînci.

O fază de dictatură **vine** în mod inevitabil **după o fază de dezordine**, după o fază de **anarhie**. (apaluze prelungite la majorități) De foarte multe ori **dictatura apare ca un act al providenței**, care **oprește o țară să se prăvale în prăpastie**. O dictatură **pune** de multe ori **capăt unei anarhii** și totdeodată **împiedică să se instaureze o dictatură și mai apăsătoare și mai grea**.

Dictatura fascistă, ale cărei binefaceri pentru **Italia** nu se pot tăgădui, a curmat anarhia dinainte și a împiedicat dictatura bolșevistă. (p. 415)

Petrovici / iun.'31

- De ce Iorga ? Cum adică ?!

"Cum adică ,domnilor ? **Un om** a cărui viață a fost **numai muncă și numai sacrificiu** , un om care de ani de zile este **conducătorul netăgăduit al spiritului nostru politic**, un om care **a creat curente** așa de puternice , încât nimeni nu putea să navigheze în contra lor, un om care **a hrănit cu idei programele tuturor partidelor (aplauze prelungite la majorități)** , numai dînsul **să nu aibă dreptul să guverneze această țară?**

Și pentru ce ? Pentru că **preocupat** prea mult de **problemele generale ale țării sale**, **a neglijat** să-și dezvolte , după tiparele tradiționale , **un partid deosebit ?**

Pentru că **oficiind într-o catedrală** , unde veneau pelerini din toate colțurile țării, **a neglijat** să-și ție registre de **parohienii săi deosebiți ? (apaluze prelungite la majorități)**

Pentru aceasta, dlor ? Un om a cărui **inteligentă este un far puternic**, care aruncă lumină departe, nu are nici un sens să servească , după cum ar voi unii, numai bărcilor răslețe ale visătorilor și **să nu călăuzească și nava șovăitoare a statului român ? "** **(apaluze prelungite la majorități)**

Și apoi să nu uităm un lucru : momentele sunt foarte critice .

Citea o carte a talentatului scriitor **Romier** , care cunoaște bine România, în care acesta spunea : **< Țara Românească , dacă nu se înzdrăveneste în zece, cinsprezece ani, probabil că va pieri .>**

" Ei bine , d-lor, în aceste momente , în adevăr critice, **lozinca trebuie să fie :**

< la o parte cu Iorga! >sau **< cît mai mare sprijin , din toate părțile, pentru Nicolae Iorga ! > ?(apaluze prelungite la majorități)**

Pentru că în lumina acestor îngrijorări, trebuie să judecate toate și hotărîte toate ,[...]

trebuie judecat gestul tuturor acelor care s-au strîns la chmarea d-lui Iorga [...]

sunt convins că veți mai veni și vă veți alătura și alții ." (apaluze prelungite; autorul este felicitat de pe banca ministerială și de deputații majorității)

Petrovici / iun.'31

---

19 I.Isac (Liga contra cametei) , discurs la mesaj, 1 iul.'31

(DAD, MO 14, șed. din 1 iul.'31, pp 418- 422)

[LD : nu uita, a fost cartelat cu Stere .Va trebui să revezi în ce măsură **Liga asta a fost organizație "legală "**, **sub influență PCR**, sau asta a fost doar o gogoasă a istoriografiei comuniste.În mare măsură, tonul și cartelul cu Stere i-au creat o atmosferă ostilă în Parlament **Interesant este limbajul amenințător și felul cum îl pune la punct Iorga .]**

Isac / iul.'31

«Război civil, fratricid,arestări

"**Apelul la solidaritate** , cuprins în Adresa de Răspuns la Mesajul Tronului,

nu va avea efect : întîi pentru că este nesincer , fiind **făcut de acei care au înțeles să cucerească puterea printr-un război civil, fratricid , de presiuni cu jandarmii , prin furt de voturi și prin arestări** ;și al doilea, pentru că **numai iubirea de aproape** , numai patriotismul simțit,dar tăcut, pot forma magnetul care să strîngă sufletele curate în acea solidaritate socială [...] **Și acest lucru nu se va întîmpla, din pricina politicianismului** ,care a viciatviața publică a țării românești."

-Iorga :d-ta faci o faptă rea !

-Iorga: "Dar **este de mirat** cum poți afirma d-ta lucrurile acestea.**Eu nu aș vrea să am conștiința d-tale** față de poporul românesc, pe care îl înfățișezi așa, **semănînd anarhia și ura împotriva statului și împotriva claselor conducătoare**. Ești liber să citești mai departe , dar sunt dator să spun de la locul meu că **faci o faptă rea.** (aplauze) [...]**un îndemn** către cele mai **urite fapte** împotriva ordinii.

Durerile se aduc cu duioșie și nu cu ură.[...] iar nu **strigătele acestea de minie** , care nu vor aduce nici un bine nimănui. (apaluze la majorități și LANC) [.....]

Așa cum pornești acuma ,**strici cauza pe care vrei s-o aperi**. Cînd vorbești, e bine.

Cînd citești de acolo, e rău.[...] Nu trebuie să speculați politicește specula .

-Isac : Ceva lugubru , un gemet înăbușit de vulcan în erupție se simte de jos,în masele adînci ale poporului.**Mica proprietate distrusă de capital**.Bucățică cu bucățică **trece în mîna bancherilor și a băncilor**.Noi latifundii sunt în perspectivă de formare . D- lor miniștri, d-lor bărbați de stat , mari învățați ai neamului,**fiti atenți** căci dacă nu veți avea astăzi **un nou 907 împotriva capitalurilor**,veți avea **mîine un nou 907 împotriva**

latifundiilor !" [...] Nu va vota Adresa de răspuns.

Isac / iul.'31

20.Emil Ottulescu (Liga "Vlad Ţepeş ", raportor la Răspuns la mesaj),

discurs concluziv, 2 iul.'31

(DAD, MO 16, şed. din 2 iul.'31, p. 449- 458)

[LD : atenţie ! Dacă poţi să tragi vreo concluzie privind **carecterul conservator al regimului iorghist**, din argumentele grupărilor eclecticice care i-au format suportul în guvern şi în parlament. **Ottulescu** reprezintă o părticică din acest mozaic .

Se urcă cu sfială la tribuna unde au vorbit atîţia oratori iluştri, cu experienţă parlamentară.

El este doar prima oară parlamentar. Pentru că mulţi oratori au contestat **oportunitatea şi legitimitatea guvernului Iorga**, el vrea să demonstreze contrariul.

Urmează argumentarea , dispersată problematic :

regim PNŢ / eşec Titulescu / Guvern Iorga / păcatele partidelor / Monarhia-restauraţia / Regionalism- ardelenii / Minortăţi / Parlamentul - majorităţile / Liga Vlad Ţepeş / alegeri / Discurs integral xeroxat.)

Ottulescu / iul.'31

«Iorga –drapelul culturii româneşti

MSRegele s-a adresat ... d-lui Nicolae Iorga.

Profesorul Iorga este omul care a făcut să filfie peste hotarele ţării drapelul culturii româneşti. La spatele său era o viaţă de de muncă şi de abnegaţie şi desigur, că în concursul acestui om preţios , **neînregimentat într-un partid politic**, care avea împrejurul său...

-Al.Ottetelişanu (PP): "Dar este şeful unui partid politic."

-Ottulescu : "Este **şeful unor admiratori**, nu a unui partid politic " Nu este omul care să fi fost vreodată în capul unei hidoase agenturi electorale ,cum aţi fost dvs. "[...] S-a vorbit despre impresiunea rea din străinătate (Goga) .Citează din Saint Aulaire " Figaro " (vezi mai jos) Presa străină a avut aprecieri deosebite asupra guv.Iorga.p. 455) E.Ottulescu / raportor / iul.'31

21.Nicolae Iorga ,discurs concluziv la Mesaj,2 iulie'31

Prim-ministru, ministrul Instrucţiunii publice şi culte,

(DAD, MO.16, şed.din 2 iul.'31, pp 459- 464)

[LD : Discurs integral xeroxat .În computer, integral la **fişier PND** .

Guvernarea Iorga nu poate fi considerată o experienţă pozitivă.

Ea a demonstrat, în fond, **cazul dramatic al unei personalităţi depăşite de împrejurări şi intrigi politicianiste**, în ceasul cînd **ţara a pus-o la proba deciziilor, a guvernării**.

În tot zbuluciumul său, însă, în gesturile politice pe care le-a îmbrăţişat ,

poate fi descoperit **scopul său fundamental : apelul la unire şi solidaritate naţională**, pentru a întări puterea de rezistenţă a naţiunii.

Altfel, în discurs, Iorga este, ca totdeauna. Mai puţin transpare ipostaza de prim-ministru.

Despre guvernul pe care-l conduce, despre programul de guvernare, nu spune mai nimic.Ca opozant, altă dată, spunea mult mai multe.

România patriarhală- este esenţa doctrinei expuse.

Este - deşi nu o spune explicit - **exponent nostalgic al conservatorismului , cu nuanţe personale , originale, istoriciste, morale.**

Hotărît să servească Suveranul , el este **mîhnit de ingraturile şi atacurile adversarilor**, pentru că **nu i se recunosc fie legitimitatea, fie prestigiul, fie meritele.**

Dar nu dă sentinţe tranşante contra partidelor, contra guvernărilor de partid.

În schimb, cu Ottulescu în Cameră, cu Alexandrescu şi Manoiescu, la Senat,

Iorga parcă a împărţit rolurile ,încît spectacolul regizat a constituit

cea mai distrugătoare critică la adresa sistemului de guvernare prin partide.]

▫ Mărturisire de credinţă: în serviciul Suveranului .▫ Mărturisire de istoric.

▫ Căderea guvernului PNŢ▫ Încercarea lui Titulescu ▫ Titulescu : Tratatvele interpartidiste .▫ Guvern Iorga ▫ România patriarhală.▫ Guvernul Iorga

Iorga / iul.'31

▣ Mărturisire monarhică :în serviciul Suveranului .

"Obiceiul cere ca la sfârșitul discuțiilor privitoare la Adresă, **guvernul însăși să ia cuvântul**. Supunându-mă acestui obicei, eu fac întâi o făgăduială: **voi fi pe locul acesta [banca ministerială] - cum eram pe locul de dincolo [banca lui de deputat]**, unde am stat **un pătrar de veac**, fără să mă plîng nimănui și fără să cer nimicnimănui - voi fi același **mărturisitor simplu de lucruri în care cred**.[...]

Și adaug încă un lucru : Eu am de multă vreme - și am avut prilejul să exprim această credință - **eu am o convingere** în ceea ce privește **îndatoririle locului pe care îl ocup**. [...] **Dar cînd cineva se găsește aici [banca ministerială]**, trebuie să-și aducă aminte că **ministrul este acela prin care Suveranul guvernează**, nu aș zice totdeauna prin care Suveranul vorbește, dar este omul , care, cîtă vreme este **în serviciul Suveranului , nu poate să fie în serviciul partidului său**, chiar dacă îl are.

Prin urmare , îmi pare foarte bine că eu mă găsesc în situația unui **om chemat în afară de situația de partid**, [...] mie îmi este mai ușor să reprezint de aici , ceea ce trebuie să reprezinte întotdeauna **un Președinte al Consiliului** , și fiecare dintre colegii săi, adică: **a da oricînd dovezile** care i se cer, și mai ales oamenilor care i le cer cuviincios, a arăta totdeauna **intențiunile sale** , cu modestie, și **a nu contribui prin nimic la iritarea acelor patimi** , cari, măcar într-un ceas ca acesta de supremă nevoie și suferință națională, **ar fi bine să dispară din Adunările noastre "** (aplauze la majorități) lorga / iul.'31

▣ Mărturisire de istoric.

"Dlor deputați, eu **nu sunt dator** să fac de aici **funcțiunea de istoric**.

Atunci cînd , însă, mi se cere, trebuie să o fac și de aici.[....]

" **Noi am fost prezințați** ca un fel de **uzurpatori** , care ne-am înbulzit ,ca niște **oameni** , care aveau de multă vreme **patima de a guverna**.Curioasă patimă pe care n-am arătat-o douăzeci de ani și mai bine, aproape treizeci de ani !

Și , **mînați de această patimă** , noi **ne-am fi impus, cumva, Coroanei**.

:) "Pentru aceasta, pentru a arăta **cîtă nedreptate și cît neadevăr** se găsește în această **asertiune**,să-mi dați voie și mie să înfățișez , foarte pe scurt, **un mic capitol de istorie**."

[urmează **relatarea factuală a evenimentelor** **Vezi fișier Guvern**]

▣Mărturisire de primministru

"Și atunci, dlor, **s-a întîmplat ce trebuia să se întîmple**.[....] Și atunci, **am venit la locul pe care îl am** , după această luptă grea.**Am venit îngrijorat și zdrobit**.

Am venit , fiindcă, Doamne, dar în chip firesc,în chip mecanic, **cînd președintele Cabinetului , care e să se formeze, se dă în lături [Titulescu]** rămîne vice-președintele Cabinetului, care trebuie să se formeze

.(aplauze la majorități)

"**N-am rostit nici un nume de prieten politic** atunci cînd a fost vorba să se alcătuiască ministerul.Dacă au fost **nume în lista d-lui Titulescu** , cari sunt ale unor oameni vrednici ,**i-am primit cu o dragoste** ,care în două luni de muncă nu s-a desmințit un singur moment."[.....]

" **Eu nu semăn**, nu mă recunosc în figura acestui **șef de guvern clasic** din România de **pînă la 1931**.Eu pot fi bun sau pot fi rău , dar, fără îndoială,**eu sunt altfel**.

Se face cu mine o încercare . Națiunea o va înțelege. Pentrucă **eu țin seama** și de opinia publică, de **adevărata opinie publică**, iar **nu de rîndurile tipărite** care se plătesc cu bani pe care eu nu-i dau din sărăcia țării. " (apaluze la majorități)(462)

▣Crez și doctrină :o bună țară patriarhală

" Aceasta este o nație admirabilă ;numai **să nu o înnebunim cu teoriile noastre de clasa a III-a** . [...] **Să nu înnebunim oameni cu lucruri pe cari nu le-au gîndit** ,pe care nu le pot înțelege.Nu pentru că nu sunt inteligenți, ci nu le pot înțelege , fiindcă sunt inteligenți,fiindcă **nu li s-a strîmbat capul cu teorii**.

Să-i luăm așa cum sunt, să învățăm de la dînsii, **să respectăm așezămintele lor**, să îndeplinim dorințele lor, **să facem o bună țară patriarhală** ,

mulțumită, solidară, de la Rege pînă la cel din urmă cioban,cum a fost țara noastră din totdeauna." (aplauze la majorități)

Trebuie să înțelegem un lucru , că totul într-o asemenea societate se leagă ,fiindcă este **un singur suflet [.....]va învia toate așezămintele vechi ,va corecta toate așezămintele noi,și ne va învăța ce trebuie să facem în așezămintele pe cari i le vom da "** (apluaze la majorități) (p. 464)

▣ **Învățămînt**

A avut mulțumirea de a vedea votat în Senat ,2 proiecte din legile propuse de el, "criticate de oamenii care judecă Universitatea ,fără să fi trecut niciodată printr-înșă ", care au socotit bacalaureatul rău,pe care, deseori,"nu l-ar putea trece."

/Cel dintâi profesor al României

" Este sau nu ,rectorul Universității din București ,liber ales de colegii săi,cel dintîi profesor al României ?

Cu ce drept, atunci, se ridică semi-analfabeții împotriva unor idei culese printr-o experiență de 40 de ani , trecuți la o catedră universitară ? "

Și a avut mulțumirea să constate că toată lumea din Senat a votat în unanimitate cele două proiecte ;dr. Angelescu, "un mare om al școlii" , și alți reprezentanți ai partidelor, le-au votat .Aceasta este o "supermajoritate" . (p. 463)

▣ **Nu revoluționarea României , ci modestă operă de oportunitate**

" **Noi nu avem pretenția de a revoluționa România, noi nu avem nici cel mai mic gînd de a călca [...] legile constituționale** ale țării, pe care **noi am prestat jurămînt.**

" Noi nu ne înfățișăm ca niște mari inovatori;ne prezentăm numai ca **niște oameni cari fac ce pot , în împrejurările în care se găsesc.**

Și această **modestă operă de oportunitate** , nu se inspiră de la teorii mari.[...]

/Autoironia iorghistă care zdrobește

"**Noi nu pornim de la teorii noi nu suntem oameni învățați,nici nu avem pretenția de a fi oameni învățați.**Și o spun nu în glumă ci foarte serios."

" Suntem prin urmare oameni [Iorga ,generația ,discipolii,amicii] care am lăsat în urmă multe iluziuni, și cărora nu ne pare rău că **am înlăturat multe pseudo-principii** , îndată ce am ajuns să le înțelegem.

" Suntem oameni care cari **ne ținem de un singur principiu** , anume acela că în orice situațiune **să-ți dai seama de trei lucruri : ce este , ce se poate face și ce poți face d-ta** în lucrurile care se pot face , față de lucrurile care sunt.

" Cea dintîi linie generală pentru noi, este să nu împovărăm societatea cu lucruri de care societatea nu are nevoie.[...]Să nu înlocuești taina ei de viață cu iluziile d-tale de teorii .

Societatea aceasta românească e așa de bună și înțelegătoare ! " (p. 463)

[...] "În ce privește dănuirea noastră [...] **cînd ni se cere să plecăm,**

noi n-avem decît un răspuns : **nu uzurpăm dreptul nimănui,**

dar **nu dezertăm de hatîrul nimănui.** " (p. 464)

(apluaze.ovajii în picioare.Se cere afișarea discursului)

N.Iorga /iul.'31

22.Episoade cultural -artistice , iun.-iul.'31

▣ **Statui ,muzee, teatru**

/ Sadoveanu -invitație la inaugurarea statuii lui **Take Ionescu** , înSenat - 19 iun.'31

/ Comitet pentru un **monument Nicolae Filipescu** - 3 iul.'31

/ **Lugoj**, dezvelirea statuii eroului național **Ion Dragalina** - 28 iun.'31

/ I.Petrovici : propune bust pentru **Titu Maiorescu** în Ad.Deputaților- 6 iul.'31

/ Clădire pentru **Muzeul limbii , Cluj** - 9 iul.'31

/ Municipiul **Chișinău** cedează gratuit un teren pentru **Palatul Culturii** - 14 iul.'31

/ Lege pentru reînființarea **Direcției Generale a teatrelor Naționale și Operelor** -Iorga

---

23 a.Mayer Ebner (președ. clubului parlamentar evreesc),27apr.'31

("Dimineața" , 27 apr.1931)

[**Comentariul "Dimineții" : DI Ebner polemizează cu d.Filderman** , președ.UER ,

care s-a exprimat în alt fel în legătură cu **Statutul pentru minorități** ;
UER a încheiat cartel electoral cu guvernul .Vezi pe larg la **fișier Evrei**]

/ Iorga –"înțeleptul națiunii "

/ " Prin numirea dlui Iorga ca prim ministru, Regele a făcut un **experiment de importanță istorică covârșitoare** , împunându-i ,după formularea lui Platon despre stat ,pe " **înțeleptul națiunii**" să formeze un guvern.

D.Iorga trebuie să arate dacă știe numai să cugete înțelept, sau să și guverneze mai bine decât toți.

/ Guv.Iorga – eveniment de importanță mondială

În acest sens, eu văd în **premieratul d-lui Iorga un eveniment de importanță mondială** "

/ "De la d-nii Iorga și Argetoianu, evreii așteaptă o reprimare energică și efectivă a brutalităților cuziste.[...] **De la titularul ministerului de Instrucție și culte**, profesorul de istorie Iorga, **e de așteptat** [...] va avea înțelegere pentru faptul că **un popor atît de vechi ca evreii , trebuie sprijinit** [:::] "
Apr.'31

23.b. Liviu Rebreanu,"Jurnal",și "Addenda" 1927-1940,Ed Minerva, 1984.

≈1931.Guvernarea Iorga

-Năzdrăvăniile lui Iorga

17 mai.(Valea Mare) Circulă nenumărate amănunte despre **diferite năzdrăvănii îndeosebi ale lui Iorga**.Se face mult haz de **fripturismul alcătuirii listelor "Uniunii naționale"** Se spune că apare un ziar cu același nume , pe care nu-l știe nimeni [...]

...Bine că am scăpat de cancanurile astea , să-mi pot vedea de scris.

Azi la amiază am isprăvit **Metropole**.[...] Firește, n-am să contez pe mare presă Majoritatea ei mi-e ostilă de moarte .**Rezultatul colorației politice** .[Acum poate să vie **Răscoala** , să mă ușureze și de asta , că tare de mult mă frământă."(p. 196)

-Iorga –comic aristofanesc

23 iunie (București) "[...] nu știu de ce , am impresia că trăim într-o **epocă de nebunie generală** , iar noi, România, sîntem **în plină operetă**.Iorga în fruntea guvernului e un **fenomen aristofanesc**.Dacă toate nebuniile lui n-ar avea răsfrângere asupra soartei țării, s-ar putea consemna ,spre a servi mai târziu de comedie.Din nenorocire, se pare că toate vor avea repercusiuni grave .**Kirițescu** îmi spunea deunăzi amărît :<**Auzisem că e țicnit , dar acuma, după ce am avut prilejul să lucrez cu el, îți spun : e nebun, e direct nebun**.>[...] Se zice că acasă chiar, când **fiul său i-a zis tată**, l-a dojenit :<**Ce tată ? Nu uita că ai în față pe primul ministru al țării** > (p. 198)

-Regele Carol-atmosferă oribilă

"Firește, toate **țicnelile lui Iorga se sparg în capul regelui**, care începe să aibă o atmosferă oribilă.Nu se întîlnesc doi oameni fără să vorbească de el de rău .Exagerările cu uniformele armatei și poliției i-au făcut **o faimă deplorabilă**. Apoi **amestecul direct în guvernare nu-i face decât dușmani** .

I se impută că **el,care a dezertat** în timp de război , **care s-a împușcat** în picior ca să nu meargă pe front ,**care a avut scandalul cu Zizi Lambrino** [**căsătoria din 1917 de la Odessa**] , care **a fugit în străinătate cu Lupeasca** , etc etc, **n-are nici o autoritate morală să dea directive de guvernare** [...] i se reproșează chiar de dușmanii național-țărăniștilor , că **e ingrât cu cei care l-au adus în țară și l-au făcut rege.**" (p.199)

-Retragerea lui Maniu din șefia PNȚ

23 iun.'31."De altfel senzația de azi e **retragerea lui Maniu din șefia partidului** și din viața politică activă.Se zice că ar fi **o demonstrație împotriva regelui** .Se vorbesc multe :că întreg partidul îl va urma ,transformându-se **în partid republican** , , și câte altele.[...]

Probabil că gestul lui Maniu va fi un îndemn și pentru ceilalți să se îmbătoșeze față de rege" (p. 199)

▣Rebreanu, Addenda

[LD:Am căutat ,pentru anii 1933-1937,notații interesante pentru mine în jurnalul lui Rebreanu.Nu mai sunt .Rebreanu devine mai mult ... un scriitor preocupat de cărțile lui,de întâlnirile cu amicii ,de recoltele de la Valea Mare și de ...vreme! Zi de zi , cum e timpul, cum se lucrează moșioara,costul pieții, oamenii care-i lucrează, scurte venituri la București, întâlniri și intervenții minore pe la ministere , pe la SSR .]

Cu titlul "**Romanul romanelor** " , textul a folosit scriitorului cu prilejul conferințelor în capitală și provincie.În presă, au apărut fragmente între 1932-1940.Forma integrală a apărut în *Revista Fundațiilor Regale* (1940) și a fost publicat în vol."*Amalgam*" (1942)

a)Pădurea Spânzuraților

Ideea s-a născut dintr-o fotografie pe care un prieten i-a arătat-o la sfârșitul anului 1918 , reprezentând **o pădure plină de cehi spânzurați** , în spatele frontului austriac spre Italia. Auzise că exerciții similare ar fi suferit și mulți români .(ex.la Bistrița , au fost spânzurați preoți și țărani)Ulterior a aflat de **tragedia fratelui** (student devenit ofițer artillerist în armata austriacă) a fost condamnat la execuție prin ștrangulare pentru că voise să treacă frontiera de la Ghimeș(1917).A găsit livada prin 1922 Apostol Bologa este însă un prototip al generației sale (p.316-317)

b)Spovedaniile= însemnările celor sinceri

[LD 4 mai 2006.Discuții încrucișate cu Ion, cu Frunză cu Romulus Cristea despre Jurnalul meu publicat pe sit+ul Procesul Comunismului .Găsesc aici o definiție convenabilă mie , desigur subiectivă , dar care mă explică pe mine cel mai bine pentru perioada trăită în 1989-1990 și după.Dar eu nu am avut timp de "spovedanii" ci am fost cronicar]
Asta așa, pentru meditație .Pentru discernământul pe care istoricul ar trebui să-l aibă atunci când folosește Memorii sau Jurnale..]

Deosebirea dintre amintiri și spovedanii.**Crainic** spune mereu :<eu am făcut...Eu am spus ...Eu... eu ...eu>.Tipul parvenitului și al omului care la noi se impune .De care oamenii au teamă.

"**Eu dimpotrivă totdeauna m-am ascuns** .Când am făcut ceva am lăsat să se înțeleagă că mi-am făcut doar datoria .[...] Am judecat pe oameni după mine [...] O greșală.[...]

Am fost scriitorul cel mai crunt atăcat Nu mi-a fost cruțat nimic.[...] Și ce oameni m-au atăcat ? **N-am răspuns niciodată**.De cele mai multe ori din scârbă; alte ori dintr-o nepăsare [...] S-au creat legende pe seama mea , numeroase .[...]

Amintiri scriu **cei cu Eu mare ,cei victorioși ,și mândri , și îndrăzneți**.

Spovedaniile sunt **însemnările celor sinceri** " (p. 321)

Guvern Iorga-Argetoianu .Legislatura I.Siunea ordinară 1931/ 1932

---

24 Deschiderea Parlamentului.Mesajul Regal, 15 nov.'31

(DAD, MO 1, șed. din 15 nov.'31, p. 1- 4)

▣Cultură, artă, știință

[LD: atenție ! Sesiunea se deschide fără prezența lui Carol .

În incinta Adunării deputaților, întruniți deputații și senatorii, guvernul,demnitari , presă . Iorga a dat citire **Scrisorii** . Apoi a citit **Mesajul Regal**.

Atrage atenția responsabilizarea fiecărui ministru în fața regelui , prin formula " guvernul Meu" , "ministruul Meu" .]

[.....]

25.ACCuza (LANC) , discurs la mesaj, 3 dec.'31

(DAD, MO 14, ședința din 3 dec.'31, p. 287- 297)

[LD : ultima zi de dezbateri la Mesaj. În ciuda rugămintii președintelui Camerei, de a vorbi scurt, pentru că erau încă mulți înscriși,

ACCuza ține , încă o dată, cel mai lung discurs din sesiune .

Atacă , în principal, 2 probleme: **partidele și chestiunea evreească**.

Pentru că este bătrîn, pentru că apără, pe rînd, pe rege, guvernul, pe Iorga, majoritatea parlamentară ... este ascultat cu bunăvoință.]

ACCuza / dec.'31- la 74 ani

▣ **Testamentul politic.**

▣ **Autoportret , autobiografie.**

"D-lor, o lungă experiență în luptele parlamentare ,):o vîrstă la care cei mai mulți sunt scoși din funcțiune (ilaritate) eu mulțumesc lui Dumnezeu că m-am păstrat așa precum mă vedeți .(apaluze la LANC și la majorități)

Dlor, sunt și eu un vechi moldovean. Împărtășesc și această calitate cu d.prim-ministru; și d-sa era și este un vechi moldovean. Eu însă am o superioritate , dacă poate să fie , față de d-sa :că eu sunt născut și supus musulman. (mare ilaritate)

[...] m-am născut în anul 1857[...] în Camera aceasta se mai găsește cineva de la 1857 ? Cred că nu . (ilaritate) eu sunt oarecum decanul acestei onorate Camere .

"Dar , d-lor, pentru că după viața e și sfîrșitul vieții , eu în fiecare moment

-fiindcă sunt spiritualist - și cred că viața nu se termină aici pe pămînt,

în deosebire de materialistii aceia cari cred sau nu cred , sau nu gîndesc nimic, cu privire la existența noastră pe pămînt - ajung la conștiința că mi se impune

să-mi fac și testamentul politic , în mod solemn , înaintea d-voastră , cu prilejul acesei discuții la Mesaj."

-Voce : "Este prea trist !"

-ACCuza : "Am trăit îndestul, d-lor, am văzut cele mai mari figuri cari au creiat România modernă, [...]am văzut cu ochii mei pe Cuza Vodă, l-am cunoscut de aproape, foarte de aproape, pe Mihalache Kogălniceanu - am fost și cu fiii săi în Germania , la studii - am trăit în cercul <Junimii> de la Iași , unde am întîlnit pe Teodor Rosetti, pe Petre Carp, pe Mihail Eminescu, pe Ion Creangă și toate acele ilustrațiuni , pe care dvs le cunoașteți din <Junimea> , o societate al cărui spirit mă tem că nu se va mai renaște niciodată." Zilele acelea urma ca Academia să omagieze pe Iacob Negruzzi , care a condus 30 de ani "Convorbiri literare"

" Prin urmare , d-lor, în școala aceasta a <Junimii>, unde era și Maiorescu și unde erau atîți oratori distinși, în școala aceasta a Junimii mi-am făcut și eu studiile mele politice. Și mi-a rămas din moștenirea <Junimii > ,această ironie cu care m-am strecurat prin viață zîmbind și ridicîndu-mă deasupra tuturor mizeriilor ei.

De aceea , d-lor, fie zis în treacăt, nu m-a putut birui în curs de atîția ani , toată vrăjmășia partidelor și toată vrăjmășia presei jidovești.

D-lor, însă vă rog acum , fiindcă este vorba de testament - și am căutat să dau ultimele mele dispozițiuni (ilaritate) ...momentane , căci am să mai revin , bineînțeles, (mare ilaritate) vă rog să constatați că sunt în deplinătatea puterilor mele ."

Cuza / dec.'31

▣ **Pensionarea profesorilor universitari.**

Nu de alta, dar pentru că "prieteni" lui național-liberali ,uzînd o lege "idioată ", l-au înlăturat de la catedră , pe motivul limitei de vîrstă !

Face apel la Iorga să înlătore această lege care i-a scos de la Universitate pe ... Titu Maiorescu, Petru Poni, doctor Babeș...

-Iorga : **Sigur** ! Spune el cum a fost pensionat Maiorescu : un ministru (nu-i spune numele) și un secretar general (nu-i spune numele) , i-au făcut înștiințarea :

< Fiindcă dvs ați refuzat să vă prezentați ca membru al unor comisii de examen, ministerul vă scoate la pensie > .Ministrul trăește.Așa a fost pensionat Maiorescu ! Iar la universitatea din Berlin, bătrînul Curtius , olog, dus cu căruciorul în sala de cursuri, la 80 de ani...era ascultat de sute de oameni...

ACCuza : marele economist **Adolf Wagner** , avea 92 de ani , și tot era profesor la Universitatea din Berlin,Iorga să înlătore această lege rușinoasă și primejdioasă pentru Universități (p. 288)

ACCuza / dec,'31

25 a.)Evenimente cultural-artistice și literare (ex.) , nov.'31

("Curentul" , 10 nov.'31)

/ G.Taşcă , conferința despre " **Restabilizare și inflație**" (Cercul Analelor Române) ,
Fundația I.I. Dalles.

/ Societatea "**Joc și cîntec românesc**" , reîncepea ședințele săptămînale , cu jocuri și
cîntece , în costume autentice , la "Clădirea Românească " , Piața Senatului , vis-avis de
teatru Regina Maria. Doritorii de a învăța jocurile românești , erau invitați să participe.

/ **Filarmonica** : al III -lea concert dirijat de **George Georgescu** , cu concursul destinsiei
pianiste **Cella Delavrancea**.În program : Franz Schmidt (cîntec ostășesc) , Mozart ,
două schițe simfonice de Rogalsky ("Paparude" și "Înmormîntare la Pătrujelu") și
Beethoven

/ **Cezar Petrescu " Greta Garbo"** - roman - cel mai mare succes de tiraj al anului.

(primul volum din colecția literară a ziarului "Curentul ") , 370 pag , 70 de lei.

/ Salonul de Toamnă : **d-na E.Popea** (Fundația Dalles) Criticul Joel : " cîți pictori , atîtea
Spanii [...] Spania -d-nei Popea , o Spanie de buzunar , colorată frumos , înrămată oribil ,
dar destul de sensibilă și vibrantă.[...] Nu am judecat expoziția sub specie " alternitatis " ,
ne-am fi oprit la Velasquez , la Goya , la Greco , ...

25.b) Evenimente :științifice - culturale - literare -artistice , anii 1931- 1932

Știință

1932

Iorgu Iordan , *Introducere în studiul limbilor romanice* ;

Literatură

1932

- **Constantin Stere** , *În preajma revoluției* , (8 vol.) , 1931- 1936

- Liviu Rebreanu , Răscoala ;

- G.Călinescu , Viața lui Eminescu ;

Artă

1931

- **George Enescu** , termină Oedip

26.)Todor Avram , **colaborări cultural-literare** româno -maghiare , **1931/ 1932**

(BCS , Mss 17.665 , Avram Todor , f.41-)

Din cînd în cînd , și **presa politică** a luat **atitudine favorabilă colaborării culturale**

româno-maghiare ."Viitorul" (XXIV , nr.7306 , 7 iun.'32) în articolul - editorial

"**Înfrățirea naționalităților și scriitorii români**" , semnat de **Ștefan Vlădescu** ,

se semnala că **cercurile germane și maghiare** din Banat și Ardeal manifestă **dorința**
de a cunoaște frunțașii scrisului românesc.

Vlădescu semnala punerea sub tipar , **la Arad , a lucrării lui Armin Ambrozi** despre
scriitorii români , în versiune maghiară.

La Oradea , s-a organizat un **ciclu de conferințe** de către Sindicatul maghiar al ziariștilor

Ședințele vor fi prezidate de colonelul **G.Bacaloglu dir.rev."Cele trei Crișuri "**

T.Avram / retro ' 23

▀ **Încercări de apropiere**

/ În 1922 , **Mihai Poga'ny** (dir la "Temesva'ry Hirlap") a publicat timp de 1 an traduceri din
prozatorii români , adoptînd o atitudine de loialitate , de apropiere.**A murit în 1923.**

În sertarul său s-a găsit **un articol** în care adresîndu-se colegului de la "Cuvîntul

Banatului" , spunea : < **Publiciștii maghiari** , alături de **confrații lor români** , înțelegători
ai vremurilor și cunoscători ai problemelor politice , sociale și culturale , legate de
așezămîntul statului român , **să îmbrățișeze și problema minoritară** și , printr-o dreaptă
și cinstită colaborare , **să lucreze pentru înfrățirea tuturor cetățenilor** , fără deosebire de
naționalitate , dar care **să respecte țara și suveranitatea ei** [...]

Publiciștii români să scrie articole în publicații ungurești

iar ziariștii maghiari să publice articole documentate , despre problema minoritară ,
în presa românească.

"**Temesvari Hirlap** " ar fi bucuros și s-ar onora cu articolele directorului de

"Cuvîntul Banatului" și chiar ar fi dispus să pună la dispoziția ziariștilor care ar contribui prin luminile lor la **înțelegerea și înfrățirea cetățenilor** din acest colț al țării , o pagină întreagă . >Todor Avram / 1932

27.) Proces de presă :**Al.Drăgulescu-Dralex**// aprilie'32

▣**Flagrant delict de șantaj**

("Dimineața" , 2 aprilie '32)

La Tribunalul Ilfov, continua procesul lui Al.Drăgulescu-Dralex, dir.rev."Cronica politică și parlamentară" , trimis în judecată în stare de arest , sub învinuirea de șantaj.

Dralex fusese prins în flagrant în casa lui Gh.Chintescu (șeful de cabinet al lui Pangal, subsecretar de stat al presei) .

Cf.legii "micului parchet" , pe baza procesului verbal întocmit de procurorul Procop Dumitrescu și comisarul Aurel Ionescu care au ascultat toată convorbirea și tratativele Chintescu-Dralex, din baie ,grație microfonului anume instalat în cameră.

Pentru 100.000 lei fusese dresat înainte un proces verbal cu seria bancnotelor.

/ **Chintescu** (martor) a relatat că **Dralex a cerut diverse sume** pentru a înceta **campania contra lui Puiu Dumitrescu [LD : camarila regală]** , prin anunțarea unor episoade dintr-un **așa-zis roman "Puiu și Puișorii"** .(Chintescu depune dovezi, chitanțe,convorbiri telefonice , martori , etc)

/ **Dralex** a arătat la proces că **nu el a umblat după d-nii Pangal -Chintescu**, ci ei au căutat să-i întindă o capcană.Cere dreptul la apărare și martori (Manoilescu, Mihalache, Gh.Brătianu etc.) , pretinzînd că suma era pentru daunele aduse prin confiscarea revistei , pe vremea gov.trecut .

/ **Avocatul apărării , Oswald Teodoreanu** :Nu Dralex a umblat după Chintescu și Pangal, ci invers. Dralex nu este un escroc, cum îl prezintă procurorul ;

n-a urmărit șantajul, dar romanul pe care a început să-l publice , a nemulțumit unele persoane , care au stăruit să nu-l continue, oferindu-i bani ;

că ele au pus la cale capcana folosindu-se de faptul că el mai avea de primit o despăgubire de la trecutul guvern ;

că de aceea a cerut mărturiile respective (Manoilescu, Mihalache etc.)

/ **Procurorul Procop Dumitrescu [LD? rudă cu Puiu ?]** , în rechizitoriu, s-a ocupat de **rolul imens al presei**, de binefacerile aduse lumii civilizate, **laudînd presa din țara noastră,admirabilă sub toate raporturile, al cinstei și valorii intelectuale.**

Dar a adăugat căîn marginea adevăratei prese, există **așa ziși gazetari** cari nu acționează prin **publicațiile lor dubioase și suspecte** , de cît în urma **stipendiilor** sau în căutare de stipendii .**Fără nici o valoare morală**, ele nu aduc nici un aport socieții și nu urmăresc , prin scrisul lor îndoielnic și de multeori **fără niciun pic de talent**, cum este **scrisul lui Dralex**, să stoarcă bani de oriunde se poate.**Acestate cultivă șantajul."**

[face portretul " Cronicii politice" , a directorului Dralex, a **romanului "Puiu și Puișorii"** , prin care se urmărea **defăimarea lui Puiu Dumitrescu**, în care se aduceau atacuri asupra vieții intime, de familie ; arată cum Puiu Dumitrescu s-a adresat Parchetului și cum s-a ajuns la perfectarea flagrantului;]

Cere o condamnare aspră, pentru pedepsire și exemplaritate. [procesul va continua ...]

Procesul Dralex / apr.'32

28.) Confiscări de ziare în Basarabia, 10 mai'32

("Dimineața",10 mai '32)

I.Mirescu (PSD, dir. ziarul "Lumea Nouă", deputat de Ismail) , scrisoare către ziar :

"Dle director,

Pentru a dovedi încă o dată opiniei publice a țării , **regimul sub care înțelege guvernul actual să țină presa**, îmi permit să vă anexez o **srișoare** adresată de un depozitar din Basarabia **ziarului "Lumea Nouă"** , **ziar social-democrat** ce apare **sub direcțiunea subsemnatului.**

Procedeu întrebuițat de jandarmi și de autoritățile polițienești , de a sili prin **amenințări și persecuții pe depozitarii de ziare** să refuze primirea gazetei, este un **sistem generalizat în toată Basarabia.**

Am semnalat cazul de cîteva ori atît d-lui primministru cît și d-lui general Rășcanu

[ministru pentru Basarabia] ; am intervenit de asemenea de **la tribuna Camerei** pe lângă guvern **să înceteze acest sistem scandalos de a împiedica libertatea scrisului** , însă din nenorocire , cu toate promisiunile, **sistemul continuă**.[...] "

H.Katz(depozitar din Secureni) , către redacția "Lumea Nouă , str.Izvor, 37

"Am onoarea de a vă arăta că **astăzi mi s-au confiscat**, de către un agent de Siguranță, ziarul dvs., **și am fost arestat** din cauză că le țin spre vânzare .

După multe insistențe, am fost eliberat și am fost silit decătore șeful Secției de jandarmi, să dau o declarație că mă voi adresa dvs. ca să nu-mi mai trimiteți ziarul , întrucât acest ziar este comunist.Ziarele mi-au fost confiscate fără a mi se elibera vreo dovadă ... 2

Comentariul ziarului : Au apreciat **agentul de siguranță și domnul șef al secției de jandarmi că ziarul e comunist** . Habar n-aveam că aceste **modeste demnități rurale** sunt ocupate de intelectuali și doctrinari atât de distinși...

Confiscări de ziare / apr.'32

29.) Banchetul **revistei liberale "Democrația"** .**Declarațiile lui IG Duca** , 14 apr.'32

("Dimineața", 15 apr.'32)

Au luat parte : fruntașii liberali, membrii ai org.de tineret, intelectualitatea partidului, foștii demnitari , actuali parlamentari .

La restaurantul "Modern" , banchetul anual.Masa a fost prezidată de IG Duca.

/ **Ex- miniștri** sau subsecretari de stat : dr.Angelescu, N.Săveanu, Al.Lapedatu, Eft.Antonescu, Gh.Mărdărescu, Tancred Constantinescu, N.Chirculescu, C.Dimitriu, I.Nistor, gral Moșoiu, M.Oromolu, Mrazec, I.Inculeț, Dumitrescu -Brăila,

C.Nicolaescu (ex -președ.Senat) , Cipăianu, Franasovici, Tătărăscu ;

/ Intelectuali : dr.Gheorghiu (rector Universitate) , Bălăcescu (decan Medicină) ,

Hurmuzescu (decan Facult.de științe) , dr.Vintilescu (decan Farmacie) ;

prof.Nisipeanu, Costescu (ex-inspector școlar)

Toasturi :

IG Duca : în sănătatea **Regelui**, căruia îi dorește o domnie glorioasă, care să întregască opera predecesorilor săi, să îndrumeze destinele țării, către o operă culturală și politică.

D.Barzau (dir.revistei) : istoricul revistei, rolul ei în dezv.și răspînd. doctrinei liberale **Constant Georgescu** (Comitetul de direcție al rev.)

I.Botez (senator de Iași) : elogiul lui Duca

Prof.Gheorghiu (rectorul) : entuziasmul cu care au fost primiți intelectualii în PNL

Eug.Titeanu : Rolul intelectualilor în partidele politice .

Gral Mărdărescu : citește o scrisoare din partea lui Dinu Brătianu (suferind) ;

IG Duca : "**Democrația**" are drept scop să mențină veșnic trează flacăra **credințelor național-liberale**. " De la întemeierea ei , acum 20 de ani [deci din 1912] , **menirea ei** a fost să contribuie la **elaborarea , precizarea, și răspîndirea doctrinei partidului**. Astăzi, mai mult ca oricînd, **viața publică a României** este caracterizată **printr-o lipsă îngrijorătoare a doctrinelor politice** .

[.....]

Duca / apr.'32

▣ **Misiunea specialiștilor**

" **Inspirîndu-vă de la aceste idei fundamentale** ale doctrinei național-liberale, d-voastră de la "**Democrația**" - economiști, juriști, profesori, tineri dornici de muncă - **examinați toate problemele** la ordinea zilei,

cercetați nevoile agriculturii

care multă vreme ca fi temelia organizării noastre economice,

priviți totdeauna cerințele industriale pe care nu le putem nesocoti,

analizați sub toate aspectele **problema creditului**, azi mai acută ca oricînd,

controlați din nou , la lumina posibilităților, **revendicările noastre culturale**.

Gîndiți-vă permanent la organizarea producției și la mijloacele ei de desfacere , din nenorocire lăsate în voia celor mai condamnabile improvizări ;

dați idei cooperative care conciliază atât de fericit interesele celor **doi factori ai**

producției , capitalului și muncii.

Propovăduiți nevoia imperioasă a **spiritului de continuitate** ,
combateți fără cruțare **legiferomania patologică** care ne roade ;
spuneți tuturor că **economia și ordinea** fac mai mult decât toate teoriile
pentru restabilirea încrederii și consolidarea finanțelor publice.

**Conducerea partidului vă va urmări eforturile
și vă va ajuta oricând cu sfaturile experienței ei. "**

Duca / apr.'32

▣ **Cultura , intelectualitatea.**

Nu este întâmplător că la acest banchet participă atîția **reprezentanți autorizați și străluciți ai culturii române, profesori universitari, ingineri, medici, mebrii ai corpului didactic secundar, institutori și învățători.**

"Am considerat încă din tinerețele mele că

suntem sortiți unui viitor cultural

mai însemnat decât viitorul nostru politic,

cel dintîi fiind condiționat de însușirile neamului nostru , pe care le consider **infinite,**

pe cînd **cel din urmă** , fiind în funcție de posibilitățile noastre politice care,

prin situația noastră geografică și numerică, **sunt fatal mărginite.**

Azi mai puțin decât oricînd, **nu voi renunța la visul meu de o viață întregă.**

În revista "Democrația" veți găsi încă o tribună pentru **propovăduirea idealurilor dvs.**

"Convins că în luptele la care pornim și pe care trebuie să le purtăm pentru

consolidarea Patriei întregite pe temeiul Constituției și al aspirațiilor vremurilor -

partidul liberal se poate încrede cu toată însuflețirea **în forțele intelectuale și**

în însemnătatea culturală pe care o reprezentați - îngădiți-mi **să vă salut cu mîndrie**

și să vă mulțumesc cu recunoștință "

Duca / 14 apr.'32

30.) " **Congresul noului partid național-agrar "**

Declarațiile d-lui **Goga** . Moțiunea. Banchetul.Duminecă, 10 apr'32

("Dimineața" , an 28, nr.9087, 12 apr.'32. reportaj+ foto)

Sala cinematografului "Rio" . Titlatura partidului au putut-o auzi cei din sală și cei din piața teatrului, - cu ajutorul megafoanelor - și s-a putut vedea concomitent cu sunetul , inscripțiile imense pe firmele nou-nouțe așezate deasupra Gambriusului .

Goga / apr.'32

▣ **Programul PNA**

[LD: dincolo de formulările literare ,neobișnuite în discursul politic,
dincolo de ideile politice - multe destul de "vechi" , altele prezente și în programele altor
partide - nu se poate afirma că **Goga** nu a venit cu un **Program de partid și de
guvernare** (cum afirma , spre ex., chiar **Duca** în acele zile)

De notat că, pentru început, el a manifestat , în mai toate problemele,

o platformă de luptă echilibrată, moderată, tradițională chiar,

încît ...ruperea de Averescu , pentru a deveni "homo regius" , pare fezabilă.]

/ **Cultura națională**, să se concretizeze printr-o **înfrățire a școlii, a bisericii, a artei,**
pentru realizarea unei formule de **civilizație proprie;**

Goga / apr.'32

▣ **Școala.**

"În raport cu cultura națională, partidul nostru crede că **inflația legislației școlare**

în anii de după război, complicată cu **condițiile de viață făcute întregului corp**

didactic, reclamă **o atenție deosebită** pentru învățămîntul de toate gradele.

/ **Scoală primară** - corespunzătoare obligativității constituționale ;

/ **Scoală secundară** - conștient de rolul său, pentru pregătirea personalului de conducere

/ **Învățămînt profesional** - care să contrabalanseze șomajul intelectual ;

/ **Învățămînt superior** - autonom, sprijinit de stat, care să realizeze întregul scop :

înbăntarea științei; viitorii profesioniști intelectuali ; difuzori ai culturii naționale.

/Corp didactic - cu asigurarea unor condiții materiale cât mai bune.

Goga / apr.'32

CHEMARE

"[...] vom păși cu **voința tare** și cu credința în triumful nostru [...] vom propaga o **atmosferă de sănătate**, cerînd tuturor factorilor de opinie publică să înlăture valul actual de criticism înăcrit care răspîndește neîncrederea în țară .

O morală nouă [...] o reîntronare a **principiul de autoritate** și de **ierarhie a valorilor** , o concepție de **eroism și de tinerețe generoasă** [...] trimitem cuvînt de chemare către toți acei care văd dincolo de ograda unui strîmt egoism [...] îi poftim la muncă frățească , să tragă cu noi alături [...]

Privirile ni se îndreaptă către **frunțașii satelor preoți și învățători** [...] toți **intelectualii țării** din colțul lor de istorie , unde stau astăzi desarmați în fața vieții [...]"

Goga / apr.'32

31.) " Interviewul dr.Nicolae Lupu " , 27 iul.'32

("Adevărul" , ?, ... preluat de "Dimineața" , 27 iul.'32)

[LD : am constatat , pentru acea perioadă , străduința celor două ziare pentru informarea cît mai obiectivă și complectă .S-au dat de la sursă : toate **întrevederile, comunicatele, discursurile la întruniri, manifestele electorale, interviewuri cu liderii partidelor politice : PNL- Duca , PNL-Gh.Brătianu , PLD- Th.Florescu , PNT- Maniu-Mihalache- Vaida , PT -Lupu, PSD, PSI, PP-Averescu , PNA-Goga , PND-Iorga , Un.Agrară -Argetoianu , P.Maghiar, U Evreilor R , Au făcut excepție , totuși : LANC-A.C.Cuza și Garda de Fier-CZCodreanu . Vezi la fișierele de la partidele respective]**

Înapoiat din campania electorală , dr.Lupu a făcut "Adevărului"

o serie de lucruri interesante .El a subliniat rolul important al presei

în desfășurarea propagandei electorale, sub regimul votului universal :

" Mai întîi, țin să vă **felicit pentru atitudinea ziarelor dvs** .

"Dimineața" și "Adevărul" -

și pentru **obiectivitatea occidentală** , cu care - **ziare de onestă și justă informație - ați dat o egală publicitate** manifestării tuturor **curentelor reale de opinie publică**.

Ați contribuit în felul acesta , la **informarea alegătorului**.

Căci **votul universal** a avut darul de-a **scoate ziarul dincolo de hotarul orașului**, și de-al duce în **creerul munților și în largul cîmpului**.

Cu atît mai formidabilă apare , deci, **misiunea presei și răspunderea ei**, astăzi. "

Lupu / iul.'27

Guvern Vaida Voevod .Legislatura II .Sesiunea extraordinară, **10 aug.-oct.'32**

---

32 a) Al.Lapedatu (PNL) , discurs la Mesaj, Senat, 18 aug.'32

(DS , MO 7, șed. din 18 aug.'32, p.138-149)

Al.Lapedatu / 18 aug.'32

▣ Regimul presei

[LD : context : **confiscarea "Curentului "**]

-Lapedatu : Cum se poate spune despre PNL că a fost paid " antidemocratic " ?!

-Madgearu . "Dvs ați ținut țara sub regimul stării de asediu și al cenzurii !

Iar cînd noi l-am desființat, dl Inculeț, ca reprezentant al Basarbiei , ne-a apostrofat că pregătim " bolșevizarea " acestei țări, înscenînd tot soiul de mici conflicte în Basarabia , pentru a demonstra bolșevizarea țării.

Dvs veniți acum cu reproșul că am confiscat o gazetă ["Curentul "]

Eu deplor confiscarea unei gazete , dar dvs care [...] nu aveți nici un drept moral.

-Lapedatu : " Die ministru , eu nu am spus altceva , decît că toate guvernele -inclusiv PNT - sunt uneori silite să recurgă la acte și măsuri care nu cadrează ideal cu prevederile constituționale .

Vă amintesc și dvs. ce război ați dus cu ziarul " Ordinea "

-Madgearu : "Ordinea " este canalul de scurgere al celor mai multe calomnii care s-au debitat în România.

În România Veche , PNL nu a folosit o atare gazetă. I-a fost rușine.

Acum știu cine și cu ce bani a întemeiat ziarul.Ar trebui să le fie rușine ."

-Lapedatu : "Nu cine și cu ce scop a scos gazeta ! Pe noi ne interesează faptul : confiscarea

chestiunea de libertatea presei ! Nu aveți dreptul (cf Constituției) s-o confiscati , fiind vorba de libertatea presei.

-Madgearu : "Dar nu și libertatea pornografiei !"

-Lapedatu : "Ați fost deci siliți să o suprimați."

Al.Lapedatu / 18 aug.'32

32.b) Nichifor Robu, discurs la mesaj, 19 aug.'32

(DAD, MO 13, șed. din 19 aug.'32, pag. 289-299)

[LD : deputat pentru a doua oară (prima oară, în legislatura Iorga) ; n. în Volovăț (lângă Rădăuți) ; Discurs elaborat minuțios, cuprinzînd toate aspectele economice, sociale și politice, cu **ascuțișul critic îndreptat spre două categorii obsesiv atăcate** : "**jidanii** " și **partidele politice**. Neîndoielnic, discurs inspirat , controlat chiar, de **ACCuza**, care îl împinge **pe Robu în față**, pentru a ilustra generația tînără . Altfel, tezele lui Cuza, urmate cu perseverență. Există în discurs niște **mărturisiri** care pot da **o explicație** pentru **mentalitatea naționalistă bucovineană**, pe de o parte, și la **antisemitismul agresiv al lui Robu**, pe de altă parte .]

// Naționalismul bucovinean /// Școala // Biserica // Justiția // Armata // Administrația // Finanțele //

// Criza morală : vinovăția jidanilor și complicitatea partidelor politice //

Robu / 19 aug.'32

▣ Specificul naționalismului bucovinean

" Vin aici în numele , mai ales, **țărănimii române bucovinene** , care a avut **multe suferinți** de îndurat pînă la războiul dezrobitor, care a avut **mult de luptat** , și al cărei pămînt este **un pămînt de suferinți** , este **leagănul Moldovei** , este **obîrșia noastră** de care ne mîndrim, este muzeul neamului românesc.

[.....]

M-am format încă de la vîrsta de 12 ani. Noi, **Românii bucovineni** , luptam acolo organizați , din p.d.v. național ,

în societăți arcășești .La vîrsta de 12 ani **părinții mei mi-au pus brîul tricolor** pe piept, și mergeam în **marș cu arcașii** ,

la toate **manifestările noastre naționale**. [.....]

" Se înțelege că **mișcarea noastră națională** din Bucovina era **mult mai nouă** decît cea din Ardeal.

Noi **eram alimentați** de un ziar românesc și de **ideea românească** care vene din acel ziar ,

ce se chema "**Neamul Românesc**" , scris de dl profesor **Cuza** și de d.**Nicolae Iorga** " (**aplauze LANC**)

Am citit de la vîrsta de 12 ani această gazetă. Ne-o puneau părinții în mînă **o citeam noaptea** în casă , **cu ferestrele astupate**, pentru ca , în felul acesta , **să ne putem ascunde ideile și intențiunile noastre** , **care urmăreau unirea neamului** .[.....]

" De atunci încă **ne-a intrat în oasele și sîngele nostru** **ideea națională**

și de atunci **m-am găsit împreună cu d.Cuza** , **fără să-l fi văzut vreodată** . "

-**I.Rang** : " Și pînă la război, **Societatea academică Junimea**, unde erau toți **studenții de la Iași**, a făcut ,

de asemenea , **mari mișcări pentru ideea unirii** "

-**Robu** : " Într-adevăr , **societățile academice Junimea** , și mai ales **Dacia**, erau întemeiate **numai în acest scop**

și ele **organizau generația** dinainte de război, în acele **arcășii** ,
care **înrolau întreg poporul bucovinean în lupta de dezrobire.** " [.....]
Robu / 19 aug.'32

▣ **Jidanii !**

" A venit războiul. Terbuie să știți că și **în timpul războiului** , ca și **înainte de război**,
aceleași element ne rodea pe noi , care ne roade și astăzi, jidovimea. [.....]
Robu / 19 aug.'32.

▣ **Jidovimea după Unire**

▣ **Partidele din Vechiul Regat**

[.....] **Partidele politice din Vechiul Regat** , care veneau să facă unificarea,
veneau să comitete politice în sate și **nu veneau să ne vorbească** ,
ceea ce ne vorbea revista "**Apărarea Națională** " , în care scria d.**Cuza** și **doctorul**
Paulescu.

" În mod involuntar - eram în școală, elev la Cernăuți - [.....]
Robu / 19 aug.'32

▣ **Năvala jidanilor la Universitate**

" ... cum vă spuneam , noi ne găseam în **luptă pentru pentru cucerirea instituțiilor**
noastre culturale, imediat după război. Dacă vă amintiți, prin 1919, **au inundat**
Universitatea de la Cernăuți ,
mai ales **jidanii de peste Nistru** , cu certificate plăsmuite și cu tot felul de acte, a căror
valabilitate era contestată,
nemai fiind loc pentru nici un român.

Jidanii bolșevici - socialiștii

"Îmi aduc aminte - și țin să vă precizez acest lucru aici - de un domn, d.**Lotar**
Rădăceanu,

șeful socialiștilor sau doctinarul lor, care **în timpul acela nu era socialist**
ci era **președintele Societatea Academică Română Dacia**,
și care ,**împreună cu noi** , în această calitate, **a mers la luptă** . În Piața Unirii din
Cernăuți,

rupeam chipiurile cu culorile străine, pe care **le purtau ostentativ jidanii**,
numai ca să-și manifeste culorile lor, **în lumina bolșevismului ce-l aduceau cu ei din**
Rusia ,

noi le-am dat foc . Astăzi nu știu, mi se pare că d.**Rădăceanu** manifestă altă credință ,
din motive de calcul, iar nu de sentimente "

- **G.Uzum (PSD)** : " Dle deputat , d.**Lotar Rădăceanu**, prin **concepțiunea** d-sale, prin
cultura pe care a căpătat-o

în Universitatea românească, a știut să se pună în acord cu înșși **curențele și cerințele**
acestui suflet românesc "

-**Robu** : " **A știut să se lege cu jidanii** . D.**Rădăceanu** poate, și n-are decît să se apere
singur. "

Robu / 19 aug.'32

▣ **Bătălia pentru Teatrul Național**

...vreau să vă amintesc că, după război, ne-am găsit în luptă. Vreau să vă spun că, în
1922, după 4 ani de la Unire,

pajura austriacă se mai găsea pe **Teatrul Național din Cernăuți** ,
și încă dăinuia acolo **o trupă** care venise cu **tragedianul Moissi.**

Ce rol cultural avea poporul românesc în instituțiile de atunci ? În două cuvinte am
să vă spun.

Trupa aceasta juca de la ora 7 pînă la ora 11 seara, iar **dacă românii voiau să dea o**
reprezentare culturală

sau **dacă vreun artist român venea de la București sau de la Iași**, să ne onoreze, și
să ne veselească inimile

cu dulcea limbă românească, toată **intelectualitatea românească trebuia să aștepte**
pînă la ora 11 ,

la ușa Teatrului Național , pînă ce jidanii își terminau afacerile lor.

Îmi aduc aminte , în ziua de **10 decembrie**, cînd la **Cernăuți** , studențimea tomână hotărîse să dea o reprezentație teatrală cu piesa "**Se face ziuă**" de **Zaharia Bîrsan**, care amintea o pagină din trecutul dureros al Ardealului, cînd toată **societatea românească stătea la ușa Teatrului Național, jidanii prelungeau într-adins** , și se apropia miezul nopții fără ca românii să poată da reprezentația lor ." [.....]

-N.Robu : "... în acea seară , **toată intelectualitatea română**, toate școlile, universitatea, studenții universitari, elevii chiar din clasele inferioare, **erau în jurul teatrului național** și, spre rușinea noastră, noi stăteam pe la uși în miez de noapte.La un moment dat, însă, s-a auzit glasul unui bătrîn , **glasul doctorului Bodea, de la Cernăuți**, care, cu un cuvînt tineresc, a zis : **<răbdarea s-a sfîrșit.Teatrul trebuie săf ie național, este al nostru.>**

Deoarece pînă atunci se chema Teatrul Orășenesc. **Toți studenții au tăbărit înăuntru.** Alături cu acest moșneag, **am intrat și eu.Trei zile am ținut ocupat teatrul** , bineînțeles măturînd și desinfectînd sala de jidani, încă din primul moment. După trei zile , **am avut de luptat cu rămășițele de poliție austriacă** , călare pe armăsari , poliție care dădea lupta cu noi, în piața teatrului, ca într-un adevărat război.

În această luptă, noi, elevii, - căci și **eu eram încă elev** - am părăsit școala , și cum eram și cercetaș, mi-am chemat unitatea, **centuria mea**, și, împreună cu toți, **m-am dus cu steagul tricolor** , luptînd, cînd **mi s-a tăiat și acest deget**, după cum vedeți, **cu sabia**, de către rămășițele de poliție austriacă.

Cu securea într-o mînă și cu steagul tricolor în alta, m-am urcat pe vîrfurile **Teatrului Național** ,unde **am înfipt tricolorul,tăind și pajura austriacă** ,care mai era acolo "

(**aplauze la LANC**) [.....]

Robu / 19 aug.'32

▣ Criza morală

" Ce ne-a mai rămas ? **Justiția , biserica , școala, sunt compromise de partidele politice.**

Unde ne găsim, ce trebuie să facem ?

" Vă plîngeați, de la această tribună , am auzit pe d.**Demostene Botez** spunînd că **poporul a pierdut încrederea în oricine și în orice.**Foarte adevărat , **poporul a pierdut încrederea în d-voastră** , dar ceea ce este mai trist , este că **a pierdut-o și în instituțiile statului** , fiindcă nu a văzut acolo îndreptare , a **văzut politicianismul mascat** , în spatele judecătorului, **de prefect**, în spatele preotului , sau chiar în persoana lui, **de deputat.**

Să nu vă mirați că **bisericile sunt goale** și Dumineca **satul se adună la cîrciumi.**

"Am colindat **prin sate** și am văzut peste tot **case de sfat** ale **Partidului Liberal, Național-Țărănesc**, etc.

dar **nu** am văzut atîtea **case de citire**, nici **case naționale**, la sate.**Nu vedem societăți culturale,**

dar vedem aceste **cluburi politice** , pentru care sacrificați și vă dați mereu oboseala să le întemeiați.

" D-lor deputați, d-voastre **sunteți vinovați** și noi **socotim aceasta o crimă națională**, ca d-voastre să puneți toate forțele și toate stăruințele d-voastre , **numai în slujba partidelor și a cluburilor politice** , și să **uitați de marile îndatoriri** pe care le aveți **față de națiunea** din mijlocul căreia **ați ieșit,**

cu sudoarea căreia **trăiți**, și în profesiunile d-voastre particulare și în viața publică."

[.....]

Nichifor Robu / 19 aug.'32

32.c) **Demostene Botez (PNȚ) , discurs la mesaj, 19 aug.'32**

(DAD, MO. 13, șed. din 19 aug.'32 , p. 286)

[LD : o **pledoarie frumoasă pentru o cauză strîmbă, politicianistă.**

Din **exces de zel, de proaspăt parlamentar și membru al PNȚ** ,

el justifică tendința particularist-regionalistă a ardelenilor, inclusiv prin cultură , ajungînd chiar la **o teorie etnologică** pe care ... n-o mai dezvoltă !]

" S-a vorbit în legătură cu acest **regionalism** de lipsa sau **de întîrzierea unei unități**

sufletești

între noi [**regățenii**] și cei din Ardeal.

Dacă cei din Ardeal au fost educați generații întregi **sub influența culturii germane** și dacă noi, **aceștia de aici [din Regat] ne-am creat o cultură** , care aduce după sine imediat

crearea unei **structuri sufletești** , la **literatura și cultura franceză** [....]

vreți dvs ca aceste **două tipuri** , **create deosebit** , prin **culturi deosebite** , să le

pîndiți

și să creați o armonie sufletească imediată ?

[----- Întrerupere G.Ștefănescu-Goiceanu -PTJ -lupu -----]

-dr.I Costinescu (PNL-1) : este interesantă ca conferință ! Eu ascult cu plăcere , am venit în incintă dinadins , și dacă dorești iau un scaun mai aproape ...

-Voce PNȚ : [Teoria] E contra culturii !

-Demost.Botez : Există o teorie de etnologie .... [**renunță la explicarea teoriei ... trece la religie ...**]

" **Încriminarea ardelenilor** stă și la bază de religie.

S-a mers și pînă acolo , încît **să se preseze asupra sufletului omenesc** de dincolo [**din Ardeal**] ,

asupra credinței lui religioase , asupra acestui raport dintre om și eternitate , să-l subjuge unui interes și unei colectivități politice ! "

33.a) I.Hudiță (PTJ-Lupu) , discurs la mesaj, 24 , 26 aug.'32

(DAD, MO 16 , 18 , șed. din 24, 26 aug.'32, p.)

[LD : este și el unul din **istoricii de profesie** care s-a implicat în politică militantă.

Ar fi interesant dacă... ai emite vreo opinie despre **capacitățile politice**

ale istoricilor ! Ca impresie generală, de sigur da ! (motivează, legitimează ,

decupează, compară, exemplifică, citează, încearcă un "sistem") Iată : **Iorga (PND) ; George Brătianu , Al. Lapedatu, Iamandi, CCGiurescu, I.Nistor (PNL 1, 2) , I.Hudiță (PTJ -Lupu) , Silv.Dragomir (PP apoi PNA)**

IZ Codreanu (G de F) ... sunt istorici , dar sunt în diverse partide .

I-a ajutat Istoria , sau sunt "dependenți " ?De la caz la caz .Istoria este aservită susținerii doctrinei în care sunt înregimentați.În cazul lui Hudiță : "Țărănismul "

Hudiță / aug.'32

▣ Școala

"În materie de școală, noi **suntem pentru o școală democratică**.[...] prin școală democratică , să punem la baza învățămîntului din România **două idei** : școala trebuie să fie un **instrument de cultură generală**

și nu un instrument de tortură pentru copiii noștri .

-Jakotă : Voiți ca elevii **să-și aleagă profesorii ?**

-ACCuza : Iată o idee radicală .

-Hudiță : Nu, aceasta nu este în programul nostru.Poate să o facă Jakotă la cercul de studii PNȚ, unde este membru.

A doua idee , este că statul trebuie **să facă toate sacrificiile** necesare , **sub forme de burse**, pentru **elevii săraci și meritoși**. **Altfel învățămîntul devine un monopol al orașelor, al claselor bogate.**

-ACCuza : Exact.În anume regiuni aceasta înseamnă înstrăinarea clasei dirigente și înlocuirea cu jidani ...

Monopoul claselor bogate, în anumite regiuni, înseamnă **monopolul jidanilor**.

-Hudiță : Numai dvs. puteți privi chestiunea așa.**Noi nu o privim sub acest unghi.**

PTJ, fiind partid radical, nu îi este teamă "de un proletariat de titrați " , deoarece statul trebuie să-și recruteze personalul , în **toate ramurile de administrație, prin concurs**.Este în interesul societății ca acel funcționar să-l aleagă nu din 10, ci din 100 .

-Jakotă : Dar cu ceilalți ce facem ?

-Hudiță : Nu vrea să intre în amănunte.În **Occident**, în Franța, Italia, Germania, Anglia, către sfîrșitul sec. XIX , s-a rezolvat **fără nici o inițiativă legislativă** , prin simpla stare de fapt :**familiile** , văzînd greutatea acestor concursuri, **i-au îndreptat în alte direcții** .Astăzi, la concursul de agregare de la Paris,

se prezintă 2-300 de licențiați, pentru o catedră, și nu reușesc decât 10.

Este **o chestiune pur și simplu de adaptare**. [!!!]

Cînd familiile române vor ști că copilul lor , cu licența în buzunar, nu înseamnă implicit că are dreptul la o slujbă de stat, îl vor îndrepta spre alte cariere .(p. 399)

Hudiță / aug.'32

33.b) **CC Giurescu (PNL -2) , discurs la mesaj, //școala // cultura // 30 aug.'32**

(DAD, MO 19, șed. din 30 aug.'32 , p. 490)

[LD : context : după măsurile economice necesare de luat ...]

Numai măsurile negative nu sunt suficiente !

Sufletul unui popor are nevoie de un ideal , care să-l stimuleze , în care să creadă.

Pentru un popor ca al nostru, care și-a atins idealul unității,

acest nou ideal ar trebui să fie " înflorirea culturală "

Nu numai școala, în sens tradițional , ci ... " o nouă concepție despre dezvoltarea acestui popor , concepție întemeiată pe trăsăturile caracteristice ale rasei , dezvoltate printr-o evoluție aproape de două ori milenară . "

/ În locul școlii "palide " (modificate, răsmodificate)

"puneți o educație și o instrucție pe temelii autonome "

/ Țineți seama că sufletul acestei temelii trebuie să fie : profesorul, învățătorul, preotul.

/ **Idealul cultural** trebuie să fie idealul atins prin război " [Unirea]

În 1927 , înainte de moarte , Ion Brătianu spunea că acesta ar trebui să fie idealul, el fiind un valoros element de coeziune națională .

CCGiurescu / 30 aug. '32

33.c) **G.Serbeniuk (P.Ucrainean) , discurs la mesaj, // școala ucraineană // , 30 aug.'32**

(DAD, MO 20, șed. din 31 aug.'32, p. 533-536)

[LD :Vezi fișier **Ucraineni** .

Are o serie de plîngeri , doleanțe, critici , privind nedreptățile făcute ucrainenilor cu școlile și limba.României (**Virgil Solomon, VTPrelipceanu**) resping acuzele și îl învinuesc de iredentism.

34.) **V.Rădulescu (PNT) , Raportor la Adresă) , discurs conclusiv, Cameră , 1 sept.'32**

(DAD, MO.21,șed. din 1 sept.'32, p. 582-596)

Intervenții în discurs : **Inculeț, Mihalache, IZCodreanu , IGDuca** ș.a.

[LD : este un doctinar "țărănist" . În locul argumentelor și analizei aplicate celorlalte partide (doctrine, programe, politici ,) el recurge la întrebări retorice, persiflări, etichetări.Denotă fie aroganță, fie incompetență, fie simplitate.

Este în schimb , un fervent susținător al **regimului parlamentar**, al rolului ce revenea **majorității parlamentare** în mecanismul politic de guvernare, ceea ce confirmă **ponderea acesteia în doctrina PNT**

Discursul este un rechizitoriu vehement la adresa PNL-ducist]

V.Rădulescu / 1 sept.'32

▣ **Limbajul parlamentar**

" Dle președinte , dlor deputați, nu iau cuvîntul fără un sentiment de jenă ,pe care-l simt , pentru că **sunt nevoit** și eu

să prelungesc o discuție, care deja s-a prelungit peste marginile îngăduite de nevoile vremurilor de astăzi.

S-a vorbit prea mult. Am avut însă ieri o consolare .În timpul cînd vorbea d.Toma, mă gîndeam că, în adevăr

este o mare legătură între dinamica dinăuntru parlamentului și între dinamica vieții din afară.

Este adevărat, d-lor deputați, că **în Țara Românească se vorbește mult.**

Vorbesc și **oamenii de jos** și **sătenii** pe șosea, cînd mînă boii , și critică și **sătencile** cînd se adună la lucru .

Oamenii noștri , **Români adevărați**, vorbesc și critică prin toate locurile publice ; vorbesc și critică și oamenii cu situații mai înalte, **ziariștii și oamenii politici** , critică toți activitatea noastră , pentru că **în țara aceasta se vorbește și se critică."**

-Voci din opoziție : Se fură ,d-lor deputați, se fură !

-V.Rădulescu : " D-lor deputați, **și noi vorbim aici și criticăm** , pentru că suntem fii buni ai acestei țări , crescuți după chipul și asemănarea ei și , dacă ținem seama de această împrejurare , că **suntem Latini** așezați aici, în Peninsula Balcanică, lîngă vecini iuți, pe care cîteodată îi copiem, ne dăm seama, d-lor deputați, de ce **ajungem** cu atîta repeziciune **de la vorbe mai ușoare , la vorbe mai grele , și de la vorbele grele , la fapte."**

Dar dacă este adevărat că simțim înlăuntrul ființei noastre acest **imbald de a vorbi**, de a prelungi a infinit unele discuțiuni, nu este mai puțin adevărat că, în fiecare moment, în fiecare clipă a existenței noastre,

suntem datori să ne examinăm și să ne cîntărim cuvintele , să fim **conciși** și **să ne abținem** de la orice expresie , care nu ar fi compatibilă cu demnitatea Parlamentului ."

[.....]

V.Rădulescu / 1sept.'32

▣ Partide - Regim parlamentar

[LD : clasificare arbitrară, aș spune mioapă, dacă .... poate susține că PSD reprezenta o "realitate politică " ,

iar ... LANC și Garada , nu ! Nu este singura eroare.

Grav este că o spunea la tribuna parlamentului și că vorbea în numele PNȚ !]

Regimul parlamentar se găsește într-o **situație falsă** și trebuie transformat dintr-o ficțiune , în realitate.

Care este atitudinea partidelor politice ?

/" Sunt aici două grupări : **gruparea d-lui Cuza** și **gruparea Garda de Fier**, cari în mod formal au spus

că sunt **contra partidelor politice**, și , prin urmare , **în contra regimului parlamentar** .

/ "[...] două partide , cari din p.d.v. al forțelor lor , constituie într-adevăr realități politice : :

PNL și PSD .

Ambele partide "**se găsesc astăzi pe temeiul regimului parlamentar , fiindcă nu pot altfel** "

" Ce a însemnat acea **declarație a d.lui Mirescu** , pe care **socialiștii o fac pretutindeni , ubi et orbi**,

că se mulțumesc de nevoie cu un **program minimal**, dar își pun speranțe în realizarea unui **program maximal** , pe care opinia publică nu.l primește ?"

Atitudinea PNL ? Nu sunt suficiente **declarațiile din Parlament** ; cine urmărește presa ...

Presa independentă și partidele .

-V.Rădulescu : -cîtînd din "**Viitorul** " și "**Universul** " , pe care le consideră " liberale-

-Inculeț : Ziarul " Universul " este un ziar independent ,(ilartate la PNȚ)

-C.Xeni : Pentru că "**Dimineața** " are simpatii față de PNȚ, se poate afirma că este "național-țărănistă " ?

-Emil Socor : Nu se poate spune acest lucru , deoarece "**Dimineața** " , prin mine , și-a spus cuvîntul.

-Inculeț : Nu vă suspectează nimeni, dar ați candidat pe listele PNȚ

-Emil Socor : Schimbați legea electorală și nu voi candida pe lista nici unui partid,

-Voce PNȚ : Dar dl **Stelian Popescu** a fost ministru **în guvern liberal...**

-V.Rădulescu : orice om cinstit poate face o deosebire între atitudinea "**Universului**" față de PNL ,

și "**atitudinea obiectivă** " pe care o au "**Adevărul** " și "**Dimineața** " ...

-Socor : Deseori are atitudine critică la adresa guvernului actual....

-Xeni : Și "Universul" , la fel, față de PNL ...

-V. Rădulescu : " Realitatea este că **conducerea PNL este astăzi în oficina "Universului** " ... (**protestări la PNL**)

[LD > doamne ce le mai amestecă ! Ce talmeș-balmeș , pentru o demonstrație falsă !

Oare este rău intenționat sau nepregătit ? Nu știu ce profesie avea , dar zelul lui ea ara

penibil...

Este ceva caragialesc, de Conu 'Leonida...]

Votul universal

Iată ce scrie " **Universul**" < Și totuși la noi , aceia care pretind **adaptarea ideologiei democratice**

au rămas cu **vechea " superstiție "** , considerînd și astăzi **sufragiul universal** drept sursa de fericire

a poporului român și **mecanismul politic ideal** , care trebuie păstrat cu sfințenie .>

- **Xeni** : "Adică tomai în contradicție cu PNL , care crede altfel " (Ilaritate la PNL)

- **Rădulescu** : "După **Universul**, inspirat de conducătorii PNL (!?!) regimul parlamentar și votul universal

sunt niște superstiții " Iar "**Viitorul**" publică un articol , alături de o poză a lui Iamandi, în care spune :

< **Răul cel mai mare** economic [...] este **evoluția statelor spre etatism** [...] în țara noastră

acest cancer este operabil dacă un guvern tare și conștient [...] **ar reda țării , libertatea** dinainte de război [...]

prin **suprimarea tuturor legilor nefaste , votate în ultimul timp . >**

-**Xeni** : "Foarte just "

-**V.Rădulescu** : Va să zică , **PL e încă departe** de ceea ce credeam noi asupra **cuceririlor democratice** și

se gîdește la libertățile dinainte de război [!?!] [...] prin urmare, **democrația**

românească este atăcată și pe față și pe ascuns [.....] Acest lucru **îl aducem la cunoștința Majestății Sale Regelui,**

pentru ca să înțelegeți și dvs. și **să trageți consecințele necesare "** [!?!]

[.....]

Rădulescu / 1 sept.'32

▫ Ion Mihalache - Iuliu Maniu

[LD : răspuns la insistențele întrebări sau aluzii privind absența lui Maniu din fruntea guvernului.]

[.....]

A întrebat d.**Socor** , **de ce Maniu nu este pe banca ministerială ?**

Aceasta se petrece în toate țările cu regim parlamentar .Dacă **problemele la ordinea zilei sunt grele** [...]

că va fi **o dificultate permanentă între banca ministerială cu majoritatea**

parlamentară [...] pentru **stabilirea acordului** oamenilor noștri politici.[...] Dată fiind varietatea aceasta a problemelor , cred că este **o operă mare** de a pune un neconținut **acord între majoritatea parlamentară și banca ministerială.**

Și să credeți,d-lor, că [...] este **în interesul regimului parlamentar** ca **el să se găsească** mai degrabă **în mijlocul deputaților**, decît pe banca ministerială. (apluze la PNȚ)

Prezența lui Iuliu Maniu pe banca majorității, într-un contact permanent cu majoritatea, **va fi garanția cea mai mare de bunul mers al regimului parlamentar**

și **de acordul** care trebuie să stea neconținut **între majoritate și banca ministerială.**

Ei bine, de ce vi se pare dvs.un lucru extraordinar că Maniu nu se găsește în fruntea guvernului ? [.....]

Rădulescu / 1 sept.'32

▫ "Majoritatea" parlamentară - Guvernul Vaida

-**Rădulescu** : ...**Socor** se întreba dacă guvernul are încrederea majorității parlamentare Ce-l face să se îndoiască de această încredere ? **În regimul parlamentar , miniștrii nu se pun la vot ;** este suficient ca **Regele să încredințeze puterea unui membru al majorității**, pentru **ca banca ministerială întreașă să aibă încrederea majorității.**

-**Socor** : Cam riscantă teoria aceasta !

-**Rădulescu** : Din moment ce **majoritatea vine zilnic la ședință** ,

din moment ce **nu se pune un vot de neîncredere** ,

" prezumția în drept este că banca ministerială este în asentimentul majorității."(apluze la PNȚ)

[.....]

V.Rădulescu / 1 sept.'32

▣ Regimul parlamentar - Legea electorală

[LD , atenție ! una din cele mai plauzibile explicații privind **tergiversarea modificării legii electorale** ;

în fond, **tapajul privind "prima guvernamentală "** , era un instrument de propagandă , fie a partidelor de opoziție, fie a partidelor mici, care nu puteau să acceadă la guvernare. Altfel, "**prima "** aceasta , într-un **sistem de partid multiplicator** , rămânea **singura cale pentru guvernarea monocoloră, de partid.**]

d-lui Socor i s-a părut **că noi n-am avea o linie unitară de vederi** în privința **Legii electorale** .

Ce l-a făcut pe d.Socor să ajungă la această concluzie ?

-**Socor** (dir."Dimineața ") : **Programul guvernului.**

-**V.Rădulescu** : Am mai auzit această observațiune , că **s-a cerut** - și știu când s-a cerut - în mod formal ,

ca guvernul d-lui Vaida trebuia **să convoace vechiul parlament și să modifice legea electorală.**

Atunci **eu am răspuns** cu un gest de indignare , pentru că aceasta **însemna că noi încă consideram regimul parlamentar cu o ficțiune.**

Este vorba de **o lege complicată** ale cărei părți sunt neconținut susceptibile de discuțiune, pentru că acolo **nu este vorba numai de primă**, ci și de **garanțiile luate de legiuitor** pentru asigurarea **secretului votului și libertății alegătorului.**

Aceste chestiuni , a căror discuțiune poate să dureze mai mult de 10zile, **pot fi discutate de un guvern [Vaida]**

cu totul **străin de băncile parlamentare ?[parlament Iorga]**

Era admisibil ca **acest guvern să se expună**, la un moment dat, **să i se dea un vot de blam ?**

În ce situație s-ar fi găsit atunci **Regele** , care ar fi însărcinat pe d.**Vaida** cu formarea guvernului,

când acestui guvern i s-ar fi dat un vot de blam ?

lata de ce cred că această **cerere era făcută de oameni** cari nu putuseră să priceapă că **regimul parlamentar era o realitate**

și **această realitate împiedica guvernul Vaida să facă convocarea Corpurilor legiuitoare** .

Facem această declarație , **suntem în adevăr , pentru suprimarea primei** și că în legea electorală **"prima" este o dispoziție rea** care, în orice caz, **nu este a noastră.** "

-**Em.Socor** : " Aceasta **nu este suficient**. Suprimați prima electorală ; dar **care va fi sistemul de repartizare al mandatelor ? Aceasta vrem să știm**, pentru că

programul cu care PNȚ s-a prezentat în fața alegătorilor, spunea clar : **suprimăm prima electorală și repartiția se face proporțional.**

În programul guvernului această precizare nu există. [.....]

-**V.Rădulescu** : " Noi putem să afirmăm că prima va fi suprimată. Celelalte dispozițiuni vor fi discutate.

Care va fi situația ?]...] expun aici un **p.d.v. personal** : credința mea este că ,

dacă legea electorală va fi modificată și **dacă prima va fi suprimată**,

, în mecanismul complicat al sufragiului universal și în varietatea grupărilor politice și a programelor,

va fi imposibil ca un singur partid să poată obține majoritatea , ca să poată forma singur guvernul.

-**Em.Socor** : Suntem de acord.

-**Rădulescu** : Ce se va întâmpla ? **Vom intra pe făgașul** atât de natural al tuturor **țarilor civilizate** ,

și vom avea atunci **guverne de colaborare** , prin **voința țării**, și nu va fi decît un bine **pentru țară."**

(**aplauze la PNȚ**) (p. 587) [.....]

V,Rădulescu / 1 sept.'32

I.Inculeț / I. Zelea Codreanu / Socor / IG Duca / Mihalache / Gh.Brătianu / Mihalache /

▣ Marile reforme democratice - polemică(p. 588 -592)

[LD : această **polemică** s-a desfășurat pe parcursul **întregului interbelic.**

Ea nu s-a stins decît ... o dată cu lichidarea acestei clase politice de către comuniști,

după 1944,
iar istoriografia comunistă s-a "hrănit" copios din aceste reciproce acuze, negări, injurii,
calomnii...pentru a le nega vreun merit față de țărânie.Este foarte greu - și nu știu cui ar
mai ajuta - să încerc să restabilesc eu adevărul .Răul a fost făcut și trebuie explicat
nuanțat.

[.....]

-Inculeț : " Cu toții știm că **tot ce se face , se face în numele Majestății Sale**

Regelui .Incontestabil că și reforma agrară și votul auniversal s-au făcut nu numai **cu**
consimțământul , dar și **cu inspirația marelui Rege Ferdinand**.

Însă d-le Codreanu , vezi d-ta, și **Regele trebuie să-și găsească un perfect instrument**
pentru a le introduce în viață,

și acest instrument **a fost tocmai Ionel Brătianu cu Partidul Liberal** ,

gîndul căruia coincidea cu gîndul Regelui Ferdinand " (**apaluze la PNL**)

-Emil Socor (dir."Dimineața") : [...] **de ce nu a făcut aceste reforme după 1907** ,

după ce **țărani s-au răsculat**

și după ce s-a văzut și de către orbi **necesitatea de a se da țăranilor pămînt și vot ?**

[.....]

Emil Socor / 1 sept.'32

---

35 a) **M.Stelescu** , **Interpelare** , **2 sept.'32**

(DAD, M. O. 22, șed.din 2 sept.'32 , p. 605-606)

Dus la Școală

35.b) **dr.Francisc Laar** (**PNM**) , **Protest la Sumar** : **presă deformată**; **5 sept.'32**

Replică polemică : **Ilie Lazăr**

(DAD, MO 23, șed. din 5 sept.'32 , p 653)

[**LD . atenție ! chit pe chit !!!Dar ce nădejde oți să ai în presă ?**]

-Fr.Laar : Protestează că în ziarele românești "**Universul**", "**Cuvîntul** " , "**Curentul** "
a apărut **o pretinsă interpelare** parlamentară a lui Virgil Solomon, care, în realitate , a
fost o întrerupere ,

o intervenție în discurs... În acea "interpelare " , **Solomon ar fi adus grave critici și aluzii**
privind **acțiunile iredentiste ale P.Maghiar ...**

-Ilie Lazăr : Dle Laar, dar ați citit dvs. "**Keleti Ujsag** " din Cluj,

cum relatează dezbaterile din Parlamentul român ?"**Complet denaturate** "

-Laar : Ce legătură are "Keleti Ujsag " cu pretinsul discurs al dlui Solomon ?

(**reproduce din pretinsul discurs**)

"Acest discurs nu s-a ținut în Camera română " (**cere desmințire**)

-Ilie Lazăr: Tot ce nu se petrece în Parlament scrie " Keleti Ujsag " .(**cere și el satisfacție**)

Fr.Laar / 5 sept.'32

---

36) **Ilie Lazăr** (**PNT**) , **interpelare** : **Opera Română** , **15 sept.'32**

(DAD, MO 28, șed. din 15 sept.'32 , p. 866-867)

Anunță interpelarea pentru **ministrul Instrucțiunii , D.Gusti**.

/ Sub trecuta guvernare a PNT, **Opera Română** din București a avut o subvenție de

30.000.000 (1929) ,

apoi de **22.500.000 lei** (1930) cauză care a determinat pe **dir.I.Perlea** , să

demisioneze.

/ **George Georgescu**, secondat de Alex.Buzescu (dir.administr.) , **au preluat Opera** sub
formă de **concesiune**,

adică de comercializare a artei, cu concesionari (care sunt și azi) .

Experiența a dat **rezultate fatale** și " tragi-comicul " , sfîrșit al concesiunii, dublat de
agresiunea cunoscută .

Astăzi , moralul Operei este f.scăzut...

-Ernest Ene: "**Opera trebuie desființată**, aceasta este părerea mea "(**aprobări la PNT**)

-Ilie Lazăr : Deși concesionată, Opera continuă să fie subvenționată cu **mai mult de**
30.000.000 lei ,

și alte beneficii materiale (lumina , încălzirea, reparații) , ceea ce **este f.straniu** .
În schimb, lefurile au fost scăzute (cu 40 %) , cu două reduceri mari , adică cu o curbă mai mare decât la funcționari .

[**dă o serie de alte date banesti**]

"Adevărul acesta coincide cu faptul că , în câteva luni , după obținerea concesiunii,
d.Georgescu a putut să-și cumpere **o casă întreagă** cu tot ce era în ea, în strada Spătarului 26, și **un automobil "Kreiser "** , limuzină înainte de asta , strîmătorat, luase , de la gura compozitorilor săraci , un împrumut de 100.000 de lei ! ca premiu de compoziție , deși nu a compus nimic !)

D.Georgescu este și **dir.Filarmonicii** (salariat cu 50.000 lei lunar și ...alți 50.000 lei pentru fiecare din cele 12 concerte

În aceste condiții, **Opera este bine să treacă din nou la stat** .

-**Ernest Ene** : "Dlor deputați, cînd un ministru primește numai 30.000 lei pe lună și dir.Operei și Filarmonicii primește 100.000 lei, **acesta este un scandal public**, pentru care protestez și mă asociez la această interpelare.

- **Ilie Lazăr** :Acest "cașeu " îi este servit de impresarul Jean Feder , care și-a asumat exploatarea

concertelor simfonice, într-un sistem de semi-concesie.

Filarmonica , sub tutela "Fundației Carol II " , ca instituție de stat , are un " negoț " cu cei doi.

Situația lui GG , cu cîștigurile de mai sus, este " **inadmisibilă** " , devine și "imorală " cu atît mai mult cu cît "o singură persoană " își aduce aceste contribuții artistice ,

fără să apeleze și la alte persoane, șefi de orchestră fiind **ținuți " la distanță "**

Cazul d-lui Perlea , căruia , de la plecarea sa de la Operă (1930) , **nu i s-a mai oferit niciodată**

să dirijeze la cele două instituții !

-**dr.I.Costinescu** (PNL, ex primar București) : **Administrația d-lui Perlea a costat de 3 ori mai mult.**

-**I.Mitache** : Ca director a fost **detestabil**.

-**Ilie Lazăr** : Dle Costinescu, d.Perlea este cel mai distins dirijor al nostru, care s-a distins în străinătate , 6 ani !

-**IMLeon** : dar concesiunea Operei este opera PNȚ !

-**Ilie Lazăr** : Da, dar eu am protestat și atunci !

-**Costinescu** : Descurțați-o !

-**Ilie Lazăr** : O s-o descurcăm."Este logic, este drept, și în primul rînd necesar , că , dacă după marele **George Enescu** , s-au relevat doi dirijori mai de seamă, dnii **I.Perlea** și **G Georgescu**, cele două mari instituții muzicale,

Opera și Filarmonica, pentru care statul face sacrificii, **să fie**, dacă nu de data asta chiar **oferite celui dintîi**,

care este și compozitor, [Perlea ?] , să fie cel puțin **împărțite între ambii** [.....]

este dăunător ca în mîna unuia să se monopolizeze toate [...] este imoral ca unul să cîștige milioane ,

iar celălalt să nu se bucure [.....]

Cere registrele ,statele de salarii, de la Operă și Filarmonică , pentru dezvoltarea interpelării .

Ilie Lazăr / 15 sept.'32

37.) N.Fortunescu (PNȚ) , un împrumut ptr.Teatrul din Craiova , 15 sept.'32

(DAD, MO 28, p. 868)

(Motivează necesitatea împrumutului)

/ În Craiova este un Teatru Național , al doilea din toată țara, cu o tradiție de 80 de ani.

El a luat foc și a fost complet distrus.Nu înțelegem noi, cei de la Dolj, să lipsim orașul și provincia

de acest vechi și important mijloc cultural și de acest templu al artei.

[**LD : nu știu ce soartă a avut acest proiect de lege**]

38.)Legea control avere și apărarea onoarei , // implicarea și consecințele pentru presă // aug.-sept.'32

[LD: Vezi pe larg la fișier Etică , moravuri . Expunerea de motive , IGR.Periețeanu .]

a) Avizul Consiliului Legislativ / 22 aug.'32

Proiectul de lege a fost înaintat de Ministerul Justiției - **Mihai Popovici** - la 19 aug.'32 .

Consiliul Legislativ a constatat :

/ Proiectul de lege **era identic** cu Proiectul de lege , din **inițiativă parlamentară**

[14mart, **I.Mihalache**] ,

trimis în cercetarea Consiliului la 15 martie 1932 [**Guvern Iorga**] ,

pe care **Consiliul dăduse un Aviz** (15 mart.'32) cu alți semnatori ,

și era **întemeiat pe aceleași motive** , **însușite acum** și de **Ministerul Justiției**.

[LD : este **reprodus** , mai **întîi** , Avizul din 15 martie și apoi avizul actualizat]

[.....]

Consiliul / 15 martie '32

▣ **Evoluția legii**

Proiectul pornise dintr-o " **concepție de înaltă morală socială** "

căutînd "să dea **satisfacție dezideratelor** exprimate de **opinia publică** " ,

contra "acelor **profitori** cari, întrebuițînd situațiunile lor oficiale , **au strîns averi în**

dauna statului." [.....]

Consiliul Legislativ / 15 mart.'32

▣ **I.Observațiuni principiale .**

Două sunt problemele juridice importante :

caracterizarea bunurilor care pot fi considerate ca dobîndite ilicit , în dauna Statului,

și **stabilirea unei baze juridice** a acțiunii de "in rem verso" [**restituirea**] , pe care Statul vrea s-o exercite în materie.

/ În privința primei probleme, proiectul consacră **2 criterii** :

/ a) **bunuri dobîndite ilicit** , cîștigate prin fapte prevăzute și pedepsite de codul penal ,

\ b) **bunuri a căror origină nu poate fi justificată.**

Dacă criteriile dobîndirii de bunuri dobîndite prin fapte penale , pentru a determina pe acelea care pot fi confiscate,

(a) este la adăpost de orice critică sub raportul principiilor juridice ,

(b) acela al neposibilității de justificare a originii bunurilor posedate, nu se găsește în aceeaș situațiune ,

pentru că răstoarnă principiile de altă dată , azi abandonate,

conform cărora acuzatul trebuia să facă proba nevinovăției sale .

[.....]

Consiliul Legislativ / 15 mart.'32

▣ **II.Observațiuni de tehnică juridică și legislativă** .[.....]

/ Proiectul este intitulat" ... și **apărarea onoarei** "

Consiliul este de părere că **această parte să fie suprimată** din titlul Proiectului ,

deoarece **obiectul proiectului nu este acesta,**

apărarea onoarei formînd obiectul altei legi.

/ Proiectul nu accentuează suficient **caracterul cu totul secret** al cercetărilor și **denunțurilor** primite.

Consiliul este de părere ca **un text special să accentueze aceasta** ,

și **să înscrie o sancțiune** , fie numai disciplinară , **contra celor cari ar divulga și publica astfel de informațiuni,**

pînă **după darea hotărîrii** definitive de constatare a averii nejustificate ;

/ Consiliul crede că e bine ca **cercetările să fie făcute de magistrați** și

judecarea încredințată Curților de Apel,cu recurs la Casație.

Proiectul trebuie să prevadă ,însă, cine se va ocupa de averea magistraților .

[.....]

/ Proiectul conține **sancțiuni severe contra denunțătorilor**, în caz că **denunțarea s-ar dovedi neîntemeiată.**

Consiliul crede că, **deși** este exact că **materia ce se legiferează**

este de natură să îlesnească pornirile de răzbunări de tot felul și deci și calomnia ,

totuși este în interesul cauzei urmărite ca "**dreptul celui denunțat de a se plînge**

contra denunțătorilor săi,

să nu se nască **decît după hotărîrea definitivă** asupra situației averii celui denunțat, și **acțiunea penală** să fie lăsată a fi judecată de instanțele de drept comun , iar nu de instanța special însărcinată cu cercetarea. " [.....]

-----

b) Lotar Rădăceanu (PSD), discurs la Lege ,Cameră , 24 aug.'32

▣ **Legea național-țărănistă**

"Acum, desigur, sub presiunea împrejurărilor, sub presiunea marilor nemulțumiri ale masselor, care sunt revoltate - **la văzul celor care se lăfăesc în belșug** - dvs. aduceți acest proiect în discuție .Dar aplicarea legii este în funcție de **sistem**.

Afîta vreme cît **perzistă sistemul actual , oamenii actuali, cu mentalitatea actuală, nu se va găsi nimeni să o aplice într-adevăr.**

Mentalitate juridică

" Ea nu va fi decît **un mijloc de șantaj** contra partidelor adverse, un mijloc de a lovi în ele politicește.

Ceva mai mult, așa cum e făcută, ea **nu corespunde nici măcar din p.d.v. tehnic,** scopului pe care trebuie

să-l urmărească. Știu că **spiritul juriștilor se opune concepțiilor** cari s-au manifestat aici la tribună

de părintele Drăghici și de alții, fiindcă spiritul juridic califică orice act , din p.d.v. al **semnificației sale penale.**

Spiritul juriștilor **se opune** să se introducă în lege **o dispoziție care să pedepsească pe denunțători** . Aceasta este o consecință firească a gîndirii juridice.

Mentalitatea populară

Eu nu fac un proces de intenție, ci numai constat un fapt.

Fac însă un **apel** călduros la **autorii legii și la d.raportor să înțeleagă că în masele mari nu există prezumția obișnuită de drept**

că politicianii și marii demnitari ai statului sunt oameni cinstiți. [!?!]

Prezumțiunea generală în mase este , **dimpotrivă, că toți s-au îmbogățit că schimbarea partidelor la putere înseamnă schimbarea la < friptură >.**

Onoarea demnitarilor ?!

"**O lege** ca aceasta **trebuie să țină cont de această stare de spirit a masselor,** și demnitarilor politici , funcționarii înalți , **trebuie să se debaraseze de orice sensibilitate nejustificată**

să admită că **o bănuială generală apasă asupra tuturor celor care au deținut demnități publice.**

Bănuiala aceasta există. Puteți veni cu oricîte sancțiuni veți vrea , cu zeci de articole de sancțiuni,

ea va exista sub forma precisă de acuzare pe care o auzim zilnic, pretutindeni , oriunde discută oamenii chestiuni politice

Oamenii politici adună averi din exercițiul puterii , aceasta este credința generală și nu putem tăgădui că este justificată.

"Atunci , **de ce această sensibilitate ?** Să se plece în legiferare de la realități.

Se acuză demnitarii statului de necinste , și atunci **este idiferent** dacă această acuzație este adusă

în bloc sau individual, în general sau unor oameni singuratici.

Denunțătorii, calomniatorii

"**Eliminați** deci din lege **orice dispoziție de pedeapsă ,**

lăsați ca procedura să se desfășoare **fără sancțiuni pentru denunțători, indiferent** dacă ea se termină cu constatarea unei averi făcute ilegal sau nu.

Aceasta este datoria tuturor : **să se renunțe la orgoliu,** pe care noi îl putem înțelege , dar care, totuși - în această chestiune - **nu este admisibil.**

Am înțeles cînd d. **ministru Mihalache** argumenta necesitatea de **apărare a onoarei ,** însă **nu putem să îl aprobăm ,** pentru că **este această stare de fapt,** de care trebuie să se țină cont.

De aceea, **numai dacă se va înlătura această dispoziție ,** putem spera că **legea va putea deveni aplicabilă "** (p. 1184)

-----

c) Gaspar Muth (PNG) , discurs la lege, Cameră, 24 aug.'32

(DAD, MO 34, șed. din 24 sept,'32, p. 1212- 1214)

[LD : notă Jurnal 28 mai 1989 : " da, dle Muth ! Cu mare amărăciune ! Am notat aseară în Jurnal,

exact această amărăciune , stupefacție ... m-am simțit bolnavă de inimă rea pentru noi."

Interesantă ideea lui privind "**oglindea de moravuri**" (pe care o prezintă legile și dezbaterile lor ,

în corpus juris al României) , a epocii interbelice.

El pune punctul pe "i" , adresându-se , peste timp , istoricului "de mâine" .

Folosește ideea lui în introducerea la acest moment legislativ.

[LD : Ziarist, avocat, Timișoara .Original din Lovrin]

▣ Legea

Proiectul de față este unul dintre acelea despre care " **istoricul României** și după secole **va pomeni cu oarecare amărăciune.**" Curiozitatea acestei legi nu stă în faptul că ea **ar putea schimba radical moravurile noastre** ... ci că **suntem siliți să declarăm** că **nu sperăm acest rezultat** " [!!!]

"Curiozitatea specială care va da acestei legi **o marcă istorică** ,

este că ea va fi în corpus juris al României ,

o vie oglindă a moravurilor publice ale epocii noastre contemporane " [.....]

▣ Calomnie, șantaj , scandal

▣ Apărarea onoarei ?

" **Nu cred că mai există o țară în lume** ,

unde **onoarea oamenilor conducători să fie pradă liberă oricui** , în așa măsură ca la noi. "

După coloanele zilnice ale ziarelor de partid , **nici nu există un om de stat cinstit , în țara aceasta .**

După culoarea de partid, **aici este atăcat d.Maniu, dincolo d.Duca** , și sunt **tratați ca bandiți, ca escroci .**

Aceasta este realitatea; **dacă nu individual, într-o formă destul de clară, în colectivitate "**

-**Șt.Cicio -Pop** : Dle deputat, eu n-am citit așa ceva !

-**G.Muth** : Căutați în ziarul "**Patria**" și ziarul "**Viitorul**" , ziarul "**Ordinea**" ;

la noi la Timișoara , vă pot prezenta **ziarele d-lui Avram Imbroane**

care-l atăcau pe d.**Vaida ca trădător de neam** ...

Opinia publică din România Mare nu mai are **nici o încredere , nici un respect pentru conducători .**

Ori, este **o mare crimă să zdruncini încrederea poporului în conducătorii săi,** pentru că în vremuri grele nu va rezista.

Recunoaștem stăruințele sincere ale legiuitorului , dar **această lege nu va avea efectul dorit.**

Va da ocazie la **șantajuri, scandal de presă ... Furturile, delapidările** vor continua .

"**Numai precauția și viclenia vor fi mai mari** "

Cum vreți să apărați pe conducătorii de stat , pe conducătorii partidelor ,

contra unor atacuri lașe și defăimătoare ?

Muth /

▣ Libertatea presei

▣ Responsabilitatea presei

Este destul să se găsească un așa -zis "**strohman**" (om de paie) pentru **o lovitură morală** ,

în spatele căruia se află cei interesați ... și **începe o procedură penibilă,**

contra unui om de talia lui Maniu sau Duca .

De aceea era bun sistemul dezbaterilor secrete ,

nu dădea presei subiect de scandal . În 3 ore ... **știrile ajung la Paris, la Viena,**

iar ... **după 4-5 luni, judecătorul spune că ... "strohmanul" nu a avut dreptate !**

Aceasta este **o "jefuire morală" a conducătorilor , a poporului, a statului român.**

Și atunci... unde găsim apărarea onoarei ?

-**Emil Socor** ("Dimineața") : Închidem gura presei, asta susțineți dvs.

-**ACCuza** : A presei jidănești, calomniatoare .

-**Socor** : Dta , cu mâinile d-tale, de 50 de ani spui prostii

-**ACCuza** : Taci din gură trădătorule, condamnatule, degradatule !

-**Gaspar Muth** : Dacă este vorba de o alternativă , între închiderea gurii presei și apărarea onoarei conducătorilor, eu aș alege-o pe ultima.

-**ACCuza** : Și noi , împreună cu d-ta .

-**Gaspar Muth** : " Dle Socor, eu nu sunt reacționar , sunt om de presă de 30 de ani.

Sigur, presa să aibă libertate absolută, dar "și responsabilitatea să fie absolută : (aplauze LANC)

o responsabilitate efectivă , nu ca astăzi , când durează luni și luni , zi de zi se produc în țară calomnii , aspra tuturor conducătorilor țării ...

și ei nu merg la judecată , tocmai din cauza legislației presei ! "

" Nu sunt concluziile mele personale , ci ale Partidului German,

care a lucrat seros și sincer în această privință ,

fără ură de partid, și cu oarecare patriotism pentru această țară în care trăim "

-**Voce** : "Numai oarecare ? !" [**LD : caraghioșii ! de ce se leagă !**]

-**Gaspar Muth** : Sunt mulți care pun la îndoială patriotismul nostru , totuși, cu patriotism, noi vă propunem :

1. O lege severă , specială, o procedură extraordinară statorială, contra delictelor de corupție .

2. O lege specială, severă , cu procedură extraordinară, de urgență, în ce privește delictele de presă .

"Fără combaterea eficace și radicală a acestor delictes atât de periculoase

din p.d.v. al vieții noastre publice , țara noastră nu va fi vindecată nici de boala sa materială ,

nici de boala sa morală " (aplauze la PNG , la unele bănci ale opoziției)

Gaspar Muth / 24 sept.'32

d) **I. Botez (PNL.d)** , discurs la lege , Senat , 31 aug.'32

▣ Atmosfera înveninată

- **I. Botez**: D-le președinte, d-lor senatori, proiectul de lege care ni se prezintă

este concretizarea, în formele juridice, a unei atmosfere sociale.

Este un imperativ categoric al conștiinței publice, ceea ce dovedește că societatea noastră își are încă neatins

instinctul de conservare morală, care prețuește, în vieța unui popor, mai mult chiar decât instinctul de conservare fizică.

De aceea nici nu este dezacord. Toate partidele au fost de acord să se dea un mijloc legal,

ca acele averi, care au apărut de scurt timp, averi de generație spontanee, făcute în

special de acei cari au deținut

un mandat sau o funcțiune din partea statului, să fie sancționate într-un chip sau altul.

[.....]

Averea ilicită

Cauzele generatoare ale acestui proiect de lege sunt în primul loc fapte concrete, evidente și sfidătoare

a mizeriei publice. Averea acumulată, aproape , a apărut în opinia publică,

adeseori sub forma de edificiu cu 6, 7 etaje, în special în București, unde, în timpul din urmă,

s-a clădit atât de mult

- **N. Cristescu** : Parcurile din București.

Onoarea cinstitilor

- **I. Botez** : Al doilea fapt, al doilea resort, este de natură sufletească : revolta sinceră a oamenilor onești, cari,

din cauza otrăvirii atmosferei publice, nu mai pot să fie deosebiți de acei necinstiți.

Astăzi, opinia publică adeseori face confuziune între cine este cinstit și cine este necinstit ;

și, amărâtă și sceptică, își pune întrebarea uneori, cine mai este astăzi cinstit.

O clarificare a acestei atmosfere este dar necesară, ca să se știe cine este cinstit și cine nu.

Violența temperamentală

A treia cauză este de **natură psihică și istorică**, și anume : este **aparitiunea** în luptele politice

a unui **nou temperament al marelui democrații**, care este mai **nerăbdătoare, cu mai puțin discernământ, violentă și adeseori virulentă** ; care poate poartă în ea **reminiscente de milenii de suferință**.

Inconștientul celor mulți **conține ceva** împotriva acelor care i-au stăpânit până acum ; și aceste **rancune istorice** pot apărea uneori și da satisfacțiune împotriva celor din orașe.

Onoarea

D-lor, mai multe cauze dar explică **înveninarea acestei atmosfere**, care azi se concretizează

prin **legea de apărare a patrimoniului**, nu numai material, al statului,

dar și al **patrimoniului celei mai superioare valori spirituale a omenirii : onoarea. [!!!!]**

D-lor, onoarea este un **concept social**, dar ea este **de natură pur individuală și personală**.

Oricând **statul**, în dreptul lui, în baza acelei formule juridice de pe timpul Romanilor, “suprema lex”, poate **să-ți ceară și averea**, poate **să-ți ceară și viața**, poate **să-ți ceară și copilul**, **dar nici odată nu poate să-ți ceară onoarea**.

Onoarea este **ceva așa de delicat și așa de sensibil**, și totuși așa **de esența existenței însăși a omului**, care, cum se spune despre o altă categorie delicată, **nu trebuie atinsă nici cu o floare**.

Onoarea, când este răpită pe nedrept, **justiția însuși își pleacă fruntea și face < mea culpa >**.

Ce înseamnă eroarea judiciară constatată și restabilirea chiar și după moarte, decât acest lucru ?

Tu poți muri, onoarea ta e nemuritoare, o lași familiei tale ca un patrimoniu sfânt.

Iată ce vitalitate morală reprezintă onoarea în societate.[.....]

Botez/ 31 sept.'32

▣ **Legea ... avere ... onoare**

Vedeți prin urmare că **această lege** manipulează cu cea mai sensibilă și cu cea mai delicată **noțiune de morală**.

Și noi toți revoltați împotriva celor cari au făcut afaceri și averi din patrimoniul social al statului, cu tot riscul ,

admitem această lege, care împarte pe cetățenii țării în două categorii din punct de vedere al onoarei :

Cetățeni admiși **onorabili** și **cetățeni suspecti** și **controlabili** din punct de vedere al onoarei.

Și admitem ca tocmai servitorii statului, mandatarii, reprezentanții națiunii, cari dețin un mandat de onoare,

să fie prin această lege oarecum bănuți, oarecum defăimați.

Legea de față împarte în două categorii pe toți cetățenii; și acei **cari sunt demnitari**, și acei cari sunt **foști demnitari**, dela vlădică până la opincă, **inclusiv banca ministerială** și

chiar și **înalții magistrați** dela Casație sunt prezumați prevaricatori posibili.

[.....]

Botez/ 31 sept.'32

▣ **Prezumția de nevinovăție**

În toate țările se admite – și la noi până la această lege – că, **până la proba contrarie, ești om cinstit**. Acest credit, cu toată lipsa de credit de astăzi, se acordă fără condiții și fără dobândă. **Fiecare din noi este cinstit** până la proba contrară.

Și **proba contrară, că ești necinstit, trebuie s-o facă cel ce acuză**. Este principiul ilicitului englez.

Ori, pentru servitorii statului **se intervertesc rolurile** și îi spui în prealabil,

începând cu ministrul de pe banca ministerială; ești, principal, **sub o acuzație**.

Când te vei scoborî de pe banca ministerială, sunt în drept să-ți cer să dovedești de unde

ai averea.

Și același limbaj, legea îmi dă dreptul să-l țin și președintelui dela Casație, după ce el a oficiat în sanctuarul justiției.

Vedeți , deci, d-lor, **sacrificiul imens** pe care **conducătorii statului îl impun pentru întreaga scară erarhică** a servitorilor statului.

Omul trebuie să aibă un crez și crezul acesta este dătător de energie și de elan sufletească : este **credința în lucruri sfinte**. Eu, trebuie să cred, că **acel care se află pe banca ministerială, nu poate fi bănuțit.**

Legea însă îmi șoptește : **tocmai pentru că stă pe această bancă trebuie să fie bănuțit.**

[ ]

Cu această lege **noi inovăm. O asemenea lege nu există nicăieri și n-a existat niciodată**, decât în Bulgaria, după cum spune d-l raportor, dar legea bulgară e vagă și nu cuprinde exclusiv pe servitorii statului.

Ori, **în această lege se admite**, în principiu, că **toți cei care servesc statul, sunt bănuțiti,**

- și trebuie să facă ei dovada că sunt cinstiți.

Este principiul jertfei noastre a celor care slujim statul, a aceluia care deținem mandatele nobile de reprezentanți ai națiunii ;

și **această jertfă** o facem numai pentru ca **cei vinovați să fie pedepsiți**.

Și **dacă această lege nu va da rezultate, va fi un blestem** ca, nici cu acest sacrificiu, să nu se poată pune cei neonești la locul lor. [.....]

Botez/ 31 sept.'32

▣ Denunțătorii

" În acest proiect de lege apar **denunțătorii**.

Eu știu că în istoria omenirii, când **sicofanții au avut un rol social**, aceasta a însemnat **începutul unei epoci de decădere**.

Tare îmi este teamă de acești sicofanți, pentru onoarea oamenilor cinstiți.

D-lor senatori, **expunerea de motive a proiectului** de lege cuprinde un fragment luminos, asupra datoriei statului

față de onoarea personală și morala publică, pe care găsesc oportun să-l citez :

< **Societatea** are dreptul să se apere, dar și **obligațiunea de a apăra** > ;< Sancțiunea vinovaților este necesară,

dar tot așa de necesară este și **creierea mijloacelor pentru ca nevinovații să se poată apăra.**

Teama de sancțiuni este o frână pentru acei care nu o găsesc în conștiința lor. > ;

< Apărarea celor care nu s-au abătut dela postulatele moralei publice, este un exemplu pentru cei onești și un îndemn pentru toată lumea > ;

< **Nimic însă nu este mai primejdios** pentru destinele unei societăți, decât un **regim de viață publică,**

în care se tolerează insinuarea fără rostire a acuzării și rostirea acuzării fără aplicarea sancțiunilor.

Un asemenea **regim**, fără sancționarea celor vinovați și fără crearea mijloacelor de apărare a celor integri,

încurajează toate îndrăznelile și pregătește umilirea tuturor onestităților >

[.....]

Este nevoie, **suntem în acea stare sufletească a veacului al 18-lea, pe timpul fanarioților,**

ca **să venim cu o lege târnăcop ?** Dacă este așa să o facem, să o facem.

D-lor, **oamenii cinstiți** de astăzi **se vor vedea amenințați de primejdia și ofensa calomniei ;**

și pentru mine **calomniatorul este un criminal mai mare decât asasinul, căci asasinul îți ucide trupul,**

pe când calomniatorul îți ucide sufletul. Tâlhăria este ceva odios, dar e omenesc ; **calomnia, însă, e ceva diabolic.**

Băgați de seamă încăodată, pentru că nici **nu merită discuție tâlharul ordinar**, care a traficant cu averea statului.

Nici o **cruțare** pentru el ;

dar **fiți delicați în mânuirea acestui concept**, prin comisiunile pe care le faceți, cu onoarea oamenilor.

Am rămas rău impresionat , citind legea și admițând-o, sub titlul de sacrificiu inexorabil al oamenilor cinstiți, când văd că se fac comisii chiar pentru controlul averilor judecătorilor și pentru membrii Curților de apel și de Casație.

Mi-am zis : **și justiția, principial, e suspectată ? Nimeni nu este scutit ?**

- **M. Teodorescu : Ce vă pasă ?**

- **I. Botez** : Am spus că onoarea este judecata altora asupra ta; onoarea cu certificat nu este onoare.

Și faptul că te duci să ți se controleze averea, faptul numai că te duci acolo și te întorci cu certificat,

nu-ți înalță demnitatea. Recunosc că nu ați putut face altfel, probabil,

dar nu pot să nu recunosc primejduirea oamenilor cinstiți cu această lege.

Cu toate acestea, am spus că este un imperativ categoric al opiniei publice, al opiniei publice dincolo de partid,

căci adeseori **opinia publică condamnă pe omul politic**, pentru că **atât de bârfit** a fost omul politic,

încât astăzi nu i se mai spune om politic, i se spune politician, și când i se spune politician,

în imaginațiune apare **ființa cea mai abjectă**, cu atmosfera și cu virulența nedescriminantă de astăzi.

Recomand guvernului, care este forța executivă, pe lângă o urmărire și aplicare drastică a legii pentru cei vinovați

și o veghere deosebită asupra cinstei celor nevinovați. "

e) **Vică Georgescu (PNT) , discurs la Lege, 31 sept.'32**

Presa .

D-lor, eu mărturisesc că, referindu-mă la trecut, recunosc că în opinia publică a jucat un deosebit rol nevoia pe care,

zi de zi, **presa a adus-o la cunoștința publicului**, această nevoie, din care a născut **cuvântul.**

Și, cred că este în mintea tuturor că **prin presă noi am isbutit să luăm cunoștință de o întragă serie de furturi, de jafuri**, în averea publică, să luăm cunoștință de atâți prevaricatori, pe care **presa i-a adus la rampa publicității**,

pentru a fi înfierați de societatea în mijlocul căreia trăim.

Și ceea ce constituie pentru noi o mândrie, este că, **presa românească**, în special, s-a resimțit,

a fost expresia unei mentalități direct latine, , care n-a înțeles **ipocrizia**, care n-a înțeles **prefăcătoria.** "

Ei bine, d-lor, mă voi feri să aduc aici omagii presei – dintr-un sentiment de jenă, bine înțeles – dar nu mă voi opri să nu **elogiez preocupările legiuitorului** care a eliminat din această lege tot ceea ce ar constitui

o piedică pentru desvăluirea relelor în ansamblul pe care ni-l poate oferi o societate amenințată în patrimoniul ei. [...]

Când **am fost puși în fața unor jefuitori**, [...] **am simțit nevoia să ne solidarizăm odată, cel puțin odată,**

pentru ca uniți în cele bune, **să reamintim acestor prevaricatori** și acestor profitori că deviza pe care au ridicat-o

< după noi, potopul ! > se poate schimba într-un potop care **să înceapă înecul cu ei, cei răi**, ferind pe cei buni de ceea ce însemnează confundarea cu avalanșa celor răi,

pentru prestigiul și pentru demnitatea nației noastre.

Iată dar, d-lor, problema și sub aspectul ei psihic și sub aspectul ei pozitiv. "

[.....]

PNT

" Am ținut să iau cuvîntul la această lege [...] dar am făcut-o și pentru a da satisfacție unui sentiment de tinerețe ,

unui elan pe care-l simt, atunci cînd **înțelege Partidul Național-Tărănesc ,**

să păsească în ogorul legiferării morale . [...] fiindcă am impresiunea că , înclipa cînd legea va deveni perfectă,

prin promulgarea ei, pe întinsuri largi se vor deschide ferestrele de unde așteptăm aerul priment și aromat ,

în stare **să risipească o atmosferă înăbușitoare** .
Votez legea, d-lor, fiindcă, mai presus de orice, **cred** că de aici, de la acest loc, **de la această tribună**,
pot să lansez primul strigăt, al primei mari victorii a PNT, în domeniul asanării morale. (p. 824)

-----

f) C. Rădulescu-Motru (PNT) , discurs la lege, 31 sept.'32

▫ Legea

D-le președinte, d-lor senatori, **legea actuală nu este de loc un capriciu de legiuitor**, legea actuală este cerută de **un curent al opiniei publice** și PNT, care întotdeauna a fost **foarte simțitor la curentele opiniei publice**, **dela început a știut ca să o pună în programul său și să o realizeze**. [.....]
C. Rădulescu-Motru / 31 sept.'32

▫ Corupți - Denunțatori

Aceste două categorii, cum sunt tratate ? Vorbesc, în genere.

Dacă legea n-ar fi fost aici la noi, ci ar fi fost în altă parte, **în Europa**, cu aceeași **difficultate** ca și la noi

s-ar fi putut găsi formula în care să se încadreze **delictul lor**.

Căci, în definitiv, **statul burghez este un stat**, în principiu, **slab apărât; el se apără rău**.

Statul burghez este clădit pe **libertatea individuală** ; el trebuie să respecte libertatea fiecărui individ

și să fie un fel de polițai, care să pună ordine, atunci când vreun cetățean ar abuza de libertatea sa.

Un stat care stă numai ca să vegheze ca nu cumva libertățile prea multe să se ciocnească între ele,

statul acela este desigur foarte slab. Și este slab chiar prin legiuirile lui.

Legile care-l apără, cer foarte multe **formalități**, căci formalitățile sunt puse, natural, ca să garanteze pe individ.

Nu poate oricine să fie tras la răspundere, trebuie să-l chemi cu anumite forme și **în statul, în societatea burgheză, este o chestiune de foarte mare importanță, cine te acuză**.

Dacă te acuză cineva, acesta **trebuie să aibă pe față curajul să spună cine este și pentru ce te acuză**.

Denunțatorul, în societatea burgheză, este ceva de disprețuit.

Pentru ce denunți ? Cine te cheamă să denunți ?

Vezi-ți de treaba ta, ce te privește pe tine **fapta celui ce păgubește statul ?**

/ **Face excepție** statul burghez **dela** această foarte mare – cum aș zice - **etichetă severă** față de aceia cari ar putea să denunțe, **numai atunci când este vorba de spionaj**, atunci când este vorba de **delictele la drumul mare**.

Atunci se lasă la o parte **eticheta** aceasta judiciară, se lasă la o parte **mănușile și peruca judecătorului**

și se intervine **cu mijloace mai drastice**, și când zic < drastice > , înțeleg mai **științifice**.

Când vrei ca să găsești spionii într-o țară – și **statul burghez este amenințat de un spionaj prea intens** –

atunci apelezi și la alte mijloace de probă decât la cele absolut judiciare.

Atunci, orice mijloc științific este pus înainte. **Serviciile de spionaj** cari se fac, sunt servicii absolut științifice,

și atunci **nu mai încap** să vedem **dacă cine denunță este sau nu un calomniator**.

Nu este nevoie de aceasta. **Serviciile de spionaj primesc tot felul de denunțuri**.

Nu interesează cine este persoana denunțatorului, ci interesează **actul pozitiv ce se denunță**.

/ **Tot așa când este vorba de crime mari**. S-a petrecut o crimă pe o stradă și un oarecare a văzut ceva.

Denunțul lui este luat în seamă, dacă se potrivește cu al altora. Concordanța importă.

Calitatea probei științifice stă în obiectivitatea ei, iar nu în subiectivitatea celui ce o aduce.

Un anonim servește adeseori mai bine decât o celebritate. Dacă poliția este organizată

științific,
prinderea criminalului ia din ce în ce mai mult caracterul tehnic al anonimatului.
Prin urmare, d-lor, **societatea burgheză**, în principiu, afară de cazurile, așa zice, acute,
când este vorba de **averea cuiva**,
se poartă cât se poate de **galant și de gentil**.
Statul, care respectă pe fiecare în parte și onorează libertatea fiecăruia, **are oroare de**
denunțatori. [.....]
Rădulescu-Motru /

▫ "Vlad Țepeș " !

[.....]
Ei bine, d-lor senatori, în contra acestei stări, **un curent am avut și la noi în țară și**
curentul,
foarte logic, **a luat două manifestări :**
/ **Una** care a alergat la **ideile monarhiei absolute**.
Nu vă este în mintea tuturor strigătul care l-ați auzi : „ **unde ești tu Țepeș Doamne ?**”.
Unde ești Țepeș ? Pentru ce ? Pentru ca să pui mâna pe hoți și fără judecată
să-i condamni și să aperi statul.
- **O voce: "Este Eminescu !"**
- **Rădulescu- Motru : "Eminescu a făcut aceste cuvinte populare**.
Prin urmare, iată, d-lor, o formă de manifestare.
Să revenim la **autoritatea** care să pună mâna pe hoți și să-i condamne : **Țepeș !**[.....]
C. Rădulescu-Motru / 31 sept.'32

▫ "Țărănismul " legii lui Mihalache

" A doua manifestare a fost aceea care **s-a îndrumat spre PNT**,
și a fost oarecum **formulată de fruntașii noștri**.
Trebuie o lege pentru apărarea statului, lege care este astăzi sub forma de
controlul averilor.
D-lor, poate că o să merg prea departe ca teoretician, dar pentru mine **această**
manifestare a PNT este **un semn că acest partid înțelege** că este o mică deosebire
între ceea ce vrea el să fie ,
în aceea ce **statul țărănesc ar trebui să fie**,
față de statul burghez capitalist, așa cum îl cunoaștem noi din Europa occidentală.
[.....]
- **I. Botez** : Eu nu am să discut mult cu d-voastră. **Teoria pe care o discutați este absolut**
superficială,
că totdeauna, **în esența statului burghez este libertatea individuală**,
care spuneți d-voastră, **înseamnă a te îmbogăți pe urma statului**.
Nu este aceasta concepțiunea cea adevărată.
- **Motru** : **La noi s-au îmbogățit pe seama statului**. [.....]
C. Rădulescu-Motru / 31 sept.'32

▫ Corupți și denunțatori

Presă
Îmi este frică iarăși, ceea ce va produce câte odată scandal – **îmi este frică că va servi**
ca o unealtă contra presei.
Căci, d-lor, se poate foarte ușor, ca **denunțurile**, care sunt strecurate în presă și care
natural,
sunt venite din **svonul public**, poate ca să dea ocaziune **la trageri la răspundere a**
redactorilor
și aceasta poate să fie, la urmă de tot, **un pretext pentru persecutare**.
Dar este grad și grad în această privință.
Dacă un guvern, care dispune de justiție, **va tempera zelul acelor cari se cred**
calomniati,
poate că nu vom ajunge să ne găsim în fața unor persecuții. [.....]
-----

g) N. Corodeanu (PNT) raportor , discurs la lege , 31 sept..'32

▣ Rădăcinile și actorii corupției .

Statul

După război, **aparatură noastră politică și administrativă** a fost pusă **în contact direct** cu întreaga pulsație a **vieții noastre economice**. **Statul** nu s-a mulțumit să fie numai **furnizor de dreptate socială și administrativă** ; a fost și **furnizor de mărfuri** ; **a cumpărat și a vândut, a lichidat depozite, a supravegheat poliția comerțului intern și extern, a autorizat vagoanele** care veneau sau care ieșeau, câte odată după nevoile unui moment, ca să nu zică într-un chip foarte arbitrar.

Toate acestea se făceau de aparatul nostru politic și administrativ.

Funcționarii

De sigur, **acei cari solicitau** aceste activități, **nu o făceau desinteresat**. Dar este lucru cert că **nu au rezistat la tentațiuni atât de numeroase, acest aparat al nostru**.

Explicațiunile sunt zadarnice astăzi. A fost aceasta poate în mare parte **un specific românesc, [!!!!]**

dar **nu trebuie să învinuim Nația Românească întreagă de prevaricațiune**, pentru că **numai pătura aceasta** a fost pusă în posibilitate de a comite astfel de fapte.

Orașul

D-lor senatori, **s-a creat** în modul acesta **o atmosferă**, firește **în orașe** ; adică în **principalele centre**, fiindcă centrele erau acelea care, **în lipsa unei tradițiuni economice și în urma freneziei frățești**, cu care s-au unit provinciile, **au fost obligate să dirijeze această viață economică**. [.....]

Tentația bogăției

Ei bine, d-lor, astfel s-a format **o anumită atmosferă morală**, o atmosferă de **toleranță reciprocă**, o atmosferă, aș putea zice, nu numai de toleranță, dar câte odată, dacă mi-aș permite cuvântul,

de admirație pentru succes.

Amintiți-vă d-voastră, **în cafenele, în cluburi**, cu câtă plăcere **gustam butadele acelea sfidătoare**, care se atribuiau **unui personaj politic sau altuia**. **Și noi admirăm în ele prestigiul inteligenței !**

Și în această atmosferă, d-lor, **eu nu am văzut încă un om**, căruia **să i se întoarcă spatele sau să i se refuze mâna**, pentru că averea lui are o origine bănuită !

Tentația ascensiunii politice

Ceva mai mult, s-a creat **o morală specială, o morală de adaptare în sferile înalte politice**. **Linia morală** nu mai era comandată de acel imperativ categoric de care vorbea d-l Botez, ci **de un imperativ foarte conciliant, hipotetic, sau condițional**, ca să întrebuițez cuvântul celebrului filosof, care a făcut o distincțiune pe terenul moral în acest sens.

"Intervenția "

Am văzut ceva mai mult, d-lor. Era câte odată afișat pentru un fel de **reclamă și de supralicităție, succesul unei intervențiuni !** Am văzut **cucoane**, care se cereau respectate și care urcau scările de minister, **lăudându-se** cu succesul care l-au avut la **cutare administrație sau la cutare ministru**. Ei bine, d-lor, **acest spectacol** se dădea **într-un anumit strat social**.

Opinia publică

Dar **opinia cea mare publică**, înalta conștiință morală a acestei națiuni, **a reacționat** și trebuia să reacționeze, căci un popor care rămâne insensibil la ideea morală, își pierde cumpătul lui de viață. **Reacțiunea însă n-a avut posibilitatea distincțiunilor** și n-a avut nici **mijloacele de verificare**.

Politicienii

Și atunci **a intervenit politica, cu înfățișarea ei hidoasă**, ce-o are câte odată, speculând asupra acestui sentiment de reacțiune publică.

Politicienii s-au grăbit în adevăr să se acuze unul pe altul.

Colportorii

Și am văzut **oameni, din cei mai bănuți** – d-le Botez, nu fac nici o aluzie – dar era o bănuială insistentă tocmai asupra unuia din politicianii noștri, **care întreține un ziar și care insulta fețele cele mai cinstite** pe care le-a avut vreodată țara aceasta.

Era psihologia vinovatului, **care vrea ca totul să fie întinat, pentru ca să se acopere odată și trecutul lui.** [...] lectorul sau auditorul **a primit cu credulitate** de foarte multe ori toate acușările.[.....]

Corodeanu / 31 sept.'32

▣ **Presa în lumina Legii**

...D-l Motru a spus : **ce faci cu presa ?**

" **Nu putem impieta asupra libertății constituționale a presei.**

Am lăsat-o absolut neatinsă, deoarece, **dacă aduci o atingere principiilor** de felul acesta în societate, **ajunși la dărăpănarea ei și la regretul** pe care nu o să-l poți niciodată satisface cu bucuria unei îndreptări.

Sunt lucruri cari, deși pe baze învechite, trebuie să trăiască.

Libertatea presei înscrisă în Constituție o respectăm,

dar **și cel care scrie la ziar, poate să fie rugat** să dea o informație precisă, dacă o are. Care este sistemul legiuitorului ?

/ **Îl cheamă și-l întreabă** : < poți să dai un detaliu nou ? >

Omul de presă poate să spună : < **Nu pot, eu scriu la gazetă, treaba mea.** >

Judecătorul se închină.

/ **Dar poate să spună** și altceva : < d-le judecător, nu mă mulțumesc să scriu la jurnal, **vin să mă constitui denunțator** dela începutul până la sfârșitul procesului, pentru că sunt atât de convins că pot să servesc această societate și pe calea aceasta, încât **te rog înscrie-mă ca denunțator.** >

Eu cred că **sunt două atitudini diferite.**

Nu tragem noi pe calea aceasta indirectă – ar fi să ni se atribuie nouă o vulgară atitudine legislativă – **nu tragem în fața unei jurisdicțiuni** care nu este a presei,

pe acei care sunt apărați de un principiu constituțional. "[.....]

Corodeanu / 31 sept.'32

▣ **Efectul așteptat al Legii : Asanarea morală.**

" Dar, d-lor, vă întrebați d-voastră : **va avea vreun efect această lege ?**

Eu, d-lor, **mă mulțumesc** chiar și **cu valoarea ei politică, cu valoarea ei morală,** cu ceea ce derivă numai din existența legii.

În realitate nu putem preciza ce se va întâmpla. [.....]

Eu cred că **această lege, aplicată sau nu,**

va pune, în sfârșit, bazele unei credințe : vom înceta, odată pentru totdeauna, să admirăm și să cinstim pe aceia cari s-au îmbogățit pe nedrept.

Rupem în felul acesta cu un trecut.[.....]

Legea control avere și apărarea onoarei / aug-sept.'32

39.) I.Hudiță (PT-Lupu) , Comunicare : Librăria Gamber în dificultate (Paris) ,

2 sept.'32

(DAD, MO 22, șed. din 2 sept.'32, p 624)

Sub guvernul Iorga, s-a încheiat un contract cu librăria Gamber din Paris .

Librăria era a **românului bănățean Gamber** (stabilit la Paris prin 1900).

Publicase tezele susținute de români la Sorbona .

/ 1927 : Boldur : " La Bassarabie et lesrelations russo-rumains " ;

/ 4 lucrări -Iorga .

Afară de lucrările lui Iorga, la toate suferise pierderi. Cu criza economică , avea dificultăți mari. Hudiță cerea să fie ajutată, deoarece aducea mari servicii pentru propaganda românească.

I.Hudiță / 8 oct.'32

40.Dimitrie Gusti (ministr.Instrucțiune, Culte) , răspuns la interpelări , 8 oct.'32

(DAD, Mo 47, șed. din 8 oct.'32, p. 1886- 1891)

[LD : răspunde la peste 20 de întrebări , comunicări , interpelări...]

Învățământ : bugete / reforme: înv.primar ; bacalaureatul / înv.minoritar / taxele , căminele studențești /

Cultură : Teatrul Național : București, Cernăuți , Craiova / Opera -București /

Muzeul etnografic / Muzeu istorie-Chișinău / Librăria Gamber (Paris)

1.) Lui **Căpățineanu(LANC)** : este adevărat că multe **școli sunt în sit. deplorabile** ; ministrul de Interne , **Mihalache**, a dat ordine prefectilor ca , înainte de 15 sept.

să raporteze repararea școlilor ; Guvernul a acordat 30 milioane , dar s-au putut ridica doar 5 milioane , care s-au repartizat celor 71 de județe (câte 50.000 de județ)

2) Lui **M.Stelescu** (G de F) și **Lot.Rădăceanu** (PSD) : este adevărat că manualele școlare sunt scumpe ;

"Gratuitatea învățămîntului , prevăzută de lege , devine o iluzie , ca și **obligativitatea** ,cînd se impune copiilor sărmani de la țară o sarcină atît de grea de a-și cumpăra cărți didactice " În viitoarea reformă a înv.primar se va strădui să găsească mijloace pentru a ajuta elevii sărmani ,

fie prin organizarea Comitetelor școlare , fie prin prevederi bugetare ; se va urmări și ieftinirea manualelor .dar ... **Stelescu exagerează** cînd citează prețurile (dă ex)

3.) Lui **Srebieniuk, Mirescu, Ioncec, Moscăuțeanu** : privind școlile ucrainene .

A trimis revizorilor din Bucovina următoarea dispoziție :

- La școlile cu majoritatea copiilor ucraineni, se vor introduce 4 ore de l.ucraineană + 2 ore religie , în programa școlară.

- În trimistrul I, clasa I , învățămîntul se va face în l.ucraineană , trecîndu-se treptat la l.română.

-La Școala normală din Cernăuți, candidații de l.ucraineană vor urma obligatoriu cursuri de l.ucraineană ;

4.) Lui **CCGiurescu** (PNL-2) : privind modificarea Legii bacalaureatului :

- Se va **reorganiza înv. secundar , cu o Reformă** la care se lucrează și va fi adusă curînd (**aplauze la pNT**)

- În acest context, se va îmbunătăți și legea bacalaureatului .

5) Lui **G.A.Cuza , Mihai Stelescu, Prelipceanu, I.Mirescu** : au făcut interesante și calde comunicări privind problema **cantinelor și căminelor studențești** ."Este miezul problemei studențești la noi.

Trebuie o politică socială care să țină seama de creșterea numărului de studenți ."

Ca decan al facultăților de litere din Iași și București , cunoaște bine problema căminelor, a bolilor studențești:- A înființat la Univ. Bucur. , prin **Oficiul universitar studentesc**, cu diverse atribuțiuni, :

orientare profesională, asistență socială , asistență medicală .

- **Un dispensar** special pentru studenți (demersuri la ministerul Sănătății)

- "Cooperativă studențească " (Facultatea de litere , București) , o experiență minunată , care a reușit,

și poate servi ca model pentru organizarea cantinelor studențești .

-**Taxele** studențești : Senatul Univ.București (4 oct.'32) a hotărît înscrisura provizorie , fără taxe, (**aplauze prelungite la PNT**) .Se suspendă taxele pînă la întrunirea Consiliului inter-universitar .

Taxele vor fi reduse, eșalonate, reeșalonate . Taxele speciale (construcții, laboratoare) se vor suprima

-Cantinele studențești se vor subvenționa de la buget (**aplauze unanime**)

6) Lui **Petre Dinu** (?) : despre deficitul de 1 milion de la **Teatrul național** , neplata salariilor, repertoriul slab.

-A vizitat inopinat **Teatrul Național București** : o excelentă administrație , desăvîrșită ordine , perfectă curățenie , repertoriu bun.

A găsit gestiunea în ordine : 4.804.763 lei venituri proprii

13.174.998

Total : 17.265.339 lei

Din cercetări, gestiunea este excedentară , cu un mic deficit acoperit legal .

Măsuri luate : reducerea salariilor : cele mari (cu 20 %) ;salariile mai mici (cu 15 %) ;a pers. administr

Astefel s-a echilibrat bugetul.

-În stagiunea 1932 / 33 , s-au jucat **10 premiere originale și 4 străine**;

din cele 393 spectacole, 188 românești , 205 străine :

Premiere : : Puiul de lup, Idiutul, Ultima rază, Crima din str.Justiției ;

Reluări originale : Chemarea codrului, Scrisoare pierdută, Răzvan și Vidra, Omul cu mârțoaga, Patima roșie ;

Premiere străine : Ana Karenina, Maman Colibri, Comedia încurcăturilor, Scandalul .
-În ședința din 7 apr.'32 s-a votat **Repertoriul permanent** :

Scrisoare pierdută, O noapte furtunoasă, Năpasta , Conu Leonida , **Caragiale** ;

Apus de soare, Viforul , **B.Șt.Delavrancea** ; Răzvan și Vidra , **B.P.Hașdeu** ; Fântâna Blanduziei , **V. Alecsandri** ;

Trandafirii roșii, **Zaharia Bârsan** , Înșiră-te mărgărite , **Vict. Ieftimiu**; Bujoreștii ,**Caton Teodorian** ;

Patima roșie , **M.Sorbul** ; Nodul gordian , **Valjean** ; Chemarea codrului, **Diamandi**;

Manasse , **Roman Ronetti** ; Omul cu mârțoaga , **I.Ciprian**; Mușcata din fereastră , **Vict.I.Popa** ;

Tudor Vladimirescu , **N.Iorga** ; Săptămâna Luminată , **M.Săulescu** ; etc etc ...

Din repertoriul străin : Corneille, Moliere, Racine, Schiller, Shakespeares, Sofocle, Suderman, Hugo, Ibsen etc etc ...

- Concluzie : **Teatrul Național din București** este la înălțimea cerințelor de înaltă resursă culturală .

- Pentru **Teatrele naționale din Cernăuți , Craiova, Cluj , Chișinău** nu avea încă rezultatele anchetelor ,dar se va ocupa special de ele (**aplauze la PNT**)

7.) Lui **Ilie Lazăr** : Opera din București.Îi va pune la dispoziție materialele cerute ;

Opera din București este concesionată cf. unui Caiet de sarcini , încât controlul său este limitat.Chestiunile administrative se sustrag controlul guvernului ;
a studiat doar caietul de sarcini ; va mai studia.

8) Lui **Cantacuzino** : Despre **Muzeul Național de etnografie** de la Șosea , care este într-o situație deplorabilă.

A vizitat cu MSR Carol II , Muzeul.Se vor lua măsuri pentru terminarea localului neisprăvit de 20 de ani ! (din 1912 ?)

9) Lui **Negrescu** : despre Muzeul Național de științe naturale din Chișinău ; Va fi grabnic restaurat , reorganizat .

10) Lui **Pelivan** :în oct.'32 ,Ministerul va organiza **3 serbări comemorative** în memoria : **Alexandru cel Bun, Hașdeu, Grigorescu**

11.) Lui **Hudiță** : Se vor lua măsuri pentru ca **librăria dlGamber** să fie ajutată.

Legea de la Paris primise 2 milioane pentru asta .Alegerea cărților o făcea Iorga .

(Dar Iorga retrăsese aceste fonduri...și le dăduse către Școala română de la Fontenay aux Roses .)

Vor fi cumpărate cărți, care vor fi date Bibliotecilor universitare .

D.Gusti/ 8 oct.'32

41.)Legea privind transferurile în învățământ , Cameră, 10 oct.'32

(DAD, MO 48, șed din 10 oct.'32, p. 2012-2017)

[LD : fusesse votată în Senat la 5 oct.'32 ; este adusă în Cameră în ultima zi a sesiunii extraordinare ;

scandalizează opoziția pentru că dă putere de lege numirilor și transferurilor din învățământ , pe 1932,

fără să respecte : Legea Înv.primar (26 iun.'32) și Legea Înv.Secundar (15 mai 1928)

▣ **Expunerea de motive** (ministrul Gusti)

explica că nu s-au respectat legile , pentru că un mare nr. de cadre didactice au rămas fără posturi ; pentru că existau un mare nr. de cereri de transfer.

-**D.luca** (PNL-1) : Protestează . Consideră că legea are drept unic scop să legifereze abuzurile și ilegalitățile

făcute în vara 1932 .I.Pillat , Purcăreanu au semnalat aceste abuzuri.

Guv.Iorga terminase lucrările pentru transfer și numiri.Guvernul PNT, în loc să le dea curs, a procedat la refacerea lor,

dintr-un evident și sfidător interes politic.

PNL refuză să ratifice pe cale de lege ilegalitățile săvârșite în interes de partid.

Roagă pe Gusti să-și retragă legea.

-**N.Constantinescu -Bordeni** (PNL-2) : aceleași critici , ca Iorga , dar , din respect pentru Gusti, va vota legea .

-D.Gusti : respinge criticile lui Luca .
La vot : 104 - "pentru "
10 -"contra "

Guvern Iuliu Maniu .Legislatura II .Sesiunea ordinară , 15 nov.'32 -

▣ Aniversarea unirii Transilvaniei cu România în Parlament , 1 dec. 1932

(DAD, MO 11, 1 dec.'32 -fişe ; DS, MO 7, 1 dec.'32, -fişe)

În Cameră , iau cuvântul : Ştefan Cicio Pop (preşed.) , Iuliu Maniu (premier) , Victor Iamandi (PNL-1) , Gh.Brătianu (PNL-2) , dr.Lupu (PT) , ACCuza (LANC) , AIVasilescu -Valjean (PNA-Goga) , Eft.Gherman (PSD) , CZCodreanu (G de F) , Anibal Teodorescu (P.Poporului) , C.Radovici (Liga .Agrară-Argetoianu) , M.Gheorghiu (PND-Iorga) , Hans Heidrich (P.German) , Iosef Fischer (P.Evreesc) .

În Senat : N.Costăchescu (preşed.) , **Ion Lugosianu** (PNȚ , în numele guvernului) **N.Corodeanu** , IPSSNicolae Bălan (mitropolit al Ardealului , arhiepiscop Alba Iulia și Sibiu) , gral Gh.Mărdărescu (PNL-1) , gral Arthur Văitoianu (PNL-2) , IThFlorescu (PNL-3) , Gr.N.Filipescu (P.Conservator) , I.Jauca (P.Poporului) , dr.V.Macoveiu (PNȚ) , **N.Iorga** (PND) , **I.Niemirower** (şef-rabin) , **Emil D.Fagure** (ziarist) ,

[**LD : nu am xerox, există unanimitate în elogiere , dar eu o gasesc "festivistă "**

De aceea, nici nu am scos decât câteva fişe , pentru exemplificare.]

ACCuza / Cameră, 1 dec.'32

" Popor pacific și drept în cugetul său, nația română are conștiința împăcată că nu a luat nimic de la alții și că , dar , **granițele sale nu pot să fie revizuite de nimeni, în paguba ei, ci mai degrabă pentru a le lărgi "**

C.Z.Codreanu / Cameră , 1 dec.'32

" În ceea ce privește viitorul, trebuie să se știe bine de toți potrivitii neamului nostru , că , **oricâte deosebiri ar fi aici , înăuntru, între noi Români, prin oricâte necazuri am trece , nu se va găsi Român în țara asta , care să nu fie gata să-și jerească și ultima picătură de sânge , pentru apărarea integrității noastre naționale , a teritoriului nostru , a cărui glorie va rămâne , întotdeauna, Alba Iulia. "**

prof.N.Corodeanu / Senat , 1 dec.'32

" [...] închinăm **o clipă de evlavie și preamărire zilei de 1 decembrie** , de acum 14 ani, și **o clipă de pomenire a celor viteji** , cari și-au dat viața pentru această zi, și au devenit **larii acestei Case Naționale.**

" Se cuvine să o facem cu atât mai mult **aici**, unde se găsesc

Înalții Păstori duhovnicești , de ambele confesiuni românești,

care au pregătit sufletul poporului pentru această zi,

unde se găsesc **marii cărturari** care cu vorba și cuvântul au dat înțeleș chemării noastre naționale, aici unde se găsesc

căpeteniile de oaste , care cu sabia lor au făurit această zi mare.[.....]

" **Un șir întreg de mucenici** , parcă și-au trăit viața pentru această zi de 1 decembrie 1918. Oare care dintre acești mucenici ar putea fi uitați ?

Ar putea fi uitat, oare , **Crișan** , care își pune capăt zileleor , cu nojțele de la opinci, în temnițele de la Alba Iulia ?

Ar putea fi uitați , oare, **Horia și Cloșca**, la moartea și schingiuirea cărora au fost chemați peste 2.000 de săteni , ca să verse lacrimi pentru eroii lor ?

Să uităm , oare , acea **intelectualitate ardeleană**, să uităm acea întrunire din Câmpia libertății, prezidată de **episcopul ortodox Andrei Șaguna** și de cel numit **Lemeni** ?

Să uităm cuvintele lui **Simion Bărnuțiu** , ascultate în acea Câmpie a Libertății ,

de **Alexandru Ioan Cuza** , domnitorul de mai târziu , ascultate de **Dumitru Brătianu, Rosetti, Bălcescu, Vasile Alecsandri** ?

Să uităm , oare , **deputăția aceea a Memorandului** , care în cuvinte demne și drepte , se dusesse la împăratul Austriei , să arate suferințele neamului românesc ,

pentru ca apoi să intre în temnițe , pentru că nu se dusese la Budapesta ,
ca să vorbească cu regele Ungariei ?

Dincoace, în acea vreme, copiii cântau doina lui Rațiu " Seghedine, Seghedine " !
[-----]

cel mai frumos și măreț episod din Istoria Românilor

Oare momentul acela când **Alexandru Vaida -Voevod** , în Camera ungurească ,
la 18 octombrie, citește **Declarațiunea** redactată de **Goldiș** și de ceilalți prieteni ,
prin care arăta lumii întregi , că de aici înainte
poporul românesc trăește de sine stătător ?

Oare să uităm noi că **Iuliu Maniu** , întors după frontul italian, împreună cu **Semionovici** ,
se duce **să organizeze armata românească la Viena** , singurele regimente care mai
rămăseseră la ordine ? Și iată, d-lor, pe **sublocotenentul de artilerie Iuliu Maniu**,
calm, hotărât, imperturbabil, urcând treptele Ministerului de Război din Viena,
pentru ca să aducă la cunoștința ministrului că

oștirea română , de aici înainte, **va fi sub comanda lui**,
și să-i dea în primire o parte din minister, pentru ca să îndeplinească aceste atribuțiuni
(**aplauze prelungite**) .Ce clipă se poate uita ?

Se poate uita că în casa lui **Cicio Pop** era zbuciumul sufletesc al unui neam, care voia
îndrumări noi ? Acolo, în Arad, s-a primit o solie cu scrisoarea

d-lui profesor **Nicolae Iorga** , cu cuvinte de cronicar care înțelege mersul vremurilor ,
și care au emoționat adânc pe acei care le-au citit (**aplauze prelungite**)
Dlor, cât zbucium a fost pentru pregătirea zilei mărețe !

La 21 noiembrie se lansează un **Apel pentru chemarea la Alba -Iulia**,
acolo unde cu câteva secole înainte ținuse sfat Mihai Viteazul.[-----]
și au venit din toate meleagurile - se spune , peste 150.000 de oameni - și au vorbit
acolo, cu înflăcărare **Cicio Pop, Sanctitatea Sa Patriarhul Miron Cristea**,
a vorbit **Iuliu Maniu** , și acolo s-a strigat , cu un entuziasm delirant, unirea pentru
totdeauna cu țara din regat .[-----]

Atunci când **delegația ardeleană** a venit cu **actul Unirii**, la 12 sau 13 decembrie ,
și l-au înmânat acelui blând dar viteaz **ctitor al Unirii Naționale**,
care a fost **Regele Ferdinand**, **pentru noi s-a încheiat episodul de lupte .**

Dar **această suferință a făcut o unitate sufletească** ,
a făcut ca îndreptările istoriei - a violenței la Apus, a vicleniei , la Răsărit și la Nord-
să fie pentru noi **cea mai mare sărbătoare a sufletului românesc.** "

Nicolae Iorga / Senat , 1 dec.1932

- **N.Costăchescu** : Are cuvântul **marele animator** care, peste un sfert de veac,
a îndrumat generațiile tinere în **idealul național și spiritul jertfei** ,
senatorul Nicolae Iorga (**aplauze prelungite**)

-**Iorga** : [-----] " Mulțumesc d-lui președinte că și-a adus aminte
de **cultura românească** , care are **o așa de largă parte** , și nu obișnuiește să o spună ,
în alcătuirea acestui stat românesc întreg

și mie îmi pare rău că **din cultura românească** n-a fost aici
cineva care să se bucure de recunoașterea și de iubirea tuturor,
și care să spună , la o vârstă mai înaintată decât vârsta mea
și fără nimic din politică , care , cu voia sau fără voia mea, se ține de mine ,
să spună acele lucruri pe care cultura trebuie să le spună ,
de câte ori ar fi vorba de **fericita unire a Ardealului și a părților vecine** ,
din nenorocire , nu până la granița firească din Apus, a poporului românesc,
cu acea Românie veche, pe care obișnuiesc a o numi unii Vechiul Regat
- acest regat , dacă ar fi fost vechi , nu făcea minunea - ci eu zic :

sfânta noastră mucenică România , în care cea mai mare parte dintre noi
aici ne-am născut , am trăit, am suferit și **am fost gata să dăm** ,
pentru celelate Români , tot ce era în putința noastră "
(**aplauze prelungite** [-----]

Iorga / 1 dec.'32

▣ **Biserica românească**

" Mi-a plăcut că a vorbit , în numele Ardealului, **părintele Mitropolit Nicolae Bălan** ,

și abia i-a scăpat o aluzie confesională.

Dumnezeu știe **când s-o isprăvi cu lucrurile acestea**(**vii aplauze**)
într-o țară care are nevoie de o **perfectă unitate morală în toate domeniile** .
Mi-a plăcut că a vorbit în numele bisericii, pe care **țăranul nu o deosebește în două**.
S-a întâmplat să fie aici, s-a întâmplat să fie acolo,

Dumnezeul națiunii noastre se coboară și într-o biserică și în alta ,
și , în rândul întâi, **în biserică în care este mai multă simțire pentru neamul ei** .
(**aplauze puternice**) Când este în biserică ortodoxă, acolo se duce ,
când este în biserică legată cu Apusul, se duce dincolo .

Retro *1917 ? 1918 ? - Nicolae Bălan

Mi-a plăcut că a vorbit și fiindcă noi **ne cunoaștem de mult** .[-----]
Îmi aduc aminte deci de **un profesor tânăr**, care **a venit la Iași**, nu stropit de zăpada
vârstei mai înaintate, îmi aduc aminte de **un blond profesor de seminar**,
care a venit, **zburând pentru prima oară prin văzduhuri**,

ca să ne cheme pe noi să liberăm Ardealul .

Să-l liberăm, nu găsesc alt termen .

Cu voia lui [a Ardealului] , cu căldura lui vie,
dar cu hotărârea noastră de a nu ne duce niciodată de acolo,
a doua oară [după Mihai Viteazul] când călcam pământul lui.
Și știe părintele Nicolae Bălan , **ce oaste a intrat atunci în Ardeal** :

nu oaste cu fireturi și cu trâmbițe la gură,
ci oastea martirilor celui dintâi război al nostru :

goi, desculți, înghețați, așa au intrat în Ardeal, dar cu inima toată.

O mai frumoasă jertfă a unui popor învins, îngenunchat, despoiat de arme,
decât aceea care s-a făcut atunci, **eu nu cunosc în istorie**. (**aplauze prelungite**)

Decât o cucerire , după toate regulile strategiei și tacticii ,
eu **prefer această cucerire a sufletelor neînvinse**. "

Iorga / 1 dec.'32

▣ **Armata românească**

" Îmi pare bine că **a vorbit generalul [Mărdărescu]** care a intrat **în fruntea trupelor noastre la Budapesta** . Și nu ca să jignească pe cineva . Cel dintâi gând al nostru a fost să nu jignim pe nimeni.**Plecați din țara unde nici o jignire , timp de doi ani, nu ne-a fost cruțată** , noi am intrat acolo [**în Budapesta**]

cu hotărârea de a arăta toată omenia noastră , toată părerea de rău
că **între două națiuni nobile [români , unguri]**

nu se poate ajunge la înțelegere decât cu arma în mână "

(**aplauze puternice, îndelung repetate**)

Iorga / 1 dec.'32

▣ **Rostul partidelor politice în război ?**

" Dle general [**Mărdărescu**] , ce bine mi-ar fi părut dacă , atât de **frumosul d-tale discurs**, ar fi fost rostit așa, **din obștea românească , pentru obștea românească**.

Zău, măcar la zilele acestea mari, **să uităm de cinstitele noastre partide** .

Să le uităm. Convingerea mea adâncă este că **ele sunt utile** ,
dar cu atât mai mult **vom simți utilitatea lor , cu cât se vor amesteca mai puțin în lucruri care n-au de a face cu dânsle**.

N-a făcut războiul partidul cutare sau partidul cutare ,
partidele **care au murit sau partidele care s-au născut** pe urmă,
care vin , fiecare , la sfârșit, să-și însușească o mică parte
dintr-un lucru care este peste noi , peste toți,

ci **războiul acesta l-a făcut obștea românească**.

Iorga / 1 dec.'32

▣ **Politica în Provinciile unite**

"Și **să-mi dați voie să spun** , în această zi și cu sentimentele acestea de emoție ,
când inimile sunt mai apropape , și când sufletele se confundă,
să spun **o mare greșeală pe care am făcut-o noi** .

"**Noi**, când am făcut țara aceasta mare și atât de amenințată, cel puțin la trei hotare, când am făcut această țară , **trebuia să ne impunem un lucru** .

Aici, în România dinainte de război, **voiam să facem neapărat politică ?**

S-o fi făcut și s-o fi făcut mai bine decât cum am făcut-o, decât continuăm s-o facem.

Dar acolo, în Ardeal, în Basarabia, în Bucovina,

în Bucovina cu 300.000 de români și cam toți atâția străini , dacă nu și ceva mai mult ...

-**Teofil Simionovici** : Cava mai mulți...

-**Iorga** : Dar aceasta n-are a face , fiindcă nu-i socotim pe acei veniți,
ci îi socotim pe cei crescuți acolo (**aplauze puternice, unanime**)

La locul bun , vine multă lume .Și dacă vine pentru muncă, nimeni nu zice nimic ;
dar hotărăște întâi acela care a fost acolo, care a tăiat codrul, care a pus cea dintâi
sămânță în pământ " (**aplauze puternice, unanime**) [.....]

...Aș fi dorit să nu facem politică.

Eu n-am călcat acolo , pentru aceea, ani de zile .

Orice ardelean știe că propaganda mea nu s-a zărit pe acolo.

S-a făcut propagandă și de cine se pricepe, și de cine nu se pricepe , și mai ales de cine
nu se pricepe, și de cine are interese care se pot mărturisi , și de cine are câte un interes
care nu se poate mărturisi.

Sunt fel de fel de oameni acolo. Mai ales când trimiți oameni prin părțile acelea,

trebuie să fii cu mare băgare de seamă. Acolo sunt suflete necăjite de secole

întregi și nu trebuie zgândărite cu adevăruri pe care , acei ce le rostesc,

știi că sunt altceva decât adevăruri. **Și nu trebuie să introducem ura ,**

acolo unde noi trebuie să fim - după ce am fost marii **semănători de jertfe** -

să fim în același timp **semănători de iubire !"** (**aplauze**)

Vom înțelege , d-lor, **aceste lucruri** , **ne vom râde de orice dușmănie ;**

nu vom înțelege aceste lucruri , **Dumnezeu să mă ia de pe pământ**

înainte de a vedea rezultatul sfâșierii dintre noi înșine(**aplauze**)

Și eu cred, că trebuie măcar acum, când suntem amenințați -

și suntem amenințați brutal și crud , și cine ne amenință brutal și crud

ni face un bine ; ne adorm cei ce ne ascund și ne măgulesc ;

cei care provoacă și pun mâna pe sabie, ne fac un bine,

căci sabie avem și noi !

Iorga / 1 dec.'32

▣ Ardealul

Eu, ca istoric, știu un lucru : **Ardealul , noi l-am mai avut** , și nu o dată.

L-am avut și întreg, în zilele fericitului Voevod Mihai.

L-am avut și în bucăți , la Bistrița, în părțile Hațegului, pe la 1200.

L-am avut noi, ca națiune, la început, tot.

Ceea se numește în documentele ungurești **Terra Blaccorum** și **Silva Blaccorum** ,
aceasta **este țara noastră și pădurea noastră.**

Ardealul este ce se ocupa de regele Ungariei în dauna țării noastre și a pădurii noastre.

Și astăzi , **Ardeleanul care zice că merge "în țară "** , reproduce cuvintele înaintașilor,

adică merge din locul stăpânit de cuceritorii, de stăpânitorii acestui loc,

în locul națiunii sale. (**aplauze puternice**) [-----]

În sufletul lui, Ardeleanul nu a fost niciodată rob. Atunci când statul a fost contra lui,

el a creat biserica , și a stat închis în biserica lui ca într-un stat,

și vlădicii de acolo , aceia au fost domni, domni peste suflete ,

și cine este domn peste suflete , este domn peste trupuri ,

și peste tot ce este în stăpânirea trupurilor."

Iorga / 1 dec.'32

▣ Vechiul Regat

" **S-a zis : <Piemontul românesc >** de dincoace de munți .

Nu Piemont ! Piemontul este pentru Italia o țară puțințel de departe ,

o țară care era pe jumătate franceză , dincoace de munți.

Abia la 1550 , Piemontul a fost italianizat, într-adevăr.

Dar în ceea ce privește **Vechiul Regat , acesta al nostru-**

ca să întrebuițez și eu odată, pentru plăcerea cui poate s-o aibă ,

această designațiune -

în ceea ce privește România mea, **România Regelui** meu Liberator, a fericitului luptător

Regele Ferdinand I , Regele generației mele, în ce privește această Românie,

ea a însemnat **forma politică permanentă , pentru întreg poporul românesc . "**
(**aplauze vii, îndelung repetate**) N-a fost o clipă în istoria Vechiului Regat ,
una singură , **când Ardeleanul să zică : eu sunt aici și ei sunt acolo !**
Și așa va rămâne întotdeauna. **O clipă nu s-a stins în sufletul românesc de nicăeri**
Sfânta candelă a nădejzii unității românești. (aplauze puternice)
[-----] Foarte frumos este ce s-a făcut la Alba Iulia ,
foarte frumos ce au făcut cărturarii înăuntru , mai frumos ce au strigat țăranii afară
[.....] **Dar nu-i bucată de pământ în Ardeal care să nu fie stropită**
de sângele fecund al Românilor de dincoace . (aplauze)
Pe țărâna frământată cu sângele nostru s-a proclamat libertatea Ardealului.
[.....] "
Dr.I.Niemirower (șef rabin) / 1 dec.1932 **Vezi la Biserică, culte**

Emil Fagure (ziarist) / 1 dec.1932

Vorbesc **în numele celor** ce nu scriu istoria , ci **înseamnă evenimentele zi cu zi.**
Dați-mi voie să nu încep de la 1918, și nici de la 1914, ci s-o iau numai cu un an mai
înainte , cât este permis unui **cronicar al actualității** .
Încă de la **1913, când au trecut armatele române Dunărea**, noi, **câțiva gazetari ,**
cronicari zilnici, cari eram în foarte apropiată legătură cu unul din oamenii noștri de stat,
care a avut un mare rol în acțiunea națională , și în special în pregătirea sufletului
național înainte de 1914, și chiar înainte de 1913, am fost îndreptați spre o viziune clară
a evenimentelor. Ne spunea totdeauna **Take Ionescu** , după ce au trecut Dunărea
armatele române : < Măi băieți, voi să știți , **aceasta nu este războiu ;**
este o expediție militară - cum se numea trecerea Dunării - dar să știți că
are o însemnătate mult mai mare decât aceea care ise dă. >
El căuta să ne inițieze , pentru ca **la rândul nostru să inițiem** pe cât ne sta în putere ,
opinia ublică din țară, că drumul care se făcea la Sofia , va fi, poate, într-o zi,
drumul în Ardeal, care nu este numai prin Brașov.
Din ziua când au trecut armatele române Dunărea,
din ziua aceea s-a zguduit ceva în tot Ardealul, și s-a spus :
va veni ziua când vom vedea armata română și la noi, și ziua aceea a venit "
(aplauze)
" În ziua aceasta de 1 decembrie, **politica și diplomația nu este în chemarea mea;**
în **chemarea mea** este să vorbesc de la această tribună **colegilor mei din presă** ,
ca unul din **acea generație de gazetari care a făcut războiul,**
care a trecut , de la 1913 până la 1918 , prin toate evenimentele ,
și **să le aduc aminte datoria pe care și-a făcut-o presa și în timpul neutralității** ,
care a fost un timp excesiv de greu , poate că cel mai greu : epoca cea mai nesuferită
pe care au trecut-o unii în cei doi ani, 1914 și 1915, până la intrarea în război.
A fost un chin moral cum n-a existat altul.
" Și atunci **a fost vorba să se afirme simțul datoriei, simțul românesc ,**
simțul de unitate al tuturor acelor care s-au născut pe pământul acesta
și simțul acesta a fost viu în presa românească.
"Îmi aduc aminte de zilele când **Filipescu, Delavrancea**, și toți cei de la
"Acțiunea Națională " , **au venit și au luat în stăpânire ziarele noastre.**
Le-am spus : < Fiți diriguitorii noștri naționali și morali ! >
Și au fost acolo, cu noi împreună, și am dus acțiunea aceea de luminare ."
[.....]
Fagure / 1 dec.'32

▣ **Maghiarii**

Când ne-am întors noi, după ce nu am avut nici un contact cu dușmanul ,
cu dominația străină care a fost aici [**LD : unde "aici" ?**]
când ne-am întors **și am găsit situația nouă** , așa cum ne-am luptat s-o avem,
când am venit îndărăt , n-a fost totuși nici un cuvânt de învrăjpire în presa noastră.
Aceasta o spun la adresa presei din Pesta, din Viena și din Berlin .
O spune un gazetar care o știe de zi cu zi : n-a fost cuvânt de învrăjpire,
la adresa minorității maghiare de aici.
Au fost cuvinte de înțelepciune, au fost apeluri de înțelegere omenească .
Și nici o dată nu putem aduce aminte mai potrivit ca în această zi sfântă de la Alba Iulia,

minorității maghiare, cum că stă la noi sub ocrotirea spiritului de la Alba Iulia."
Figure / 1 dec.'32

▣ Apel la gazetari

[LD : este clar că face apel la presa naționalistă, antisemită ;
dar și la presa revizionistă, maghiară]

" Și am dori ca acest apel să aibă ecou la confracții noștri care-și dau atâta trudă , de dimineța până seara ,

să învrăjbească și să provoace din nou, o opinie publică și o presă,

care a fost tot timpul alături de stat și tot timpul înțeleaptă , prudentă și cumpătată .

"**Vom veghea** și de azi încolo ca , mai ales dreptatea și adevărul ,

să nu se falsifice pe fiecare zi, în special în presa ungurească,

și **vom căuta să ferim** , în special minoritatea maghiară din țară,

să nu-și mai trezească în suflet himera că

România de astăzi mai poate fi redusă , fie și cu o palmă de pământ,

din ceea ce a făcut-o destinul ei pe această lume "

(**aplauze puternice, îndelung repetate**)

I.Lugosianu (ministr.Industrie și comerț) / 1 dec.'32

În numele guvernului, se asociază cu sinceră și adâncă emoție,

la manifestarea Senatului pentru comemorarea zilei de 1 decembrie 1918.

Cu o emoție cu atât mai adâncă cu cât , în rândurile Senatului,

sunt atâția dintre aceia care au contribuit , "dincoace sau dincolo de munți "

la realizarea idealului național secular .

Aici , pe băncile acestea, stă marele istoric , [Iorga] care a întreținut în

tineretului de pe vremea lui , viziunea profetică a României Mari " ;

aici, în băncile acestea, maresalii și generalii victorioși,

care **au apărat și lărgit frontierele noastre** ;

aici, pe băncile acestea , Înălții Prelați, de dincolo și dincoace de Carpați,

care **au ținut trează conștiința națională** , pentru zilele mari care erau să vină,

și pe care am avut norocul și fericirea să le trăim." [-----]

se cuvine , în primul rând, **să ne aducem aminte cu pietate de aceia cari,**

înșiruiți în tranșee, ori în valuri de asalt,

și-au lăsat sângele prețios pe toate câmpurile de luptă ,

pentru ca să contribuie cu jertfa lor modestă **la realizarea idealului național .**

[-----] se cuvine **să ne aducem aminte de acel Rege mare ,**

care a fost **întâiul rege al unității noastre naționale** (**aplauze puternice**) [....]

Regele care a dat pământ țăranilor , dând astfel o nouă înfățișare țării noastre.

Se cuvine să ne amintim de Regina (**aplauze puternice, ovațiuni**)

-N.Iorga : " **Un act de dreptate cu care suntem datori de multă vreme ! "**

-**Lugosianu** : ... care a mângâiat în ultimele lor clipe atâția ostași și care a făcut să

fluture pe buzele lor un surâs palid de nădejde în România mare care trebuia să vină "

" În această zi **trebuie să ne aducem aminte** și de toți aceia care au pregătit zi de zi,

ceas de ceas, **cu scrisul, cu vorba, cu munca lor modestă,** marea zi de 1 decembrie ;

de dascălii săraci , care ne-au adus între cei dintâi conștiința latinității noastre ;

de toți acei cari, ardeleni sau de aici de dincoace de munți, au păstrat și au întreținut ,

peste graniți, **contactul zilnic dintre frați ;**

de toți acei oameni politici cari, obligați să tacă, își așteptau totuși atât de deseori

privirea spre culmile albastre ale Carpaților.

În timp ce aici, **în Vechiul Regat, o lume întreagă , prin școală, prin armată, prin**

biserică, era pregătită pentru ziua măreață a unirii,

o muncă asemănătoare se făcea și **dincolo de Carpați.**

Acolo **preoții țineau trează conștiința națională,** alături de **modești avocați ,**

alături de **meseriașii români,** ... [-----]

Senat / 1 dec / 1932

42.a) **C.Rădulescu -Motru (raportor Răspuns la mesaj) , discurs final ,**

Senat ,13 dec.'32

(DS, MO 12, șed. din 13 dec.'32 , p. 216-217)

[LD : atenție ! conservatorism , junimism , metamorfozat în "țărănism "]

C.Rădulescu -Motru /

▣ Concepția și politica PNL : Școala

Dacă cineva urmărește **legiurile liberale - concepția PNL** - în materie de învățământ , motivarea diferitelor legi liberale, ajunge la concluzii foarte precise, clare.

PNL pleacă , de la primii săi inițiatori , de la revoluționarii de la 1848 .

Pașoptiștii aveau un ideal , pe care nu-i nevoie să-l criticăm ,

pentru că el **rezistă ca realitate și valoare : să dezrobească țara din p.d.v. politic.**

Ei erau nemulțumiți, pe de o parte, de " amestecul elementelor străine ",

pe de altă parte, cu conducerea așa-zișilor boieri mari,

a protipendadei boierești ." Idealul, scopul lor , era deci

"ridicarea oamenilor din popor " la conducerea țării.

Inițial, ei au cerut **"intrarea boierilor mici"** , acesta devenind , în fond ,

"idealul lor" ...prin care înțelegeau **"oamenii din popor "**

Ce putea face școala , pentru aceasta ?

"Să pompeze , să scoată pe cât se poate din păturile de jos ale poporului,

elemente cât mai multe ca să formeze elita conducătoare a țării "

...Dl senator **Ștefan Ion** , prezintă și azi acest p.d.v. ca al PNL,

privind politica școlară .

Vorbind de **Petre Poni** , **Ștefan Ion** spune :

< Până la 1896 , s-a ridicat contra concepțiunii conservatoare

a lui **Take Ionescu** . A susținut că nu este bine , că nu este drept,

și mai ales patriotic și național.

ca **să dai numai orașelor posibilitatea de a se instrui**

, și **fiii orașeni să poată să ajungă în pătura conducătoare a țării** ,

fiind știut că numai acela care face învățământ secundar ,

are deschis **drumul la conducerea viitoare a țării**,

pentru că are mai multă cultură . >

" De ce se preocupau liberalii? Se preocupau de pătura conducătoare .

Ce fel de școală trebuia pentru elita conducătorilor ?

Trebuia să fie o școală care făcea mai multă cultură de carte ,

care **punea preț mai mult pe diplome**, și dacă-mi permiteți, care se baza , mai ales,

pe construirea memoriei elevului .

Conducătorul de mâine, era ... funcționar de stat !

Școala trebuia să dea funcționari ! "

PNL și-a zis din primul moment : < dacă statul român nu-și va întregi cadrele

- cadrele de conducere , cadrele stăpânitoare - cu elementele de jos,

cu elementele din popor, ei bine, acest stat nu este nici național , nici unitar. >

Acestui ideal ... trebuia să-i servească școala .

Și... " școala a început , de la început , **cu gândul să aducă pe cei de jos la**

Universitate , care dă diplome de funcționari "

Aceasta este școala teoretică !

Și dacă se făcea vreo școală practică , profesională, industrială,

se făcea **tot în vederea creării păturii conducătoare .**

"Niciodată nu s-au gândit liberalii , decât la elita păturii conducătoare "

Când **Take Ionescu** a vrut să facă o școală primară cu 2 etaje,

(o parte din școala primară care să nu ducă la cea secundară)

tot Partidul Liberal s-a împotrivit , și de partea lor a fost **și opinia publică .**

C.Rădulescu -Motru / 13 dec.'32

▣ Concepția PNȚ : Școala producătoare

Până acum, de curând, **țărani nu puteau pricepe** de ce copii lor să nu devină ...

procurori, prefecti , oameni politici, pătură conducătoare !

" A trebuit să vie experiența tristă , să vedem că funcționarismul este o plagă ,

pentru ca să vedem **defectul acestei organizațiuni școlare "**

Noi n-avem nevoie de **" școală de conducători "**,

ci de **" școală de producători "**

Ori "școala producătoare" trebuie să aibă altă organizare , decât școala veche , făcută după idealul liberal.

dl senator **Ștefan Ion** nu înțelege de ce se fac atâtea "reforme școlare" ... când la ele au lucrat un... **Petre Poni, Spiru Haret, dr. Angelescu ?!**

"Nu putea înțelege reprezentantul liberal - mentalitatea liberală, aş putea să zic - cum pot legile liberale să nu mai corespundă la nevoile vremii ? "

"Reprezentantul PNL nu a înțeles că noi, astăzi, simțim nevoia reorganizării școlii.

N-a înțeles pentru că , pentru liberali, încă, are valoare și astăzi vechiul lor ideal .

Ei tot se mai gândesc la funcționarismul de stat,

care să fie ajutat de școlile teoretice ;

la unitatea de stat - care să fie sprijinită pe anumite obiecte de învățământ , impuse în toate școlile , pentru ca elevii, când ies din aceste școli, să iasă cu mentalitate teoretică unitară .

Ei nu înțeleg cum există astăzi nevoi , care ne fac să părăsim acest ideal . "

C.Rădulescu -Motru / 13 dec.'32

Ei bine, va trebui să pășim la aceste reforme .

În Mesaj , s-au dat doar **2 indicații** care se opun vechii școli liberale :

învățământ legat de viața locală și învățământ cu caracter practic.

Aceste două indicații sunt suficiente pentru a indica

deosebirea dintre concepția PNL și a PNT

Nu-mi fac iluziuni că PNL va înțelege necesitatea reformelor școlare !

Nu cred că dr. Angelescu (cu influență în cercurile didactice din PNL)

va tolera o școală organizată pe alt tip decât cea a lui Spiru Haret ,

pe care a adoptat-o d-sa !

Mă aștept de pe acum să se spună "cuvinte mari" , de "patriotism" , de "naționalism" , "unitate culturală" etc etc...

Are să ni se spună : <faceți regionalism, faceți paticularism ;

statul român nu-și mai are asigurată unitatea culturală .

Patriotismul românesc este sfârșit . >

Cre că , în cele din urmă, "va birui gândul cel bun" , și vom face "o reformă școlară" cu un caracter " într-adevăr național "

C.Rădulescu -Motru / 13 dec.'32

42.b) Evenimente : științifice - culturale - literare -artistice , anii 1931- 1932

Știință

1932

- Iorgu Iordan, Introducere în studiul limbilor romanice ;

- Muzeul etnografic și Parcul Național din Cluj ;

Literatură

1932

- Constantin Stere , În preajma revoluției, (8 vol.) , 1931- 1936

- Liviu Rebreanu , Răscoala ;

- G.Călinescu , Viața lui Eminescu ;

-Rev. România Literară, dir. Liviu Rebreanu , (1932- ian.'34 1934)

-Rev. Azi, dir. Zaharia Stancu (două serii ; până în sept.'40)

Artă, Muzică

1932

- George Enescu , termină Oedip

- Mihail Jora, La piață (premieră la Operă)

- Tudor Mușatescu , Titanic Vals, (premiera la Teatrul Național)

Radio , Film

- Visul lui Tănase , (cu Constantin Tănase) premiera la București (film realizat la studioul Tobis din Berlin)

Știință, literatură, artă / 1932

43.) **NNSăveanu (PNL -1) , la legea pentru reducerea salariilor, Senat , 21 febr.'33**

//școala rurală // votul universal -știința de carte //

(D.S. , MO 26, șed. din 21 febr.'33, p. 750-751)

[LD : **Lege adusă de Madgearu (ministr.Finanțe)** ; raportor la lege , **Cănanău .**]

Context : Patriarhul Miron Cristea , printre altele, spusese că ...
prea mulți fii de țărani merg la școli ; că ar mai trebui să rămână în sat, la oițe ;
că unei diplomate în filozofie , din Dragoslavele , îi spusese că mai degrabă
rămânea în sat, se mărita cu un țaran ; că tabloul lui Grigorescu , cu ciobănașul,
arată ce trebuie să prefere un fiu de țaran etc etc

Săveanu : Punct ochit , punct lovit !

Coroborează și cu opiniile lui **Rădulescu -Motru** - vezi mai sus]

NNSăveanu / 21 febr.'33

▫ **Misiunea școlii românești**

"**M-a mirat că cineva poate crede că școala nu a adus și nu aduce mari servicii culturii** .Eu, în dra de la Dragoslavele, licențiată în filozofie, am văzut o reprezentantă a culturii noastre, și mi-a părut bine că putem constata că analfabetismul s-a redus, și cultura este mai înaintată.

"**La noi școala este atât de necesară în regimul votului obștesc !**"

În țara noastră, **alegătorul trebuie să aibă cel puțin 4 clase primare** , sau câteva clase de liceu. Altfel, **cum ar judeca programele partidelor politice ? !**

Spiru Haret , cu a sa operă uriașă , este o dovadă că

"**un partid politic poate să aducă servicii reale țării** ,
dacă într-însul sunt **oameni cari știu să-l înalțe și să-l servească ."**

-**I.Mumuianu** (LANC) : Eu am înțeles că IPSSMiron spune că ,
pentru o perioadă scurtă, câțiva ani de zile, "să ne întoarcem cu toții labrazdă " ,
iar cei ce vin la oraș... să se întoarcă de unde au plecat.

- **NNSăveanu** : "**Școala rurală a trimis de la sate la orașe ,**
un număr însemnat de oameni, cu care se fălește țara noastră.
Un număr important de talente , de valori, ne-ar fi lipsit ,dacă satul
nu ar fi fost cultivat și , din aces p.d.v., să fim recunoscători școlii
pentru progresul care l- a făcut în țara noastră.

IPSS Miron vorbea de marele Grigorescu ... de tabloul păstorului cu oile ...
În contrast cu licențiată din Muscel, el (Săveanu) , are în munții Borsecului
un strănepot care a rămas la oițele lui ...

" **Dar oricât ne-ar fermeca un tablou al lui Grigorescu** ,
reprezentând un păstor cu oile lui,

între acest minunat tablou și o simplă fotografie ,

sub care se citește : **Miron, Patriarh al României,**

eu prefer opera aceasta mai puțin artistică ,

căci **în ea se arată ce a dat școala ,**

fără de care un alt titlu , nu ar fi însoțit acest nume "

"**Grație școlii, avem astăzi în fruntea bisericii noastre, pe Înaltul Prea Sfântul**
Patriarh Miron, care , într-adevăr, este și prea fericit căci păstorește și stăpânește
credincioși care se întind de la Nistru , la Tisa , până la Marea cea mare
a lui Mircea cel Bătrân " (aplauze prelungite la PNL)

NNSăveanu / 22 febr.'33

44.) **I.Botez ,Al Lapedatu , la legea reducerea salariului , Senat, 22 febr.'33**

Intervenții polemice : **Petre Andrei, M.Manoilescu** . // școala //

(DS, MO 26, 22 febr.'33, p. 770-773)

I.Botez / 22febr.'33

▣ Rolul cultural -educativ al școlii

▣ Rolul politic al școlii, al culturii

...Dl ministru **Madgearu** cercetează diferite bugete ale ministerelor, și găsește că - **Ministerul Instrucțiunii este ... "cel mai inflat "**

Da, este adevărat ! Este altfel ca la alte țări :

37,60% la Instrucțiune și...25,76 % la Apărare Națională .

Numai că ... dacă funcționarii reprezintă "suveranitatea și autoritatea de stat ", pulverizată în zeci de mii de persoane ...

profesorii sunt "factorii formării ființei culturale însăși a poporului ",

care trebuie "să întărească și să sporească

patrimoniul puterilor sufletești și spirituale ale națiunii "

...Dl ministru **Madgearu** pune " pe masa operației " acest buget ...

...cei doi miniștri , **Petre Andrei și Dimitrie Gusti** , au făcut totul să-l salveze , au amenințat și cu demisia ...

"Este imposibil ! **Amputația este hotărâtă** , pe baza cifrelor contabile aduse de dl ministru de Finanțe ! Eu cer dlui ministru să uite că este ministru de finanțe ,

și, înainte de a lua bisturiul , **să simtă ca om de stat ! "**

Bugetul la Instrucție întrece pe celelalte. Știm. Dar este logic.

"Aceasta este politica culturală a statului nostru de aproape o generație.

Nu este o surpriză, nu este o descoperire !

"Unei țări , unde **standardul cultural este încă jos** , și ca intensitate și ca suprafață, **este nelogic să-i reduci mijloacele** tocmai pe tărâmul pe care celelalte țări progresează neconținut. Pentru Anglia, Franța, ș.a. , nu mai este nevoie .

Intervenția statului este înlocuită cu intervenția altor factori.

La noi, activitatea pastorală a Bisericii , deși însemnată, nu a avut forța clerului din Occident .

Acum se cere răspândirea învățământului democratic, învățământul popular.

"Când , la noi , nu este tradițiune culturală,

când este repulsie la clasa de jos de a merge la școală,

când e neîncredere în cultură ,

când ideile mari cucerite de omenire , ca libertatea și egalitatea ,

sunt privite cu neîncredere ,

și lumea se întoarce la ideea absolutismului și a dictaturii ...

atunci să dăm îndărăt și să mutilăm cea mai însemnată armătură [...] ? "

"Nu trebuie să se judece după cifre contabile ,

ci după **importanța pe care o are în statul nostru funcția culturii** ,

din p.d.v. al întăririi poporului nostru " (**aplauze la PNL**)

-**Petre Andrei** : Amputarea nu se face numai pe bază de cifre contabile.

Este o amputare de altă natură. **Am încercat totul** , ca , în această sărăcie generală ,

să scot maximum pentru școală , și am reușit , în parte ,

să scot mai mult pentru buget. (Nu a demisionat pentru că a crezut că este dator să rămâie, să caute, să facă un buget sănătos ... și crede că a reușit !)

-**M.Manolescu** : Amenințând cu demisia !

-**Petre Andrei** : Ați fost și dvs ministru, nimic nu se obține fără luptă !

-**I.Botez** : Sunt animat de aceleași sentimente și vreau să vin în ajutorul dvs.

Noi avem acum atâtea probleme , care cer culturii variate servicii de stat ! :

Avem provinciile unite : "Nu se poate face apropiere sufletească între provincii decât pe calea culturii ." **"Comunitatea de limbă, de literatură,**

de înfrățire prin educație, iată un rol politic pe care îl are cultura ."

Nu uitați că avem minorități . Suntem un stat cu 1/ 3 minoritari, care,

din p.d.v. cultural - o spun franc - ne sunt superiori .

Noi trebuie să-i atragem la noi prin superioritatea culturii noastre .

Iată un **alt rol politic pe care îl are cultura în țara românească,**

alături de steagul oștirii , și cel puțin de aceeași importanță.

Avem o țară de vot universal : "Pe calea culturii , vom lumina votul universal și vom îmbunătăți calitatea civică a cetățeanului "

Iată **un alt rol politic pe care îl are cultura .**

" Am intrat pe **calea democrației** [...] Toate acestea sunt nevoi moderne .

Cultura le va face .Cultura va împinge acest popor pe calea civilizației ,

incompatibilă cu analfabetismul în creștere, azi "

Nu uitați , avem nevoie de învățământ superior care să dea elită !

În toate țările , **întâi s-au format elitele !**

Franța , înainte de învățământul primar , **a avut Sorbona !**

Anglia a avut **Cambridge și Oxford !**

Clerul le-a făcut .Ordinele de călugări le-au făcut.

Au creat tradiția ."S-au creat **conducători** , întâi , s-a format **elita generoasă** , capabilă și patriotică , care a dus drapelul Angliei în India și a cucerit 2 oceane.

" O democrație fără conducători , este o anarhie bolnavă "

Învățământul superior este mai necesar decât cel primar

El trebuie să dea "conducători adevărați" .

Uitați-vă la noi , pe banca ministerială , dacă avem unul , el stă la Saint Moritz !

"Toată gama învățământului este de o strictă și imperativă nevoie și

cifrele contabile nu ne pot schimba convingerile .

...Vorbește cu admirație de **Spiru Haret** , care a creat "**mistica apostolatului**"

...La primul congres al profesorilor și învățătorilor , în România Întregită ,

(Guv.I.Brătianu , dr.Angelescu) în discursul său,

Brătianu a spus că dacă **țăranelui i s-a dat pământ și vot universal**,

învățătorilor și profesorilor le revenea misiunea

să facă din România un stat civilizat !

...Vorbea **IPSS Miron Cristea** despre nepotul lui ...ciobanul cu oițele...

de fata cu diplomă în filozofie ...

"Frumusețea artistică a viziunii Patriarhului , încălzită de un sentiment național,

mie mi-a sugerat diferite idei. [...]

Vedeți , d-lor , tocmai autoritatea acestui glas înalt în Senatul țării,

talentul sugestiv și impresionant al persoanei care a spus aceste cuvinte [...]

poate să sugereze unora că **viața nu este un zbucium**,

ci este o odihnă idilică și pastorală,

ca a ciobanului care cântă din fluer , în urma oilor , când le mână la stână."

Botez /

" Nu, dlor , viața este un zbucium :

și alături de fotografia ce ar fi scos-o IPSS patriarhul ,

eu **mi-aș fi amintit** ilustrațiunea în care **Picard** spintecă văzduhul spre cer,

în care **avioanele** flutură pri aer , și în care **radioul** străbate imensitatea."

" Viața nu este odihnă , este muncă , este cultură în cel mai mare grad,

chiar lăcomie de cultură , dacă noi voim să trăim într-o țară civilizată.[...]

Un economist englez spunea că **am intrat în epoca "abolition of space" -**

abolirea spațiului [...] nu uitați că , și de acolo de unde ne vine primejdia ,

de **la R ăsărit** ... **țăranel s-a suit pe tractor** și , în locul fluerului de la stână,

se aude șuerul uzinelor " ...

IBotez / 22 febr'33

▣ **Țăran civilizat**

În această epocă grea , " nu trebuie să ne descurajăm" și " să renunțăm la potențarea

culturii noastre " , cu toate sacrificiile .

Numai în cultura adevărată stă toată scăparea .

Să nu cumva să ne convingem **să dăm înapoi , să negăm toate achizițiile civilizației. "**

Suntem un popor de țărani , **dar nu doresc " stat țărănesc "**.

Doresc ca această "ipostază de țaran" -fără cultură , cu casă fără dușumea,

care nu consumă pâine , zahăr și săpun - **să dispară "**

Să văd **un țaran bogat** , un țaran căruia **îi place să citească** [...] care să aibă un nivel

ca **fermierul din Occident "**(**aplauze la PNL**)

I.Botez / 22 febr.'33

▣ **România - stat civilizat**

▣ **Școală avansată**

▣ **Patrimoniul moral și cultural**

În privința celor spirituale și materiale , citează cuvintele unui mare prim-ministru englez ,

Într-o dezbatere despre sacrificiile pentru cultură, în Parlamentul englez :

< Dacă istoria ar pune Anglia în dilemă să renunțe la Shakespeares sau la colonii , ar renunța, de sigur, la colonii . >

Este o butadă cu adânc înțeles !

Dar la noi, **ce învățământ pregătim țării**

cu învățători în mizerie, cu profesori secundari cu 4500 pe lună ;
cu angajați universitari cu 8.000 și profesori universitari cu 10.000 ?!

Ce "avânt apostolic" pot să aibă acești "preoți ai culturii" ,

cu "sentimentul nedreptății" în suflet ?

D. **ministru Gusti** mi-a spus că **se va adresa armatei, bisericii ...**

pentru "apostolat" ! Să vedem dacă va izbuti !

Ar fi bine să compensăm bugetul cu apostolia !

**"Dacă o țară are pretențiunea să rămână în istorie ,
nu se poate dispensa, pentru nici un motiv, de cultură.**

O țară nu este numai un patrimoniu geografic ,

o țară este un patrimoniu moral și cultural .

Nu se poate să fim mulțumiți numai cu pâine !

Nici Sfânta Scriptură nu ne zice să ne mulțumim numai cu pâine !

Cu oameni mizeri , cu oameni umiliți [...]

ofenșați că nu li s-au dat drepturile care le au după legile actuale "

N-am nimic cu **dl Madgearu** , dar vreau să trezesc dureros în el omul de stat patriot,

care a vorbit la Stressa în numele României , **să-și dea seama**

că se face ciocul culturii românești " (aplauze la PNL)

Al.Lapedatu / 22 febr.'33

▣ **Dreptate corpului didactic !**

Ca profesor și reprezentant al corpului profesorilor universitari din Cluj,

se solidarizează cu totul cu **revendicările corpului didactic din această țară...**

Să se facă dreptate acestui corp didactic,

care rămâne la "baza a toată cultura și propășirea statului român " !

I.Botez , Al.Lapedatu / 22 febr.'33

45.) **N.Cănănau (raportor la lege , PNȚ) , Senat , 22 febr.'33),**

// la legea privind reducerea salariilor //

(DS, MO 26, 22 febr.'33, p. 781-782)

Membrii corpului didactic au protestat cel mai mult contra " inegalității de tratament "

Recunsc că s-a făcut o mare nedreptate corpului didactic

la **legea "armonizării salariilor "** [1927, guvern Averescu , legea Manoilescu]

...dar li s- au acordat și avantajii.

Cere corpului didactic să dea dovadă de sacrificiu și ... să voteze legea !

din 45.000 funcționari - sporul de funcționari ...

30.000 sunt la Ministerul Instrucțiunii !

Dacă nu le aplicăm "curba" ... cum să echilibrăm bugetul !?

Cănănau / 22 febr.'33

46.) **Virgil Madgearu (ministr.Finanțe) , Senat, 22 febr.'33**

// la Legea reducerii de slarii //

(DS, MO 26, 22 febr.'33, p. 782-786)

[**LD : ce-o mai dă în bară profesorul universitar Madgearu !**

Coroborează cu opiniile lui I.Nistor, în această problemă, în 1934 !]

Madgearu / 22 febr.'33

▣ **Inflația de personal la Învățământ**

Am fost criticați pentru lefurile subsecretarilor de stat de la Ministerul Instrucțiunii.

La acest minister, avem 1 ministru , 1 subsecretar de stat și 1 secretar general.

" Noi nu am luat acești miniștri din clubul nostru politic, la întâmplare ;

dl. **Gusti** , când a intrat în guvernul dlui Vaida , nici nu făcea parte din PNT !

I-am luat pe toți de la universitate . Toți trei costă ... 320.000 lei pe an.

Atât este plusul de salariu , pe care îl primesc , pe lângă leafa de profesori universitari.

Când s-a produs inflația de personal ?

Sub guvernarea PNL , ca rezultat unei linii politice greșite .

În 1922/ 23 , ministerul avea 37.998 bugetari

În 1928 , la venirea PNT , a găsit 66.564 bugetari !

Acesta este rezultatul politicii școlare a PNT .

Pentru sporirea învățătorilor - suntem de acord .

Dar pentru profesorii secundari și universitari ...

nu corespundea unei "necesități sociale"

"Dacă este vorba să condamnăm o politică ,

noi condamnăm această politică de învățământ a PNL ,

o politică care **n-a ținut seama de realitățile noastre sociale ,**

o politică care **n-a avut nici un fel de îndrumare ,**

o politică care n-a văzut mai departe decât **interesul electoral local ,**

de a se construi școli,

și de a se arăta **că PNL nu este numai partid bancar , ci este un partid cultural . [...]**

Partid cultural , însă , este partidul care , într-adevăr , are un program cultural .[...]

PNL n-a avut acest program , și asta s-a văzut post -festum !

Virg.Madgearu / 22 febr.'33

47.) **C.Isopescu -Greul (rectorul Universității) , interpelare , Senat , 10 mart.'33**

// Universitatea Cernăuți //

(DS, MO 32, șed. din 10 mart.'33, p. 1011-1012)

În anul 1875 , cu prilejul aniversării - triste pentru noi - **a împlinirii unui secol de la desmembrarea Bucovinei** de la Patria Mamă , **Austria a hotărât să înființeze o Universitate germană pentru Bucovina** , cu sediul la Cernăuți.

...Ea a crezut că , prin acest dar "grațios" , va introduce **pe vecie , în Bucovina,**

limba și cultura germană , înstrăinând pe fiii vechilor moldoveni , de scumpa lor națiune.

....Acestă înființare , s-a făcut chiar la insistențele patrioților români ,

care au prevăzut mai limpede , "efectele viitoare" .

"Căci , la porțile almei mater , așa numită "Francisco-Iosefină " , creată pentru ștergerea amintirilor românilor din Bucovina , **bătură și sute de fii de români [...]**

care n-ar fi putut merge la Viena sau la Lemberg."

" În acest templu , consacrat naționalismului și culturii germane ,

se așază și crește , din zi în zi , mai deschis și mai hotărât ,

focarul naționalismului nemărginit român."

Societatea academică "**Arborea și Junimea**" , "**Moldova și Bucovina**" ,

"Dacia" , s-au creat **din acea pleiadă**.

Prin mijlocirea lor , **mișcarea națională a coborât** în păturile largi ale societății.

În momentul prăbușirii Austriei , "**o generație însuflețită și pregătită "**

cu brațele deschise , se apropie de Patria Mamă.

Acvila română se întinde biruitoare nu numai **pe mormântul lui Ștefan cel Mare** ,

ci și la **Universitatea din Cernăuți**. An de an , ea și-a îndeplinit menirea , marele ideal ,

devenind "creerul" și "sufletul" Bucovinei.

Dar criza financiară ... se atinge și de **Universitatea din Cernăuți !**

Ca rector al Universității , atrage atenția guvernului că

orice atingere adusă unei instituții de cultură națională în Bucovina ...

constituie o gravă atingere adusă ideii naționale .

Roagă guvernul **să fie "restituite" posibilitățile de existență**

ale Universității din Cernăuți. Roagă pe ministrul Gusti să vegheze.

Iosipescu -Greul / 10 mart.'33

48.) **Adunarea profesională a PNL .Conferința a IV-a , 26 mart.'33**

// școală //biserică // Moțiune.

IGDuca, AI.Lapedatu, Gh.Costescu, I.Ghiață , Bogdan –Duică, N.Regman, Balantof,

V.Candrea, I.Russu, prof.N.Candrea, prof.Dragomir Hurmuzescu, prof.C.Stoicescu, prof.Marmeliuc, I.Pillat, I.Valaori , preoți D.Georgescu, Partenie, Niculcea, (BCS, fd,St.Georges, pach.XLI, ds.1, f. 26- 167)

G.N.Costescu (raportor) / 26 mart.'33

▣ **Învățământul primar**

În cadrul acțiunii PNL, marele **Spiru Haret** a desfășurat vastă sa activitate în domeniul organizării învățământului. Această operă a fost continuată, după război, de **dr.Angelescu** , care a dat o dezvoltare nemaivăzută învățământului primar, și, prin **Legea din 1924**,

l-a organizat pe noi temelii. Această lege a fost una din cele mai importante opere legislative pe tărâmul învățământului. Principiile ei s-au extras din dezideratele Comisiilor pentru unificarea învățământului (apr.1919) , din hotărârea Congresului corpului didactic primar (1922) și

din studii aprofundate asupra învățământului din țările cele mai înaintate în cultură.

a) Primele 4 clase , temelia celorlalte grade de învățământ .

b) Ultimele 3 clase (V-VII) se completează cultura generală și se dezvoltă învățământul practic utilitar (agricultură, meserii , comerț) . Programul pentru aceste clase variază

de la o regiune și localitate, în funcție de necesități .

Legea -Angelescu a stabilit și sancțiuni severe pentru părinții ce nu-și lasă copiii la școală .

În 1928, guvernul PNȚ , desființând amenda pentru nefrecvență , ciclul II (clasa V- VII) , aproape s-adesființat de tot, încât școlaritatea obligatorie de 7 ani, a rămas o formulă goală. Astfel a ajuns România și Portugalia singurele țări unde școala obligatorie a rămas de 4 clase !

Frecvența în școli din diverse țări :

Austria, Belgia, Germania, Norvegia, Suedia , Cehoslovacia ----- 100%

Elveția -99% ;Polonia -96 % ,Ungaria - 95 % ,Bulgaria .94 %

Franța -93 %

Grecia - 75 % URSS - 70% , Iugoslavia 69% România -- 59,81%

Turcia - 33%

Să ne plecăm deci capul cu umilință, căci am ajuns pe treapta cea mai de jos !

Legea din 1924 , prelungea obligativitatea învățământului primar până la 18 ani , inclusiv prin înființarea unor școli pentru adulți.

În 1928, noi aveam deja peste 3600 asemenea școli, în sate și întreprinderi, cu peste 160.000 elevi. După 1928 , nimeni nu s-a mai interesat de aceste școli !

IGDuca și dr.Angelescu încurajaseră învățătorimea să înființeze instituții culturale și de asistență școlară : cantine, colonii de vară, cooperative, biblioteci, șezători , conferințe, coruri , serbări ...Sub PNȚ ... totul s-a desființat !

Sub gov.PNL s-au reparat localurile ruinat ale școlii , s-au construit alte 4000 noi, 6500 săli de clasă . Până în 1928, s-au înălțat 6.000 localuri de școală.

După 1928 ... nici o cărămidă nu s-a mai pus .

Trebuie luate măsuri serioase.PNL va trebui să-și continue opera, să pună în aplicare legea din 1924.

N.Constantinescu / 26 mart.'32

Nic.I.Russu (raportor) / 26 mart.'32

▣ **Învățământul particular și minoritar.**

PNL înțelege să aibă față de minorități o politică însuflețită de liberalism, din considerații politice și umanitare.Minoritățile pot fi sigure că vom avea față de ele o deplină înțelegere, cu condiția ca și școlile minoritare să lucreze în armonie cu interesele statului și să nu fie focare de iredentism sau nucleu de destrămare a vieții de stat românești.

Școlile minoritare sunt îndrituite să ceară drepturi de la stat ,

și PNL le va da toată dreptatea.

Școlile minoritare nu sunt îndrituite să ceară privilegii , ceea ce PNL nu le va

acorda.

Din nenorocire , **școlile minoritare** sunt pornite să nu se mulțumească cu un regim de dreptate ,

ci să **solicite mereu favoruri nejustificate** .

Așezarea României Întregite se lovește , printre altele, de problema neliniștitoare a **învățământului particular , în mare majoritate confesional și minoritar**.

Confesiunile minoritare au profitat de **insuficiența Consiliului Dirigent** de după Unire, și de stările tulburi din celelalte noi provincii .

Au împânzit țara cu școli minoritare , în toate structurile.

Au pus cât mai multe jaloane , pentru a-și asigura dominațiunea școlară printr-o febrilă acaparare a școlilor de stat , transformate în școli „confesionale” .

Cazurile de iredentism ale cadrelor didactice și școlarilor , au devenit din ce în ce mai grave.În Ardeal, în Basarabia, Cadrilater ...

În România, în afara școlilor întreținute de stat, mai există 196 școli secundare minoritare particulare (normale , comerciale) și 1661 școli particulare primare .

!-----]

Între 1928- 1932 , sub gov.PNȚ , **nr.școlilor primare ungurești încep să crească** , de la 811 (1928) la 874 (în 1932) , iar cele germane , de la 339 (1928) , la 438 (1932)

În aceste școli, 68% din profesori sunt necalificați, nu cunosc l.română ;

folosesc manuale iredentiste ; n-au material didactic corespunzător, dar .....

au drept de publicitate , de eliberare de diplome , deși , în 1928, acest lucru fusese limitat.

[.....] Ce este grav , școlile minoritare sunt focare de iredentism .

Acum(1933) , după desființările nenorocite ale școlilor românești, sub regim PNȚ, disproporțiile sunt mult mai mari.În Bucovina , la încorporarea în Austria , existau numai în jud.Văscăuți , 18 școli românești –mănăstirești .

Toate au fost desființate, iar școlile românești au fost înlocuite cu școli rutene și germane Cei 140 de ani de stăpânirea austriacă ... au lăsat urme înfiorătoare.

Astăzi , 48.000 români vorbesc rutenește !

Guvernul PNL luase măsura ca 103 școli primare din regiunile desnaționalizate de ruteni, să introducă l.română. Învățătorul Krakalia a deslănțuit o campanie fără pereche împotriva țării, înaintând către Liga Națiunilor un Protest plin de neadevăruri.

Liga arespins încercarea îndrăzneată, a lui Cracalia, recunoscând ca perfect fondate măsurile românești.

PNȚ a reintoduz l.ucraineană , iar pe Krakalia l-au gratificat și l-au făcut deputat !

V.Candrea / 26 mart.'33

▣ Situația școlii românești în Ardeal-

În 1914 (cf.Anuarului oficial al Minist.ungar) în Transilvania existau 74 de licee , dintre care 68 ungurești și germane și 6 românești .

3.000.000 de români, aveau 4 licee și 2 gimnazii.

1.300.000 de unguri , evrei , sârbi aveau ... 51 școli secundare și 9 licee

250.000 de sași, aveau 9 licee.

Grație legii Angelescu , treptat , a început să fie reparată această nedreptate.

Guv.PNȚ... a redus școli românești , încît de la 135 secundare (1927) , au rămas 70 (1932)

Tot PNL îi revine sarcina să reromânezeze satele din secuime.Bisericițele românești din Bodogaia , azi nu mai au nici un credincios.Ele amintesc doar că acolo au fost cîndva români.

Numele de familie românești -Crăciunel, Mărtiniș, Aldea, Vlăhuța etc ne reamintesc că în aceste sate , azi secuiești, au fost români. Lucrurile trebuiesc reparate de pNL

Cere revenirea la politica culturală PNL

.....

Prof.Dragomir Hurmuzescu / 26 mart.'33

▣ Învățământul universitar românesc.

Organizarea Universităților în România s-a făcut la Iași (1860) și București (1863)

Legea din 1864 le-a fixat menirile.

Facultatea de medicină – Bucuresti (1869) și Iași (1883) ; Teologia – 1884 ;
Med.veterinară (după război)
Legea Haret și Legea Arion (1912) se refereau numai la învățământ universitar.
/ Congresul universităților , Cluj, 1921 , cele 4 : București, Cluj, Iași , Cernăuți
Toate școlile de învățământ superior, au fost subordonate Ministerului Instrucțiunii.

prof.Aurel Candrea

▣ Înv.universitar

Peste 2-3 ani , Universitatea va rămâne pustie.Între 1929-1932 , nr studenților a scăzut cu 75 % .
mari lipsuri materiale.Cultura se prăbușește.

prof.C.Stoicescu /Fac.drept-Bucur ,

▣ Înv.superior

Critică politica de partid pătrunsă în universități.Inflație de cadre, inflație de studenți,
șomaj intelectual, surmenaj școlar, tulburări politice. Trebuie ca PNL să organizeze
rațional învățământ superior.

Prof.Marmeliuc / Cernăuți

▣ Înv.superior

În Bucovina, învățământul a avut 2 faze : de progres (1922-1928) , de regres (1929-1933)
Vechea universitate din Cernăuți a devenit românească la 1918. PNL are mari merite.A
înființat și Teatrul românesc, iar în 1924, Conservator de muzică și artă dramatică.
După 1928, perioadă de regres : se reduc 47 de școli, și multe posturi de învățători ;
se desființează școli normale (Vășcăuți și Ceremuș) ; se desființează școli secundare și
licee
(Vatra Dornei, Cernăuți, Siret, Gura Humorului) ; Universitatea din Cernăuți , a fost și ea
maltrată; S-a desființat Conservatorul ; Teatrul Național se zbate în mari greutăți.
PNL trebuie să revie la politica sa culturală și școlară.

I.Pillat (raportor) / 26 mart.'33

▣ Problema culturală

De la retragerea PNL (1928) , statul român trece printr-o gravă criză economică,
politică,morală și ... culturală. La Congresul cultural (martie 1927) PNL schițase
luminos liniile generale a unui program cultural vast pentru țară , adevărat testament
politic al lui I.I.C.Brătianu :

< Voim o viață de civilizațiune obștească , puternică și armonică, întemeiată pe cultura
maselor populare, înviorată și dezvoltată pe cunoștințele, concepțiunile și străduințele
elitei,

inteligenței și a artelor, care prin știință și inspirație constituie pretutindeni
progresul umanității , aceluși progres la care vrem să participăm cât mai intens,
la care pretutindeni să contribuim în raport cu facultățile de care știm să dispunem.>
Programul acesta cultural a fost reluat de ultimul Congres PNL (1930) , printr-o Motiune.

Între învățământ și cultură există o mare deosebire.

Instrucția – înseamnă știință și educație .Adaptarea individului la lupta pentru existență ,
materială și spirituală., prin înarmarea cu mijloace științifice moderne.

Ea tinde, ca și știința, către universal și abstract.

Cultura – diferențierea individului prin calități morale și estetice , ca cea mai înaltă
expresie a specificului etnic. Nu există cultură ca știință universală.

Cultura românească înseamnă suflet românesc. Ea trebuie să creeze un tip etic și
estetic.

Într-un stat modern, muzeul, biblioteca, radio, filmul – sunt arme tot atât de vitale precum
o escadrilă de avioane . Țările democratice – ca România – bazate pe liberul exercițiu al
sufragiului universal, dacă nu luminează masele, riscă.

Problema culturală în România este o problemă vitală de apărare națională și de perfecționare a democrației. Ea mai are importanță și pentru prestigiul României în Europa , prin crearea unei culturi autohtone , înalte , pe fond latin.
În 1928, la plecarea de la guvern, PNL lăsa moștenire programul cultural al lui IICBrătianu.

I.Pillat /

▣ **Politica culturală a PNT**

Concepția „târâncopului” , inaugurată de PNT, cât și a „rumbei” culturale ... au prevalat , Concepția distrugerii culturale pățimase a tot ce fusese creat de PNL.

Distrugerea lor a fost completată de „intermezzo” lorga, cu experiențe catastrofale.

Guvernul Maniu, își începe „opera” culturală , prin desființarea Ministerului Artelor... , înființând Direcția educației poporului pe lângă Ministerului muncii și sănătății !

Guvernul lorga a reorganizat și dezorganizat ceea ce dezorganizase deja PNT !

/Ministrul actual al Instrucțiunii, Gusti, reluând proiectul de organizare culturală de pe timpul lui Angelescu, vine acum cu un nou Proiect de reorganizare complexă în care introduce unele inovații : un Senat cultural (pe lângă direcția Culturii Naționale) , căruia încă nu-i sunt precizate atribuțiile.

I.Pillat /

▣ **Programul PNL**

Ce preconiza Programul cultural din 1927 ?

1) Concentrarea la Ministerul Instrucțiunii , a tuturor serviciilor culturale , într-un organism de sine stătător.

2.) Elaborarea unui program cultural larg.

3.) Program financiar de realizări practice,

În aceste puncte-carte, presa, biblioteca, teatrul, oper, cinematograful, radio , muzica, conferințele, expoziția, muzeele , sport, turism-trebuia să li se precizeze menirea.

Adunarea profesională PNL / 26 mart.'33

49.) **Cicerone Teodorescu , Hitler victorios asupra sufletului îngenuncheat , 8 apr.'33**

("Facla " , an XII, nr.660, 8 apr.'33)

[LD :dacă vrei citate mai largi , vezi la legislatura respectivă ,

Plicul Cultural, presă, cu foi dactilo]

"Împotriva **erorilor din Germania** , de la **instalarea la putere a național-socialiștilor**, s-au produs în ultima vreme sumedenie de proteste, articole de vestejire a **neomeneștelor abuzuri**, opinia publică s-a ridicat spontan într-un gest de convergentă indignare ."**Instaurarea bulibășiei hitleriste la prora țării lui Goethe** , a însemnat pentru națiunea de civilizație și cultură , nu numai un regres , dar de-a dreptul o negație , ceea ce este sumbru. [-----]

"Epurarea " se face pe baze absurde, ignobile,dureros de triviale , înjositor de recalcitrante

[-----] **Reinhardt** a fost firește dat afară de la "Deutscher Theater " , pe care el l-a creat ,

iar **Einstein** a fost obligat să plece ! [.....] Dictaturii absurde și belicoase l-a cășunat pe cartea lui **Erich Maria Remarque** , " Pe frontul de vest, nimic nou " [-----] cartea a fost arsă pe rug .

[-----] Rânjetul inculturii și inconștienței se deschide , ca un cuțit de măcelărie [...]

asupra sufletului îngenuncheat "

Cic.Teodorescu / 8 apr.'33

50.) **Ion Pas, Cărțile blestemate, 16 apr.'33**

("Facla " , 16 apr.'33)

[LD :dacă vrei citate mai largi , vezi la legislatura respectivă ,

Plicul Cultural, presă, cu foi dactilo]

" Prietenul adolescenței noastre , **studentul blond din Heidelberg** [-----]

și-a prins astăzi o cruce cu cârlige , s-a înrolat în partidul d-lui Hitler, s-a transformat ,
adică, în luptător național-socialist [-----] Strigă "Heil Hitler ! " ,
măimutărește gesturi și atitudini de teatru prost și săvârșește fapte execrabile,
își alungă dascălii de pe catedre, [-----]

Reproduce **telegrama Rador** (Berlin , 14 apr) :

" Asociația studenților germani " a organizat o acțiune [-----]
pentru **nimicirea spiritului negerman** .

Acțiunea se va desfășura timp de 3 săptămâni,
în care , fiecare student, se obligă să-și curețe biblioteca
de toate cărțile scrise de evrei [-----] În ziua de 10 mai ,

toate cărțile de acest fel
vor fi arse în public, în fața universităților.

[-----]

Ion Pas / 16 apr.'33

51.)I.Bianu, M.Sadoveanu, J.Vasilie -Valjean, dr.Lupu, prof.I.Petrovici,

Liviu Rebreanu,

// înfierarea metodelor Germaniei hitleriste // 19-20 mai '33

("Dimineața " , an 29, nr. 9477, 9478, din 19, 20 mai 1933, **Alex.F.Mihail**)

[**LD : ziarul a întreprins o anchetă printre oamenii politici, savanți, literați, artiști,**
cu privire la evenimentele din Germania .]

Ion Bianu (dir.Bibliotecii Academiei Române) : Ceea ce se petrece acum în Germania ,
ar putea fi comparat cu o beție ametoitoare. [-----] **Nu mai recunosc Germania !**

E o aberație ce se petrece acolo .Cum poate să-și închipuie cineva că se poate
distruge

o cultură de mii și mii de ani ? [-----] Pe bazele culturii clasice, împreună cu cultura
mozaico-creștină , s-au ridicat popoarele care stau în fruntea mișcării civilizatoare
moderne .

[-----]

Sper, sunt convins, că niciodată românii nu vor ajunge să guste și să aprobe
asemenea metode . Nu cred , nu-mi pot închipui că intelectualii noștri ar putea avea
vreodată pornirea să ardă pe rug cărțile adversarilor lor. [.....]

Frankfurt a Main e o Romă a mișcării financiare germane .Acolo a trăit **familia Rotschild.**

Dacă nu am considera decât aptitudinile financiare ale poporului evreesc,
trebuie să recunoaștem că Germania a tras foloase colosale, pe acest teren ,
din colaborarea aceasta reciprocă.

Să vezi astăzi pe **un Einstein silit să plece ca un ciumat** , el care , până mai ieri, era
considerat ca una din marile glorii ale patriei germane , la așa ceva -spun drept ! - nu m-
aș fi așteptat .

[-----] În orice caz, cele ce se petrec acum , aduc la modă pe Heine .

Henric Heine trebuie citit acum , pentru că el n-a avut nici odată încredere
în soliditatea minții germane ! [-----]

Mihail Sadoveanu / 19 mai '33

[...] ce poate spune un cărturar ? [-----] **Cărturăria e o inițiere și o noblețe.**

Împotriva ei , se pot scula numai cei care sânt străini și încă departe de dânsa ;

o disprețuesc și o distrug în calitatea lor de primitivi și de sclavi.

Astfel, **sunt în stare să ardă nu numai Biblia și poeziile lui Heine,**

ci și tratatele de astronomie, fizică și matematică "

I.Vasilescu-Valjean (PNA-Goga) / 19 mai 1933

" [-----] Cartea este o undă de lumină care, într-o clipă străbate lumea. [.....]

Mi s-a părut ciudat că **un popor atât de mare , poate să facă un gest atât de mic.**

Spiritul nu poate fi ucis.

Pentru omenirea întreagă, un singur personaj s-a jertfit : Prometeu !

Dar de când a furat el **focul de la zei, acesta aparține umanității**

și nimeni n-are dreptul să batjocorească scânteia divină ,

fără a săvârși **un sacrilegiu "**

dr.Lupu (PȚ) / 20 mai '33

"După cum **arderea bibliotecii de la Alexandria** , de către califul Omar,
nu a făcut cinste poporului turc,

tot așa distrugerea cărților și a semnelor oricărei culturi omenești,

de către oricare popor, este un pas trist pentru el, trist și pentru omenire , în genere.

[-----] **E greu să faci profeții.**

Masa poporului român , prin sinea ei, este tolerantă, blajină și miloasă.

**Ațâțată și rău informată asupra cauzelor relelor de azi ,
orice masă poate fi aprinsă , inclusiv cea românească.**

Depinde de înțelepciunea celor care au în mână destinele țării [.....]

prof.I.Petrovici (ex-ministru al Instrucțiunii) / 20 mai '33

" **Arderea cărților** nu se-ntâmplă pentru întâia oară în istoria universală,
care a însemnat în cronica ei fapte similare , **izvorâte dintr-un fanatism,
ce rămâne în fond același, fie că e musulman ori creștini.**

fie că se prezintă într-o etichetă sau alta .[-----]

Și totuși lucrul s-a repetat .**Ce dovedește aceasta ?**

Că progresele sufletești sânt excesiv de lente ,

că epocile comprehensive și tolerante sânt **achiziții instabile,**
care nu exclud întoarcerea la ce a fost.

Subsolul instinctelor brutale e cu mult mai puternic

și mai durabil, așa că **lumea se schimbă foarte agale** [-----]

Mă întrebați dacă socot poporul român în stare să facă hitlerism ?

Eu am multă încredere în bunul simț natural și în simțământul măsurii
care zace în sufletul norodului nostru.

Totuși contagiunea e foarte primejdioasă , și nu pot afirma că acest popor
va fi tot așa de lesne de stăpânit - în circumstanțe turburi ,
de conducători nevolnici și lipsiți de prestigiu "

Liviu Rebreanu / 20 mai '33

Răspunzând la întrebările dvs , nu vreau să uit că **în Germania se petrece actualmente
o revoluție de proporții incomparabile mai ample** , decât de cea din noiembrie 1918.

Numai fanatismul revoluționar poate să explice , fără să justifice sau să scuze atâtea
fapte, cel puțin uluitoare , **care se petrec în țara** , până ieri , **cea mai tolerantă din lume**
față de toate manifestările spirituale.

Autodafeurile cărților neariene , executate cu o punere în scenă spectaculoasă ,
au intenționat, probabil, **să simbolizeze nimicirea iremediabilă a unor opere** ,
care ar fi otrăvit și falsificat mentalitatea poporului german.

În realitate, flăcările acestor uriașe ruguri medievale ,
au aruncat **o lumină dureroasă asupra exaltării spirituale** ,
în care a ajuns un popor de o mare cultură.

Nici Rusia comunistă , **care totuși a extirpat radical , pe teritoriul ei, toate cărțile
mai mult sau mai puțin burghezo-capitaliste** ,

n-a îndrăznit să ofere lumii asemenea spectacole [LD : așteaptă să vezi !]

[-----]

Focul nu poate mistui ideile .O atitudine spirituală nu se poate impune
decât printr-o atitudine spirituală . [-----]

Nu știu ce ar face poporul român în caz de revoluție .

Noi românii nu prea suntem revoluționari.

Cred însă că nici într-o împrejurare , românii nu s-ar gândi

**să se războiască tocmai cu cărțile .Dintre toți dușmanii omului, cartea este cea mai
inofensivă , fiindcă nu te silește să te apropii de ea decât dacă o iubești "**

Arderea cărților în Germania /19-20 mai / 1933

52.)Sergiu Dan, Către românii prieteni ai lui Hitler, 3 iul.'33

("Facla " , an XII, nr. 726, 3 iul.'33)

Vă citesc zilnic.Nu mi-a scăpat nici unul din madrigalurile adresate cu ardoare religioasă
lui Adolf Hitler, omul cu mustață a la Charlot .

Prin tot ceea ce scrieți , v-ați câștigat dreptul de a fi cetățeni de onoare ai Berlinului .

[-----]

V-ați însușit ura germană care fierbe în discursurile lui Adolf Hitler,

v-ați trezit ucenici ai lui Alfred Rosenberg,

v-ați pătruns de noua etică a lui von Papen , fostul spion expulzat din Statele unite.

Eu nu voi cere, cum fac unii reporteri grăbiți, ca imnurile vestre hitleriste să fie lovite de
legile țării. Prietenia voastră de bucureășteni disponibili pentru Hitler nu mă irită.

Mă supără numai lipsa voastră de informație în ceea ce privește **drumul Germaniei**

trasat de zgomotosul cancelar.

[-----] **Sunt astăzi numai 4 țări** care vor sfârșirea tratatelor **iudeo-masonice** de la Versailles și Trianon, spre a pune în locul lor o dreaptă pace germană , după modelul Brest-Litovsk și Buftea.

Aceste țări sunt : **Germania , Italia, Ungaria și Bulgaria** .[-----]

Pacea care s-a semnat în galeria de oglinzi de la **Versailles** și în salonul Mariei Antoaneta de la **Trianon**,

nu e , cum spune Rosenberg , o pace masonică și jidăneasă. [-----]

Dar chiar dacă ar fi cum crede Alfred Rosenberg, **noi nu putem să ne ridicăm împotriva acestei păci**, fie și iudeo-masonice , **din litera căruia au ieșit frontierele actuale ale regatului român**. [-----]

Eu mă îndoiesc însă de libertatea noastră, și **nu pun nici un preț pe libertatea României , în ziua în care Franța ar fi cotropită**. [-----]

În catehismul bunului german (Scherls -Verlag) hitleristul este invitat

să-și împartă ura în două părți egale : jumătate pentru francezi, jumătate pentru evrei.

[-----] **Hitler nici n-ar fi îndrăznit să viseze că va găsi prieteni atât de arzători în România ieșită din tratatele de la Versailles și Trianon "**

Segiu Dan / 3 iul.'33

53.)"Universul" și rolul asumat în politica României, 5 iun.'32

("Universul " - număr festiv, 50 de ani de existență - an 50, nr. 150, 5 iun.'33)

// nr.aniversar : 50 de ani // **130 pagini !**

La 9 apr.' 33 , din București a plecat **Caravana ziarului "Universul "** , alcătuită din **480 de intelectuali**, sub conducerea dlui Alex.P.Necșești, pentru a cinsti , la **Arignano** , locul nașterii lui **Luigi Cazzavillan , fondatorul ziarului**.

Acolo, a fost o impresionantă ceremonie a descoperirii plăcii comemorative , pe edificiul casei . [Se reproduce , în Italiană, discursul rostit de Necșești]

Numărul omagial a fost tipărit în **300.000 exemplare** .

Pagină lângă pagină, întreaga ediție ar acoperi o suprafața de 1200 ha.

Cantitatea de **30 vagoane hârtie consumată**,

provine din celuloza pe care au dat-o **3 ha de pădure de brad**.

Paginile acestei ediții , puse cap la cap, ar acoperi o potecă de 6 ori mai lungă decât fluviu Volga, și de peste 14 ori mai lungă decât Dunărea.

Rândurile de plumb culese pentru tipărirea numărului, sudate unul de altul, ar da o coloană de 8830 m , exact înălțimea muntelui Everest.

Puse unul peste altul , ziarul acestei ediții, închipuește un bloc de hârtie de cel puțin 3.000 de metri, adică de 10 ori înălțimea turnului Eiffel.

Vion / 1933

▣ România Mică

[LD : aceasta era **lumea .... lui Caragiale !**

Încât "translarea" , "actualizarea " spiritului lui spre interbelic , sau , acum , spre actualitate ... mi se pare o forțare ...

care bagatelizează și compromite lupta electorală democratică]

În România Mică , puțini făceau politică , răsturnările de guverne provocau perturbații doar în rândul funcționărimii.

Colegiile restrânse, cenzitare , acordau **drept de vot la o mână de oameni** .

Era o oarecare agitație **în orașe , unde nr. alegătorilor nu depășea 100 de oameni !**

Colegiul III - al țăranilor - era o ficțiune , sătenii fiind aduși la vot de jandarmi, care vegheau să iasă ... candidatul guvernului !

Rar se întâmpla să iasă candidatul opoziției !

Politică, deci, făceau puțini , iar masele populare se dezinteresau , știind că **totul se hotăra la București, de " boierii cei mari "**

Vion / 1933

▣ România Mare

▣ Demagogia .

▣ Rolul "Universului "

Votul universal. [-----] **Frământările politice** nu se mai petrec în saloane , ori în comitete de 4-5 persoane. Ele pătrund **în toate straturile sociale** , care sunt **agitate de curente potrivnice**.

Lumea începe să se intereseze de **programele partidelor politice** , **cititorii** sunt interesați de ce vor partidele , liderii .

Politica încetează de a fi numai apanjul câtorva , și **începe să fie considerată instrument de control al masselor** . Și atunci ... și **ziarele** dau mai multă atenție . La început a fost f.greu . Masele nu erau pregătite .Vânturătorii de vorbe goale, șarlatanii oratoriei ieftine , aveau mai multă trecere în fața gloatelor , decât oamenii de treabă , ponderați și cu pricepere . **O întrecere în promisiuni deșarte** a caracterizat deslănțuirea **demagogiei postbelice** .[-----]

"Aici a intervenit **"Universul "** și **rolul său a fost covârșitor în opera de lămurire a masselor naive**.[-----] **Noi nu facem politică de partid** .

Relevăm în aceeaș măsură binele și răul săvârșit de guverne, oricare ar fi ele. Dăm atenție tuturor manifestărilor politice , fără însă a le acorda - cum fac unii confrăți - o însemnătate exclusivă.[-----] Pleava politică adusă la suprafață de naivitatea mulțimei , a fost în permanență înfierată în coloanele " Universului " [-----] Constatând toate acestea , nu socotim că lupta noastră de fiecare clipă a fost încoronată de succes deplin [-----] Nu .mai avem multe de făcut [.....] Vion , " Universul " / 5 iun.'33

▣ Universul : rol cultural -educativ

leri

Luigi Cazzavillan - vestitorul presei moderne românești - alături de ziar , scotea de sub teascuri, în broșuri, în fascicule .... romane populare , de aventuri ... care au ținut trează curiozitatea eternă a omului pentru jocul de imaginație : **Colanul de diamante, Blestemele Parisului, Eroul din Berlin, Cei trei mușchetari ...** **Societatea burgheză , cititorul din mulțime, au fost atrași de acest gen** , disprețuit de adevărații creatori și cititori de literatură "mare" .

Azi

Editura "Universului " a avut ambiția să cultive gustul cititorului ... Pildă , ultimele lucrări :

Bucureștiul de altădată , a lui **Const.Bacalbașa**, în 4 volume.Nu știm cum orice bucureștean, orice român cult, s-ar putea lipsi de opera bătrânului gazetar !

Eri.... aristocraticul volum de amintiri ale maestrului **Radu D.Rosetti** , care reflectă cu fidelitate și finețe întreaga viață spirituală a unei epoci .

Take Ionescu , de **C.Xeni** , punct luminos în genul prea rar încercat la noi al biografiilor . În catalogul editurii , cărți de folos, alături de cărți pentru distracție .

Mic și mare , nimeni nu a fost neglijat .

Autori români, **Goga, Cezar Petrescu** , ... publicați alături de cei străini .

Charles Dickens, Blasco-Ibanez , Selma Langerlof ...

Nu numai cărți, ci și reviste :

" Ziarul științelor și al călătoriilor " ... unic în țară , cu colaboratori prof.univ ...

" Ilustrația română " - cu reportajul săptămânii , pe hârtie de lux...

" Universul copiilor " - ... **"Veselia "**

Măine

"Universul " va căuta să promoveze cultura română

"Criza cărții " s-a remediat fără "comisii" , prin restabilirea firului de dragoste între cititor și scriitor. Anul acesta ,an de criză , am avut mai multe apariții și mai multe succese literare ca oricând.

"Universul " / 5 iun.'33

("Universul " - număr festiv, 50 de ani de existență - an 50, nr. 150, 5 iun.'33)

+ foto **C.Angelescu**

foto **Școli** : Gimnaziul din Galați , Șc."ICBrătianu " din Ciuci (Arad) ,

școala primară din Doftana (Bacău)

LD : Total 130 pag ! : //Istorie // diplomație // regimul presei // opera legislativă // agricultura // finanțe // economie //

LD : Sublinierile, colorările, subtitlurile îmi aparțin.

" Organizarea școlii românești în ultimii 50 de ani " (sinteză)

Epoca slavă

Ca în toate școlile din Apus, primele școli au fost înființate pe lângă biserici și mănăstiri .

În aceste școli, **până la 1654 s-a predat în limba slavonă.**

Școala lui Țamblac (1401, Suceava), Academia de la Cotnari înființată de Iacob Eralide Despot (1563) , aveau ca limbă de predare slavona. **Probabil se scria și românește** , pentru că numai așa se explică scrieri în l.română (mss de la Voroneț, Codica Scheiană , Evangheliarul lui Radu Grămăticul) din sec. XVI și diferite alte cărți bisericești .

Iar dimitrie Cantemir (Descrierea Moldovei) spune că se învăța și românește .

Epoca elenistică, grecească

Între 1654 - 1821, când începe epoca renașterii culturii românești,

limba din biserici și școli este **limba greacă** .

Învățământul grecesc **nu a fost introdus sub domniile fanariote** ,

ci mult mai înainte , sub domniile pământeni,

deoarece domniile și boierii închinându-și moșiile bisericilor și mănăstirilor grecești,

din **Ierusalim și de la Sf.Munte**, aceste așezăminte trimit în Principate

călugări și preoți greci, cari, introduc l.greacă în locul l.slavone.

Era epoca în care întreaga Europă era supusă celor **2 influențe culturale** :

în Apus, **latinitatea** , ca moștenitoare a civilizației romane ;

în Răsărit, **elenismul**, ca moștenitoare a puterii romane de răsărit.

În tot evul mediu, școlile erau latine sau grecești .

Din această epocă "grecească " , datează **Academia lui Vasile Lupu**

(1644, Iași , Trei Ierarhi) care durează până la plecarea lui Dimitrie Cantemir,

și Academia de la Sf.Sava (Șerban Cantacuzino, 1680) , care a durat până la moartea

lui Brâncoveanu. În ambele academii se predă în greacă.

Epoca românească

Din 1821 , începe adevărata epocă de renaștere a culturii românești.

Ca o consecință a **rev. lui Tudor Vladimirescu** ,

ca un rezultat al **mișcării culturale** a lui **Gh.Lazăr** și a lui **Gh.Asachi**

limba greacă este înlocuită cu l.română, în școli și biserici,

și se înființează **primele școli în limba română** , în toate colțurile țării .

Regulamentul Organic (1931) dă un nou avânt școlii românești .

Școlile nu mai sunt "domnești" ci ... "de stat " , și au ca l.de predare ,

obligatoriu, l.română. La 1834, Mihai Sturdza înființează **Academia Mihăileană**

(Trei Ierarhi, Iași) și **Universitatea București** (1864) , apoi Universitatea (Iași , 1883)

[-----]

Legislație învățământ

/ **Prima lege de organizare a învățământului românesc**, s-a făcut în **1864** ,

sub ministeriatul lui N.Cretulescu , și **sub regimul ei s-a lucrat peste 30 de ani.**

/ **Legea învățământului primar**, 1896, **Petru Poni** .

Poni înființează " Casa școalelor "

S-au făcut mari progrese în învăț. , grație miniștrilor Take Ionescu, Titu Maiorescu,

D.Sturdza, Petre Poni.

Epoca lui Haret (1897 -1910)... continuată de Duca

/ **Legea învățământului secundar și universitar** , 1898, **Spiru Haret** .

Cu venirea lui Haret la ministerul Instrucțiunii (1897) , învățământul se dezvoltă pe toate planurile, constituind epoca cea mai glorioasă dinaintea războiului .

Ajutat de învățători și preoți , **Haret întreprinde marea operă culturală**

care transformă școala românească .

Concomitent , prin activitatea extrașcolară, prin înființarea cooperativelor, obștiilor sătești

și a băncilor populare , ridicând starea materială a țărănimii.

Școala românească preconizată de Haret, are un dublu caracter :

democratic și național.

El ridică nr. școlilor primare , de la 3.910 (1897) ... la 5. 072 (1910)

Nr. învățătorilor, se ridică de la 5577 .... la 7784 ,

iar nr.elevilor înscriși de la 296.000 ... la 592.000 (în 1910)

Prin " **Casa școalelor** " , construiește aproape 2.000 de școli ;

Înființează " **cercurile culturale** " , primele **cursuri de adulți**, primele **biblioteci populare** , primele **grădinițe de copii** (legea din 1909) , **Casa bisericilor** (1902) , **Casa corpului didactic** (1903) , dezvoltă **înv. secundar** (legea din 1898) , **învățământul profesional** (legea din 1901) .

Pe vremea lui , **școlile de meserii** , de la 3 ... la 63 ; **școlile comerciale** , de la 3... la 15 ; **școlile agricole** de la 4 ... la 26 ; înființează 35 **școli de fete** , înainte neexistând nici una.

După Haret , a urmat la Minister IGDuca, dar a survenit războiul....

C.Angelescu / 1933

Învățământul după 1919

În Vechiul Regat, starea înv.departe de a fi multumitoare . **Războiul** lăsase urme adânci, prin **distrugerile clădirilor școlare** , și prin **moartea multor cadre didactice** .

Iar **în teritoriile alipite** , aflate sub stăpâniri străine,

școala și cultura românească erau în suferință.

C.Angelescu /

Ardealul , retro'

/ În Ardeal, **ministrul Etvo"s** , făcuse **o lege a învățământului primar** (1868) , care dădea **egală îndreptățire naționalităților** (să se predea în românește)

Din nefericire, **această lege nu a fost aplicată** , încât contele Tisza declara în 1914 că " ar fi fost o nebunie și un act de sinucidire națională , aplicarea acestei legi "

/ **Ministrul Trefort**, în 1883 , a introdus **limba maghiară** în toate școlile secundare ale naționalităților.

/ **Ministrul Czaky**, în 1891, decide **folosirea exclusivă a l.maghiare** ,

în grădinile de copii ; iar prin legea din 1893 , școlile naționalităților erau închise , sub diferite pretexte.

/ **Ministrul Appony** , prin legea draconică din 1907 ,care prevedea obligațiunea învățării l.maghiare în școala primară , determină o maghiarizare intensivă.

Între 1907 - 1918, **s-au închis 700 școli românești** .

Numai în 1917 , Czaky și Zichy au dat **o circulară** prin care **au fost închise 507 de școli românești** (în jud. Făgăraș, Sibiu, Brașov, Trei -Scaune, Târnava _Mare , Bistrița Năsăud) **Școlile românești au fost expropriate** , în locul lor formându-se **o " zonă culturală "** formată din 1.500 școli primare și 800 grădinițe, cu **limba de predare exclusiv maghiară.**

La 1919 , existau **3700 școli**, dintre care **2300 ale celor două confesiuni**

(ortodoxă și unită) ,și **1400 ale statului maghiar** (luate în stăpânire de statul român) , afară de **școlile confesionale** ale actualelor minorități.

C.Angelescu /

Bucovina / retro'

În Bucovina se încercase același proces de desnaționalizare ., atât de-a lungul graniței românești, cât și în nordul provinciei, unde **elementul românesc fusese înlocuit prin ruteni, unguri , germani , [evrei , domnule !] etc .**

Cea mai mare parte din școlile Bucovinei , erau în limbile respective ...

La 1919 . existau 539 școli, dintre care 179 românești.

Basarabia / retro'

Până la 1917, **toate școlile erau rusești.**

Erau cca 1500 școli, nici una românească

C.Angelescu / 1933

România Mare / 1919

▣ **Școli primare : 11.000**

Vechiul Regat -----5.500

Ardeal -----3.700----- 2300 + 1400

Bucovina ----- 539-----179 rom

Basarabia -----1.300-----0 rom.

▣**Analfabetismul**

Vechiul Regat ..... 43 %

Ardeal -----40 %
Bucovina -----60 %
Basarabia ----- 94 % (1% din femei știau carte !]

▣ Școli normale

Vechiul Regat - 19
Ardeal - 5
Bucovina - 0
Basarabia - 0

▣ Licee _____ românești ungurești sau

Vechiul Regat - 23 licee + 4 șc.secundare fete
Ardeal - 4 licee (Brașov, Năsăud, Blaj, Beiuș) 50
Bucovina - 4 secțiuni (pe lângă șc.germ)
Basarabia - 0

La 1 milion de unguri, 50 de licee .....1 milion de români, 1 liceu !

▣ Școli profesionale

Vechiul Regat - 118 (meserii, comerț, și de fete)
Ardeal - 1 (școala de comerț , Brașov, înființată de Șaguna)
Bucovina - 0
Basarabia - 0

[C.Angelescu /](#)

▣ Unificarea regimului legislativ.

La 1919 , Învățământul avea 4 organizări diferite,
supus la 4 regimuri culturale diferite,
care au lăsat urme profunde în structura sufletească.

De aceea , o primă grijă după unire a fost această unificare , ținând seama de câteva comandamente , și de **principalul țel :**

dezvoltarea statului român într-un cadru național (14 milioane de români).

/ Legea înv.primar și normal , 1924 .

/ Legea înv.secundar , 1925 .

/ Legea înv.secundar , 1928 .

Au urmărit aceste scopuri și aceste comandamente .

▣ Politica școlară stabilită după 1919

În 1919, la "Casa școalelor", s-au întrunit reprezentanții culturii și ai tuturor ramurilor de învățământ , discutând toate problemele și stabilind politica de viitor.

Bazată pe **experiența trecutului** , pe bazele puse de miniștrii dinaintea războiului , ea a avut de scop, pe de o parte , **unificarea învățământului și răspândirea** lui în păturile cele mai adânci ale poporului , pe de altă parte, **adaptarea învățământului** la nevoile României Întregite, în raport cu **marile achiziții ale științei universale**

Pe deasupra tuturor acestora , **cultura și învățământul trebuiau să aibă ca axă conducătoare, educațiunea morală** .

Într-o țară ca România, unde **familia și mediul social nu erau apte să formeze această educație , rolul trebuia să revie școlii.**

Școala nu trebuia să stimuleze numai **dispozițiunile intelectuale** ale copilului , ci trebuia să cultive **însușirile sale sufletești**, menite să-i transforme în personalități , caractere, oameni adevărați. Căci, dacă **cele mai multe scăderi** constatate astăzi **la tineretul nostru** , sunt datorate familiei și mediului,

ele se datoresc și **marilor lacune ale școlii noastre , din p.d.v. educativ.**

[C.Angelescu / 1919-1928](#)

▣ Școli ...Învățători ... obligativitate

▣ În. primar ; ciclul II ; alfabetizare

S-a căutat să se remedieze **lipsa localurilor** și să se repare cele deteriorate .

Între 1922-1928, s-a făcut **o mare efortare** pentru a remedia starea dezastruoasă .

Și cum statul nu dispunea de fonduri suficiente, **s-a adresat inițiativei particulare** .

Apelul adresat țărănimii a avut **un răsunet neașteptat** și a dat roade admirabile.

Populația rurală, sub imboldul prefectilor, învățătorilor, preoților , **a dat obolul și munca** ei pentru a clădi în toate unghiurile țării , **noi locașuri de cultură națională**, care vor rămâne pentru totdeauna **mărturie vie a dorinței poporului de a se lumina** și de a deschide ochii la o nouă viață. Sătenii au contribuit cu peste **1,5 miliarde lei** , **statul dînd anual câteva zeci de milioane și lemn** din pădurile sale.

S-au pus în lucru **peste 7000 de școli primare**, cu cca **14.000 săli de clasă** și **1.500 locuințe pentru directori** .(din aceste clădiri, 1000 încă nu erau terminate)

[**LD : atenție ! adevărul !**]

Numărul elevilor (cu aplicarea obligativității) , a crescut cu cca 560.000 ,
încât (spre ex.) , într-un an , din cei **3 milioane copii** ,

rămăneau neșcolarizați 3-400.000 (pentru că nu aveau școli și învățători .)

Numărul școlilor primare s-a ridicat de la 11.000 , la **17 .000**.

Numărul învățătorilor a crescut de la 20.000 , la **40.000** .

Învățământul primar cu durata de 7 ani , în loc de 4 ani (cf.legii din 1924)

a cuprins la **cei 3 ani superiori** peste **360.000 elevi** ,

în cele **7300 școli** , înzestrate cu **2.000 ateliere** .

Acest învățământ luase un avânt deosebit

[**LD : la aceste clase au lucrat părinții tăi,la Miorcani, inv.Ion și Eugenia Dandara !**] ,

dar ... **după 1928 ... a fost suprimat aproape în întregime !**

Acest învățământ care da o îndrumare practică regională, era de o mare necesitate pentru populația noastră rurală, și **suprimarea lui a fost o mare greșeală**.

Scolile de alfabetizare (cf.Legii 1924) , nr celor alfabetizați ,

a crescut de la 1800 , la **peste 730.000**.

Din nenorocire, după 1928, și **școlile pentru adulți au fost suprimate** .

C.Angelescu / 1919 -1928

▫ **Învățământul secundar**

S-a început și aproape terminat construirea a **45 școli normale și 54 de licee**.

Astfel , **nr școlilor normale** a crescut de la 24 ...la **105** , cu peste **25.000 elevi** ,
pentru care se cheltuia , annual, din bugetul statului, peste 107 milioane lei.

(șc. Normală a înființat al 7-lea an de studiu)

Numărul liceelor a crescut de la 31... la **188** ,

iar **nr. bursierilor trecea de 12.000 elevi**, statul cheltuind, anual, peste 100 milioane lei .

Liceele , prin legea din 1928, erau alcătuite din **7 clase + 1 an** de specializare, cls.a 8-a,
devenind școli de cultură generală , cu examene annual, și cu bacalaureat final.

Prin **reducerea cu 50% a elevilor** din cursul inferior și cu **40 % în cel superior**,
prin suprimarea în majoritate a claselor paralele, **nr.elevilor de liceu a descrescut** ,
între 1928-1930 ... **cu 33.000 !**

C.Angelescu / 1919-1928

▫ **Învățământ teoretic.**

[**Atenție LD ! p.d.v. doctrinar al PNL, privind funcționarii !**

El a fost aspru criticat pentru aceasta , dar, cred că a avut dreptate .

LD : atenție ! găsești și explicația ... " funcționarilor nepregătiți " trimiși în provinciile alipite , care au făcut o tristă amintire !

Mai era un rol : acest învă.era izvorul pentru învă.superior, care pregătea elitele ...]

Extinderea învățământului teoretic după război,

corespundea **nevoilor** de a forma **elementele de conducere ale vieții publice**

și a **specialiștilor din diverse ramuri de activitate** ,

căci **angrenajul statului** prezenta **mari lipsuri** în ce privea

cadrele bine pregătite ale personalului său.

Gimnaziul , cu 3 ani (cf.legii din 1928) , era **o școală post-primară** ,

destinat să alimenteze școlile de grad superior, fie teoretic , fie practic.

Gimnaziile erau mai ales în orașe, dar s-au creat și la sate , pentru aceleași nevoi.

În Vechiul regat ,războiul secerase multe vieți și **rărise cadrele organismului public** ;

în provinciile unite, criza era și mai mare, deoarece **nu erau cadre românești** .

Din această cauză, în primele timpuri după Unire , **am fost obligați să facem față**

cerințelor statului pentru funcționarii săi, recurgând la elemente nepregătite .

În urma celor două mari reforme (împrăștierea și votul) **țărâna înstărită**, dornică de cultură și civilizație, fiind foarte interesată de aceste gimnazii și licee.
[Angelescu / 1919-1928](#)

▣ **Învățământul practic**

[**LD : aceea exprimă grija pentru pregătirea ... clasei de mijloc...**]

Înmulțirea învăț. teoretic , nu a împiedicat , în același timp, **marea dezvoltare a învățământului practic**. De la 119 școli practice, în 1919 ... s-a ajuns la **446**.

S-au înființat **327 școli de meserii și profesionale de fete.**, cuprinzând peste **60.000 elevi**, dintre care 8.000 bursieri.

Întreaga chestiune a învățământului practic **trebuie reluată**, dându-i-se o atenție și mai mare. **Această țară trebuie să pregătească nu numai funcționari** , care să trăiască din bugetul statului, **ci tineret pregătit pentru comerț, industrie , agricultură, etc și toate profesiunile libere .**

[Angelescu / 1919 -1928](#)

▣ **Învățământul universitar**

Universitățile din București și Iași , și rolul lor în ...

În sept.1919 , **Universitatea germană din Cernăuți** s-a transformat în univ.românească .

În oct. 1919, **Universitatea ungurească din Cluj** , la fel .

Aceste universități, nu pregătesc numai profesioniștii necesari țării, ci și ... oameni de știință pură, care fac să progreseze știința speculativă mondială. De aceea, ea nu trebuie stânjenită , și , de aceea, **s-a dat universităților o largă autonomie**.Universitatea nu poate fi lipsită de această libertate .

Alături de Universitatea cu științe pure, s-au dezvoltat , treptat, **institutele tehnice și școlile superioare tehnice...** apoi facultăți care lipseau : **farmacia, științe veterinare** etc etc

[Angelescu / 1918-1928](#)

Activitatea extrascolară

Alături și concomitent cu activitatea școlară , imediat după război, a început o vastă **activitate extra-școlară** ."**Cercurile culturale**" înființate de Haret , au luat o și mai mare dezvoltare , dându-li-se un caracter popular, menit să ridice **starea culturală a țărânimii**. **Inspectori "culturali "** , aleși de minister, țineau **conferințe cu caracter național sau științific**, în toate colțurile țării. Aproape toate **școlile secundare erau înzestrate cu cinematografe** , iar revizorii aveau la dispoziție cinematografe mobile, cu care cutreerău satele. " Casa școalelor " avea prevăzut în buget câteva milioane , pentru cumpărări de filme .

"Casa școalelor " a înființat în comunele rurale **peste 14.000 biblioteci școlare și populare**. Elevii și profesorii școlilor normale și licee , făceau **propagandă culturală**, organizând sărbători și serbări .O amplă activitate culturală a dus **Universitatea din Cluj**. Societățile "**Liga Culturală "** , "**Astra "** , "**Universitatea liberă "** , "**Ateneul Român "** etc etc ...au întreprins și ele o vie activitate culturală.

[C.Angelescu / 1933](#)

▣ **Învățământul între 1928 -1933**

" **Fie** din cauza **situației economice grele**, **fie** din cauza **altei concepțiuni relativ la rolul școlii și al culturii**, **situațiunea învățământului nostru s-a schimbat .**

Obligațiunea învățământului nu se mai aplică , învățământul supra -primar și școalele de adulți nu mai funcționează, iar nr.școlilor secundare și profesionale a scăzut într-o proporție notabilă :

Din 105 școli normale, au rămas doar ...	45 ;
Din 188 licee,	" " 159 ;
Din 161 gimnazii	" " 76 ;
Din 446 șc.profesionale	" " 305 .

Suprimându-se bursele în școlile normale, secundare și de meserii,

nr elevilor a scăzut aproape la jumătate (față de 1928)

dr.C.Angelescu / 5 iun.'33

55.)Memento_ (ca exemple) : radio, cinema , teatre , 5 iun.'33

("Universul " , an 50, 5 iun.'33)

[LD dau spre ex . ceva din atmosfera cotidiană a românilor ...]

Duminică , 4 iunie '33

Radio

ora 10.- transmisie de la Patriarhie ;

11, 30 - viața religioasă

11, 45 - Ora muncii : orientare profesională ;

12, 50 - Bursa.Cotele apelor Dunării ;

13. -Transmisie de la restaurantul Monte Carlo , orchestra P.Moțoi,

14. - Radio -jurnal

14, 15 - Concert de plăci de gramofon.Muzică ușoară

17 -Prof.Ciucă : Oftica la vite

17, 15 - Muzică populară (plăci de gramofon)

17, 30 - Al.Lascăr Moldovanu : De vorbă cu sătenii ;

17, 45 - Viața satului ;

18.- Orchestra Jean Marcu : române și arii naționale .Strauss : Povestiri din pădurea

vieneză ,Ketelbey: Pe o piață persană , Sorbier : Trec pe drumuri pe care ai trecut

Rust , Semear , Delmet - valsuri, tangouri ...

20 ,- N.Timiraș : Creangă, Inedit ;

20, 40 - Aurel Filimon : Maramureșul ...

21.- "Don Pasquale " , operă în 3 acte, de Donizzetti .Cu distribuția ...

Între acte, radio-jurnal.

Spectacole (teatre și filme)

Teatrul Cărăbuș: " Cărăbușul cântă " ; Teatrul regina Maria : "Apașul x "

Teatrul Empire : " București-Paris " ; Teatrul Vox : " Revista înainte " ;

Cinematografe (peste 40 !) : Bulevard Palace, Select, Corso, Lido, Forum, American, Volta- Buzești , Marconi, Marna, Splendid, Apollo, Astra, Barcelona, Crângași, Dorobanți,

Edison, Episcopiei, Regele Ferdinand, Franklin, Francez, Grivița, Ileana, Intim,

Izbânda-Calea Văcărești , Kiseleff, Lia - Grivița , Liric-Mătășari , Macedonia,

Magic-Tei , Milano, Model - Pța Bibescu , Nora- Calea Văcărești , Paris-Rahova ,

Rahova-Dudești , Rex, Romania, Șic, Scala ,Terra, Tomis, Voga- Calea Rahovei ,

Ateneul -Tei:**Stan și Bran, Dragoste și durere, Madam Buterfly, Luminile orașului,**

Frankenstein, Tarzan, Arsene Lupin, Femeile vesele din Viena, Demonul galben,

Execuția spioanei, Hoții din Texas, Valsul imperial,

Valea morții, Halucinație etc etc .

Memento /5 iun.'33

56.)Petre Andrei ,Conferință de presă : inspecții în județe // învățământ // , 6 iun.'33

("Lupta " , 7 iun.'33)

Petre Andrei, subsecretar de stat la ministerul Instrucțiunii , **a inspectat școlile din**

jud.Neamț, Cernăuți, Iași și Ismail. A împărtășit ziaristilor impresiile.

/ Înv.complementar este " o simplă iluzie " A găsit școli unde aceste cursuri erau

frecventate de 2 elevi, deși erau înscriși 60 ! Iar cursurile se rezumă la lucrul manual :

tîmpărie (pentru băieți) , lucru la gherghef (pentru fete)

/ **Frecvența școlară este dezastruoasă . La țară este de sub 50 % !**

Sătenii opresc copiii pentru muncile agricole.

Ar trebui **să se introducă învățământul "sezonier"** , toamna, după cules,

până în primăvară.

/ A intervenit pe lângă unele episcopii , _pentru ca **preoții să nu facă politică**

în biserică.

P.Andrei / 6 iun.'33

57.) Evenimente : științifice - culturale - literare -artistice , anul 1933

Știință

- **Henri Coandă**, primul model de "aerodină lenticulară " , pe baza "*efectului Coandă* "

- Lucian Blaga , Cunoașterea luciferică ;

Literatură

- M.Sadoveanu, Creanga de aur ;
- Gib Mihăescu , Rusoaica ;
- Garabet Ibrăileanu , Adela ;
- Camil Petrescu , Patul lui Procust ;
- George Călinescu , Cartea nunții ;
- Rev." Cuvântul liber " , dir.Tudor Teodorescu -Branîște (1933- 1936)

Arhitectură

- Se termină construcția **Palatului telefoanelor**
(arh.americani Louis Weells și Walter Froy)
- Construirea **uzinei Malaxa** (arh.Ion Creangă)

Cultură

- 14 apr. Legea privind crearea " **Fundațiilor Regale** "
-

Vezi fișierul următor ....